

Analýza systému péče o ohrožené děti a rodiny na území města Pardubic

Obsah

1.	ÚVOD.....	2
2.	CÍLE ANALÝZY.....	4
3.	METODICKÉ ZPRACOVÁNÍ ANALÝZY.....	5
4.	PARDUBICE Z HLEDISKA MÍRY OHROŽENOSTI DĚTÍ A RODIN.....	6
5.	HISTORICKÝ VÝVOJ SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY V PARDUBICÍCH.....	9
6.	SOUČASNÉ SMĚŘOVÁNÍ PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY NA ÚZEMÍ MĚSTA PARDUBIC.....	13
7.	VZTAH AKTÉRŮ SÍTĚ SLUŽEB PRO OHROŽENÉ DĚTI A RODINY NA ÚZEMÍ MĚSTA PARDUBIC, VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE.....	18
8.	AKTUÁLNÍ PROBLEMATICKÉ JEVY VYSKYTUJÍCÍ SE V PARDUBICÍCH V KONTEXTU FUNGOVÁNÍ SÍTĚ.....	22
9.	KLÍČOVÍ AKTÉŘI V PÉČI O OHROŽENÉ DĚTI NA ÚZEMÍ MĚSTA PARDUBIC.....	26
	9.1. Centrální aktéři sítě služeb.....	28
	9.2. Aktéři v oblasti zdraví a zdravotnictví.....	35
	9.3. Aktéři v oblasti školství a vzdělávání.....	42
	9.4. Aktéři v oblasti bezpečnosti a ochrany.....	45
	9.5. Aktéři v oblasti justice.....	46
	9.6. Aktéři náhradních forem péče o ohrožené děti v Pardubicích.....	48
	9.7. Aktéři v oblasti sociálních služeb pro děti, mládež a rodinu.....	55
	9.8. Související služby, aktivity volnočasového charakteru, sdružení a spolky pro rodiny s dětmi.....	62
10.	KAZUISTICKÉ SEMINÁŘE JAKO FORMA HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ.....	64
	10.1. Popis kazuistických seminářů.....	63
	10.2. Výstupy kazuistických seminářů.....	65
	Kazuistický seminář č. 1.....	65
	Kazuistický seminář č. 2.....	67
	Kazuistický seminář č. 3.....	77
	Kazuistický seminář č. 4.....	81
	Kazuistický seminář č. 5.....	82
	Kazuistický seminář č. 6.....	85
	10.3. Shrnutí diskutovaných témat, oblastí z jednotlivých kazuistických seminářů.....	86
	10.4. Nejčastěji identifikované problémy souhrnně za všechny kazuistické semináře.....	88
	ZÁVĚRY.....	89
	POUŽITÁ LITERATURA, ZDROJE INFORMACÍ.....	92
	Přílohy.....	94

1. ÚVOD

Vážení čtenáři,

tato analýza vznikla v rámci projektu Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny, který realizuje organizace SKP-CENTRUM, o.p.s. Projekt je zaměřen na zavedení, posílení spolupůsobnosti a návaznosti pomáhajících aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny na území města Pardubic s cílem pomoci ohroženým dětem a rodinám s řešením jejich nepříznivé situace. V rámci projektu dojde k nastavení mezioborové spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny a dojde k intenzivnějšímu zapojení a efektivní spolupráci relevantních subjektů při řešení jejich problémů.

Věříme, že projekt přispěje k navázání, případně prohloubení spolupráce mezi jednotlivými subjekty, že tyto vytvořené vazby budou využity k řešení jednotlivých situací a budou přeneseny pomocí nástrojů vytvořených v rámci projektu také na dobu po ukončení projektu.

Pro optimalizaci sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny je nezbytné identifikovat všechny aktéry, kteří mohou být zapojeni v síti služeb, a popsat vztahy, vazby, komunikaci a návaznost mezi těmito aktéry. Na popis stávající sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích je zaměřena tato analýza. Při jejím zpracování jsme vycházeli z mnoha dílčích dostupných analýz zpracovaných MPSV, z analýzy, která byla vytvářena v rámci dříve realizovaného projektu Přenos zkušeností v oblasti fungování systému péče o ohrožené děti z pohledu spolupráce jednotlivých aktérů na místní úrovni, z kazuistických setkání s aktéry sítě služeb, která se v rámci projektu v roce 2017 realizovala, z kvalitativních rozhovorů s klíčovými aktéry a z desítek individuálních konzultací.

Analýza je spolu s kazuistickými setkáními východiskem pro další část projektu, pro metodická setkání, na kterých budou zástupci klíčových aktérů sítě služeb hledat postupy a možnosti řešení konkrétních situací ohrožených dětí a rodin s využitím spolupráce a řízené komunikace všech zainteresovaných subjektů, institucí s cílem efektivně optimalizovat síť služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích. Bude se jednat o systémová, metodická řešení nejčastějších situací, která budou následně zpracována do metodických doporučení, základní principy pak budou zpracovány do podoby memoranda síťování

služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, které bude stvrzeno podpisy klíčových aktérů sítě služeb.

Věříme, že základní zmapování současného stavu sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, identifikace slabých a silných stránek sítě, vytvoří základní stavební kámen pro hledání optimálního řešení nepříznivých životních situací ohrožených dětí a rodin ve spolupráci aktérů sítě služeb. Naší společnou zodpovědností je hledání všech možností pro zefektivnění poskytování služeb pro děti a rodiny ohrožené sociálně nepříznivou situací.

Jsme rádi součástí takové sítě a těšíme se na další spolupráci s Vámi.

Mgr. Jiří Pitaš
ředitel SKP-CENTRUM, o.p.s.

2. CÍLE ANALÝZY

„Analýza systému péče o ohrožené děti a rodiny na území města Pardubic“ navazuje na „Analýzu systému péče o ohrožené děti a podpory rodiny na území města Pardubice“ zpracovanou v roce 2012 jako součást projektu „Přenos zkušeností v oblasti fungování systému péče o ohrožené děti z pohledu spolupráce jednotlivých aktérů na místní úrovni“ realizovaného společností SKP-CENTRUM, o.p.s. Tato dříve zpracovaná analýza je zaměřena na zmapování služeb, které jsou k dispozici pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, na rozsah a obsah jednotlivých typů služeb.

Aktuálně zpracovaná analýza aktualizuje již zpracovanou analýzu a detailně se zaměřuje na zmapování dosavadního stavu spolupráce jednotlivých aktérů v síti služeb, na popis stavu síťování služeb a na zjištění nedostatků v rámci síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích.

Zpracovaný dokument výrazně reflektuje zkušenosti, praktické požadavky a připomínky jednotlivých aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích (poznatky z kazuistických a individuálních setkání, z kvalitativních rozhovorů).

Zmapování situace v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny, identifikace základních problematických jevů v Pardubicích, které by mohly být efektivněji řešeny v rámci síťování, je pak dále podkladem pro vytváření metodických postupů řešení nejčastějších situací a formulaci memoranda síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, které jsou dalšími výstupy projektu. Analýza je tak výchozím zdrojem pro další prohlubování spolupráce a nastavení efektivního systému podpory místními aktéry.

3. METODICKÉ ZPRACOVÁNÍ ANALÝZY

Analýza byla zpracována v průběhu realizace projektu s využitím následujících vstupů, zdrojů informací, podkladů:

- rešerše dostupných analýz, strategií, plánů, odborných textů, katalogů služeb,
- webové stránky MPSV ČR, města Pardubic, Pardubického kraje, jednotlivých aktérů v síti služeb,
- výstupy z celkem 6 kazuistických seminářů s účastí klíčových aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny,
- výstupy z individuálních kvalitativních rozhovorů, které doplňovaly výstupy z kazuistických setkání,
- poznatky z průběžně realizovaných rozhovorů s aktéry sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích,
- analýza systému péče o ohrožené děti a podpory rodiny na území města Pardubice zpracovaná v roce 2012.

Postup zpracování analýzy:

- První fáze zpracování analýzy byla zaměřena na sběr informací a identifikaci zdrojů a dat potřebných k dalšímu výzkumu a pro přípravu kazuistických setkání.
- V další fázi byly vytipovány problematické oblasti, jevy, které by mohly být efektivně řešeny prostřednictvím rozvoje spolupráce klíčových aktérů.
- Tyto vytipované oblasti pak byly hlavními tématy realizovaných kazuistických seminářů za účasti klíčových aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích.
- Závěry kazuistických setkání pak byly doplněny ještě formou kvantitativních rozhovorů s aktéry sítě služeb, kteří se buď kazuistických setkání neúčastnili, nebo kteří měli rozšiřující poznatky k fungování sítě služeb nad rámec kazuistických setkání.
- Dalším zdrojem informací pak byly průběžné již nestrukturované rozhovory s aktéry sítě služeb.

4. PARDUBICE Z HLEDISKA MÍRY OHROŽENOSTI DĚTÍ A RODIN

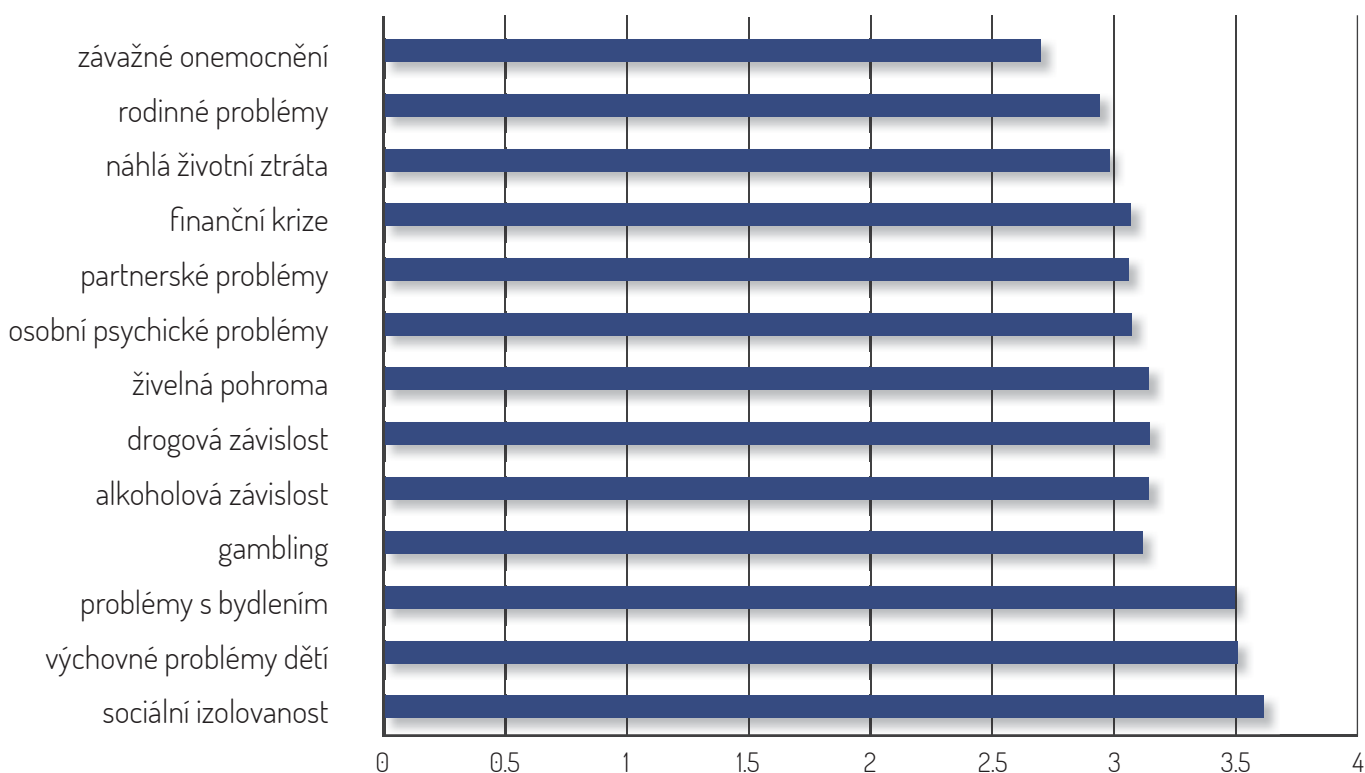

V Pardubicích žije celkem 90 335 obyvatel (k 1. 1. 2018, ČSÚ), Pardubice jsou statutárním městem a patří mezi 10 největších měst v České republice. Od roku 2003 jsou Pardubice obcí s rozšířenou působností, počínaje rokem 2000 také krajským městem. Z pohledu hlavních věkových skupin má nejvyšší podíl na obyvatelstvu skupina osob 15 až 65 let (cca 68 %),

děti ve věku 0–14 let tvoří 14,5 %. Odhadovaný počet rizikových a ohrožených rodin, dětí a mládeže do 26 let je celkem 6 324 osob (viz Model minimálního rámce sítě služeb na úrovni obcí s rozšířenou působností, Sociotrendy, 2015).

Dle analýzy Model minimálního rámce sítě služeb na úrovni obcí s rozšířenou působností, Sociotrendy, 2015, patří mezi nejtypičtější životní události, které ovlivňují kvalitu života obyvatel Pardubic, tyto události:

Události ovlivňující kvalitu života v Pardubicích

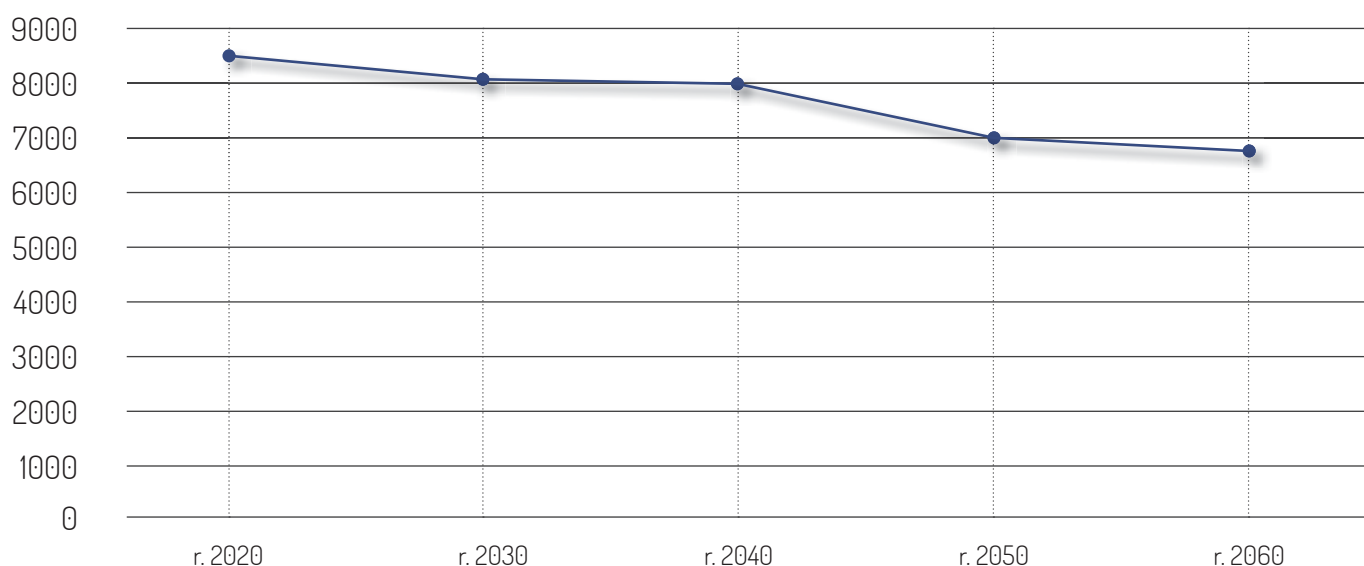

Obyvatelé Pardubic nevnímají některou z životních událostí jako výrazněji ohrožující, v Pardubicích je míra rizika událostí ohrožujících kvalitu života spíše nízká (lokality s vysokou mírou ohroženosti dosahují ve vybraných událostech až hodnoty 5). Nízká míra a vyrovnanost vnímání životních situací, které ohrožují kvalitu života, ukazují, že Pardubice nemají výraznou problematickou oblast, výraznější problémové téma zhoršující kvalitu života ve městě. Nejsou zde jako v jiných srovnatelných městech výrazné problémy s nezaměstnaností, s nedostatečným vzděláním a kvalifikací obyvatel, s dostupností bydlení, se sociálním vyloučením, s drogovou problematikou apod. V Pardubicích se tak ve výrazné míře neobjevují sociální jevy, faktory, které zvyšují riziko ohrožení dětí a rodin (kompletní přehled rizikových jevů, které mají vliv na míru ohroženosti dětí a rodin v lokalitě, je uveden v Sociodemografické analýze – mapa rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR, SocioFactor, s. r. o., 2013). Tato analýza představuje vybrané sociální jevy a k nim náležející indikátory ohrožení dětí a rodin v jednotlivých krajích a obcích s rozšířenou působností, které vykonávají agendu sociálně-právní ochrany dětí.

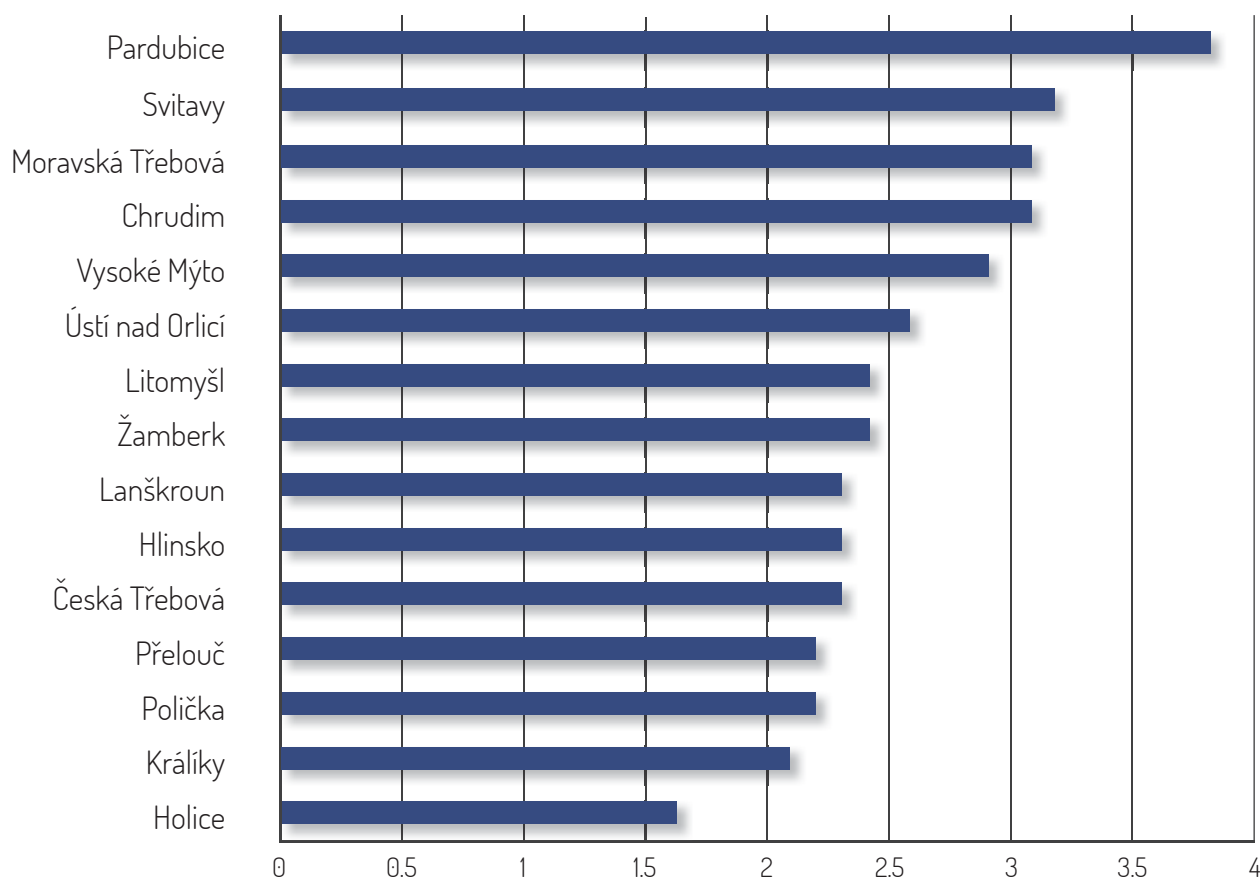
Ve výstupech výše uvedené analýzy nebyla v ORP Pardubice identifikována nejvyšší míra ohrožení dětí mládeže a rodin, ve srovnání s dalšími krajskými městy patří k nejméně ohroženým. V rámci ORP Pardubice nebyly identifikovány výraznější problémy a nežádoucí jevy, existuje pouze dílčí ohrožení ve formě existence sociálně vyloučených lokalit (ubytovna v Češkově ulici, blok domů v ulici Husova) s doprovodnými patologickými jevy v rámci multiproblémových sociálně vyloučených rodin a osob (dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, zadluženost, rizikové trávení volného času dětí a mládeže, konflikty s okolím apod.).

Předpokládaný vývoj počtu ohrožených dětí v ORP Pardubice do roku 2066

Pardubice jsou krajským městem, výskyt některých jevů a míra ohroženosti tak souvisí také s faktem, že se jedná o větší město s výskytem obvyklých specifik větších měst (problematika bydlení, sociální izolovanost a anonymita, výchovné problémy apod.). Ve srovnání s ostatními ORP v kraji je tak míra ohroženosti v ORP Pardubice z celého kraje nejvyšší.

Míra ohrožení dětí a rodin

Pardubice patří ve srovnání s ostatními městy obdobné velikosti (krajská města) k nadprůměrně zasítovaným městům s ohledem na množství, kapacitu i dostupnost služeb zaměřujících se na pomoc a podporu ohroženým dětem a rodinám (viz výstupy systémového projektu MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny, realizovaného v letech 2012–2015, kde byl Pardubický kraj jedním ze dvou krajů, ve kterých byla realizována aktivita podporující optimalizaci sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny formou malých veřejných zakázek, tzv. minitendrů). Propojení a koordinovanost jednotlivých činností a aktérů sítě služeb se na území města postupně zvyšuje také díky rozvoji komunitního plánování a realizaci projektů podporujících síťování služeb.

5. HISTORICKÝ VÝVOJ SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY V PARDUBICÍCH

Péče o ohrožené děti a rodiny v Pardubicích odráží obecnou situaci v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny v České republice. V zásadě se nejedná o jednotný systém péče, ale o rezortně roztržštěnou péči, na které se podílí řada subjektů z různých rezortů.

Moderní sociálně-právní ochranu dětí nejen v Pardubicích (ale v celé České republice) můžeme charakterizovat jako centrálně garantovanou, ale lokálně provozovanou. Tato charakteristika znamená, že ochrana dětí je ve všech moderních systémech již od počátku 20. století garantovaná státem prostřednictvím státní správy, ale přímo realizovaná konkrétními sociálními pracovníky na místní úrovni (přenesená působnost státní správy na samosprávu) kromě systému náhradní rodinné péče, která byla od začátku 20. století postavena výhradně na pěstounské péči.

S příchodem komunismu se změnilы principy a koncepce péče o děti, základ péče (i té náhradní) byl postaven na ústavní péči a centralizovaném přístupu péče o rodinu a dítě. Zároveň byla problematika dětí a rodin v ohrožení silně tabuizována. Existoval jasný harmonogram jednotných kontrol „zdravého“ vývoje dítěte postavený na školských a zdravotnických zařízeních. Systém péče o děti a rodiny v ohrožení byl postaven na represivně působících kontrolních a diagnostických centrech. Preventivní přístup byl podceňován a téměř nepodporován. Od devadesátých let sice začalo docházet k humanizaci péče o ohrožené děti, ale stále s důrazem na relativně centralizovaný ústavní typ podpory náhradní rodinné péče.

S pádem komunismu začalo vznikat množství neziskových organizací zaměřených na poskytování alternativních a doplňkových služeb pro rodiny a děti. Poslední desetiletí je charakterizováno snahou o deinstitucionalizaci péče a opětovnou podporu náhradní rodinné péče prostřednictvím péče pěstounské, která je při řešení situací ohrožených rodin a dětí se specifickými potřebami vnímána odbornou veřejností jako vhodná. Deinstitucionalizace péče je však hlavně spjata s posílením podpory preventivních a terénních služeb pro ohrožené děti a rodiny. Základním principem nového konceptu péče o ohro-

žené děti je pak definice samotného pojmu „ohrožené dítě“, které by mělo být obecně platné a stejně srozumitelné všem aktérům, kteří se podílejí na systému péče o děti, a v neposlední řadě zájem dítěte jako takový.

Prvním krokem k deinstitucionalizaci byla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. z roku 2012. Od tohoto roku prochází systém péče o ohrožené děti dynamickým vývojem, který je doprovázen řadou zásadních změn. Cílem transformace systému je:

- zajistit důslednou ochranu práv každého dítěte a naplnění jeho individuálních potřeb;
- podpořit kvalitu života dětí a rodiny;
- eliminovat diskriminaci a nerovný přístup k dětem;
- podporovat všestranný rozvoj dítěte doma v jeho přirozeném rodinném prostředí, a nebude-li to možné, tak primárně v náhradním rodinném prostředí;
- podpořit účast dítěte na rozhodování o záležitostech, které se ho týkají.

Záměr transformace je zpracován ve vládní Národní strategii ochrany práv dětí, která reaguje na zásadní nedostatky systému, jejichž existenci potvrdila řada výzkumů a poukazují na ně i doporučení významných mezinárodních institucí (např. Výboru OSN pro práva dítěte). Transformace směřuje k odklonu od ústavní péče a k rozvoji sítě alternativních služeb na podporu ohrožených dětí a jejich rodin v jejich přirozeném prostředí tak, aby mohlo dítě v první řadě zůstat doma a nemuselo být zbaveno svého práva na péči a výchovu ze strany svých rodičů. Pokud nebude setrvání dítěte v péči jeho vlastních rodičů možné, pak je jako vhodnější alternativa volena náhradní rodinná péče, která má přednost před péčí ústavní.

Pardubický kraj je dlouhodobě aktivní v zavádění nových procesů, postupů a metod v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny a do těchto aktivit kraje se zapojuje také město Pardubice. Jako jeden z pilotních krajů byl Pardubický kraj zapojen do individuálního projektu MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny realizovaného v letech 2012–2015. V rámci projektu spolupracovalo město Pardubice na aktivitách zaměřených na vyhodnocování situace dítěte, na zpracování individuálních plánů a město bylo prostřednictvím OSPODu zapojeno do aktivity zaměřené na rozvoj podpůrných služeb pro ohrožené děti a rodiny.

Rozvoj sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích je dále podporován v rámci navazujícího projektu MPSV Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí, který byl zahájen v roce 2016 a bude ukončen v polovině roku 2019. Pardubice jsou zapojeny do aktivity zaměřené na lokální síťování aktérů, na území města Pardubic (resp. v ORP Pardubice) působí lokální síťáři, jejichž úkolem je propojovat jednotlivé aktéry v síti služeb.

Pardubický kraj realizoval projekt spolufinancovaný z fondů EHP a Norska 2009–2014 v rámci programu CZ-04 Ohrožené děti a mládež s názvem Transformace péče o ohrožené děti a mládež. Hlavním cílem tohoto projektu bylo vytvoření osmi transformačních plánů pobytových zařízení zřizovaných Pardubickým krajem. Do projektu byl zapojen také Dětský domov Pardubice.

Město Pardubice aktivně vstoupilo do podpory rozvoje sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny prostřednictvím zapojení do aktivit projektu Přenos zkušeností v oblasti fungování systému péče o ohrožené děti z pohledu spolupráce jednotlivých aktérů na místní úrovni. Projekt byl realizován v období od prosince 2012 do prosince 2013. Jeho hlavní náplní bylo sdílení zkušeností a dobré praxe českých a zahraničních partnerů v oblasti péče o ohrožené děti a jejich rodiny. Téma projektu navázalo na aktuální problematiku probíhající transformace systému péče o ohrožené děti v ČR a jeho smyslem bylo vytvořit tematickou síť jako platformu pro identifikaci úspěšných nástrojů péče o rodinu, pro vzájemné učení a podporu při aplikaci osvědčených nástrojů do praxe v rámci města Pardubic. Na tento projekt navazuje současný realizovaný projekt, jehož je analýza součástí.

Síťování je také součástí dalšího projektu SKP-CENTRUM, o.p.s. Podpora zkvalitňování následné péče o mladé lidi opouštějící náhradní rodinnou nebo ústavní péči realizovaného od 1. 5. 2017 do 30. 4. 2019. Cílem projektu je zefektivnění a provázání poskytovaných služeb pro mladé lidi opouštějící náhradní péči a zajištění spolupráce v síti služeb vedoucí k úspěšné přípravě těchto osob na začlenění do běžné společnosti a zajištění potřebné podpory po opuštění náhradní péče po dobu nutnou k překonání překážek spojených s touto změnou. Součástí projektu je mimo jiných aktivit také aktivita zaměřená na setkávání odborných pracovníků v rámci odborné platformy.

Město Pardubice je samo výrazně aktivní v oblasti, která výrazně ovlivňuje míru ohrožení dětí a rodin, a to v problematice bydlení. Na jednání Zastupitelstva města Pardubic 26. 5. 2016 byl schválen strategický dokument v oblasti bydlení s názvem Koncepce dostupného bydlení 2016. Dokument obsahuje sadu opatření, která mají za cíl systém sociálního bydlení v Pardubicích rozvíjet. Pro ověření smysluplnosti nastavení lokálního systému v Pardubicích a jeho kvalitativního rozvoje rozhodla Rada města Pardubic v roce 2016 o zapojení do projektu v rámci Operačního programu Zaměstnanost Pilotní ověření systému sociálního bydlení na lokální úrovni v obci Pardubice. Doba realizace projektu je 1. 1. 2017 – 31. 12. 2019, v rámci projektu budou např. vytvořeny metodiky sociální práce v oblasti bydlení, bude realizován výkon sociální práce s klienty sociálního bydlení, proběhne pilotní ověření, aktualizace a optimalizace lokální koncepce sociálního bydlení.

6. SOUČASNÉ SMĚŘOVÁNÍ PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY NA ÚZEMÍ MĚSTA PARDUBIC

Cílem současného směřování systému péče o ohrožené rodiny a děti nejen v Pardubicích je systém otevřený principům síťování a transformaci. V oblasti péče o ohrožené děti a rodiny by měl být k dispozici fungující, otevřený, dostupný a prostupný systém sítě služeb a institucí, který bude pružně reagovat na potřeby dítěte a rodiny. Tento systém bude postaven na principech multidisciplinární spolupráce jednotlivých aktérů s jasným rozdělením kompetencí jednotlivých klíčových subjektů. Pardubice patří mezi otevřená a progresivní města, co se týká oblasti síťování a podpory spolupráce aktérů sítě služeb, což dokládá zapojení města do projektů podporujících síťování služeb.

Dostupné analýzy, výstupy projektů realizovaných na území města Pardubic v oblasti síťování služeb, výstupy z kazuistických setkání i závěry kvalitativních rozhovorů provedených v rámci projektu ukazují, že síť služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích je na dobré úrovni, co se týče šíře nabídky služeb, jejich dostupnosti, kapacit (samozřejmě s dílčími nedostatky, které budou popsány dále, např. nedostatek, nedostatečné kapacity dětských psychologů, psychiatrů atp.).

Výrazně pozitivním momentem je ochota klíčových aktérů sítě služeb podílet se na navazování nebo prohlubování spolupráce s dalšími aktéry sítě služeb. Klíčové aktéry není třeba přesvědčovat o důležitosti vzájemné spolupráce, o efektivnosti praktického síťování. Kazuistická setkání, kterých se vždy účastnilo více aktérů, než byla předpokládaná projektová kapacita, již neřešila principy síťování nebo nezbytnost spolupráce v síti služeb, zaměřovala se již na nedostatky ve spolupráci, komunikaci a na možnosti zkvalitnění a zefektivnění fungování sítě.

Kvalitně fungující síť služeb dokáže hledat vhodné a efektivní způsoby řešení dané situace, řešení situace je pak včasější, rychlejší a snižuje se tak riziko umístění dítěte do náhradní rodinné péče či do ústavní výchovy. Za tímto účelem by síť měla reflektovat zejména potřeby a práva dítěte (a jeho rodiny) a měla by na daný problém pohlížet z komplexního hlediska. Současně by taková síť měla zajistit vhodné a cílené poskytnutí služeb pomoci a podpory, popřípadě prevence pro tyto ohrožené děti a rodiny.

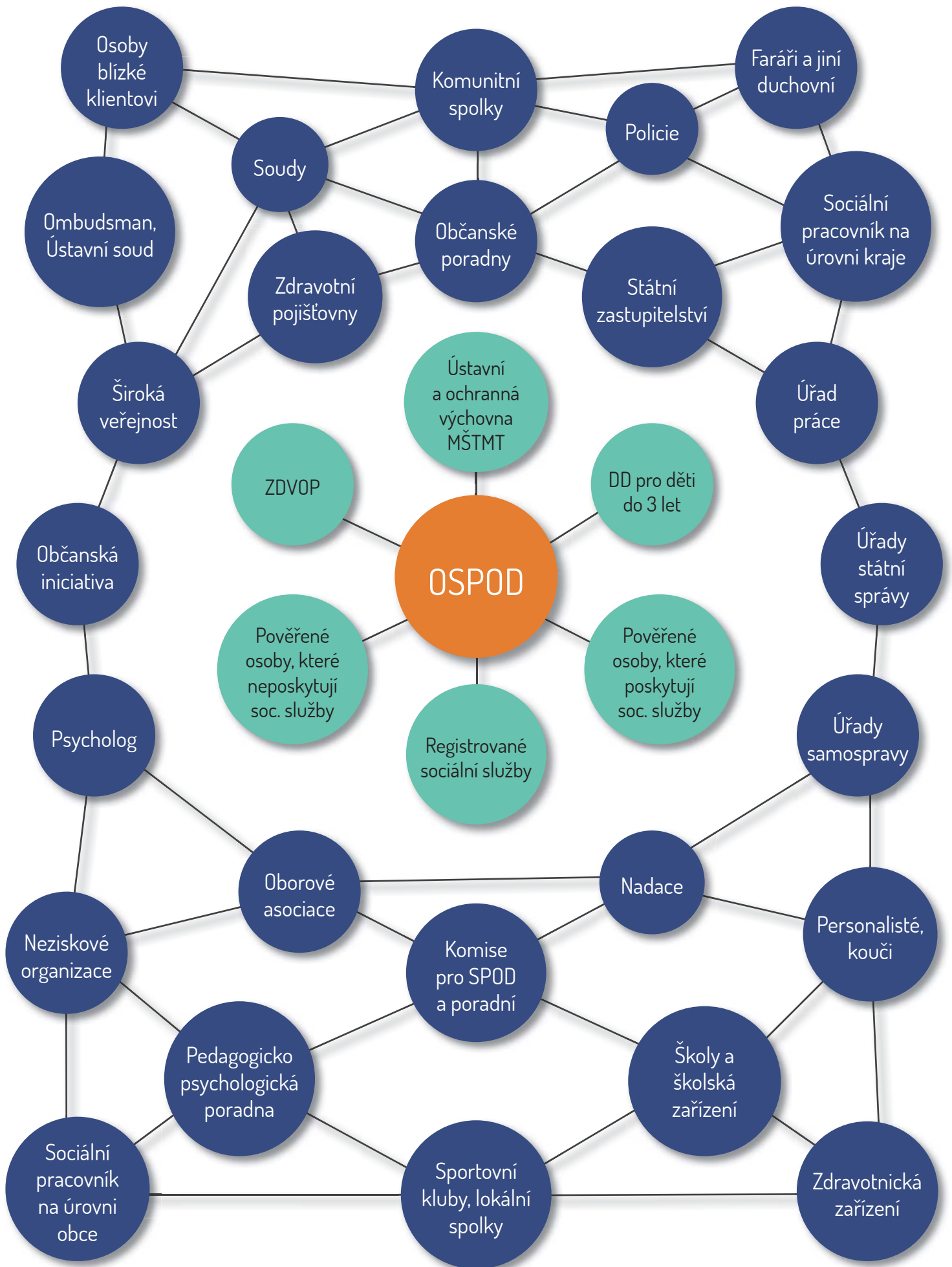
I když ještě nejsou v Pardubicích nastaveny jednoznačné komunikační kanály mezi všemi aktéry, nebo jsou tyto komunikační kanály postaveny zatím na neformální úrovni, je zájem všech aktérů komunikaci posilovat ve prospěch řešení problémových situací dětí a rodin.

V současné podobě systému péče o ohrožené rodiny a děti v Pardubicích není samotná síť služeb nikde formálně popsána a definována, přesto naprostá většina aktérů síť služeb intuitivně chápe. Nejasný bývá často rozsah sítě (kdo všechno do ní patří, kdo ji tvoří a jaké jsou vzájemné vazby aktérů) a nezřetelné je také vymezení rolí, kompetencí, zodpovědnosti jednotlivých aktérů.

Nejvýraznějším aktérem sítě je OSPOD. OSPOD stojí ve středu sítě, což je dáno jeho historickým postavením v systému. V současné době, i dle platné legislativy, by měl být OSPOD v pozici koordinátora sítě a jeho výrazná role by měla být hlavně v případech, kdy je dítě vyhodnoceno jako ohrožené (dle § 6 Zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999). Pokud dítě takto vyhodnoceno není, nemusí být OSPOD centrálním aktérem sítě, jeho role může být upozaděna. Přesto se obvykle dostává OSPOD do středu sítě a je tím centrálním aktérem. Zvláště v případech, kdy spolu přicházejí do kontaktu aktéři z různých rezortů, je náročné stanovit pro OSPOD jinou než centrální pozici z důvodu nedostatku aktuálních informací, nedostatku sdílení informací mezi rezorty a v neposlední řadě z důvodu trvajících historických stereotypů (OSPOD řeší všechno).

Šíři aktérů (včetně rezortní roztríštěnosti) názorně ukazuje schéma, které zobrazuje obecné skupiny aktérů napříč rezorty, kteří mohou být součástí sítě.

Vzhledem k tomu, že síť služeb nemá formálně definované vztahy a fungování v síti nemá legislativní (a vymahatelnou) podobu, měli by sami klíčoví aktéři nastavovat velmi jasné principy spolupráce a komunikace včetně metodického ukotvení. Toto formální nastavení je důležité pro kvalitní a efektivní fungování sítě. Toto formální nastavení a ukotvení spolupráce je často složité také z důvodu mezirezortní roztržitosti, která systém péče o ohrožené rodiny a děti v současné době charakterizuje. Systém je roztržitý hned do několika rezortů (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti), které nevykazují vždy stejné cíle a principy péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

I přes zvyšující se trend podpory spolupráce, síťování, je výše uvedené nastavení spolupráce velmi nahodilé a obecně by se dalo říci, že vzhledem k tomu, že síť nefunguje jako systém s pevnou strukturou, jedná se ve většině případů spíše o spolupráci postavenou na osobních kontaktech a motivovaných jedincích, což vyplynulo z provedených kazuistických setkání a kvantitativních rozhovorů. Právě osobní vazby a dlouhodobě zavedená spolupráce byly identifikovány jako hlavní stavební kameny spolupráce v síti služeb, což je ale pro kontinuální a transparentní fungování sítě služeb dlouhodobě nevýhodné a rizikové (např. z důvodu výměny klíčových pracovníků v organizacích, upřednostňování pouze některých aktérů pro spolupráci).

Pro podporu sítě je dle jejích aktérů potřeba budovat a podporovat pocit sounáležitosti všech klíčových aktérů se sítí a formálně by mělo být fungování sítě posíleno existencí základních postupů, metodik, principů síťování.

Pro dlouhodobě dobré fungování sítě je také zapotřebí zdůrazňovat a podporovat systém poskytování zpětné vazby všem zúčastněným aktérům, kteří jsou do dané problematiky zapojeni. Zpětná vazba vždy musí být svým obsahem v souladu s legislativními předpisy, i přesto je možné zpětnou vazbu zprostředkovávat a navzájem mezi aktéry předávat. Chybějící zpětnou vazbu týkající se realizovaných intervencí u ohrožených dětí a rodin, o poskytnutých služeb a dalších plánu cítí naprostá většina aktérů v síti služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích jako problém a nedostatek fungování sítě. Pro další fungování sítě je však poskytnutí zpětné vazby klíčové pro efektivní pomoc ohroženým dětem a rodinám, i pro motivaci

aktérů k další spolupráci a uvědomění si vlastní důležitosti v síti. I když v současné době ještě stále není dokončen proces transformace služeb pro ohrožené děti a rodiny, podpora síťování může už nyní výraznou měrou pomoci zavádět a udržovat současné principy systému péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

7. VZTAH AKTÉRŮ SÍŤE SLUŽEB PRO OHROŽENÉ DĚTI A RODINY NA ÚZEMÍ MĚSTA PARDUBIC, VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE

Zatímco okrajové oblasti Pardubického kraje mají pokrytí službami pro ohrožené děti a rodiny nerovnoměrné nebo dokonce nedostatečné, Pardubice jsou pokryty velmi kvalitně službami pro ohrožené děti a rodiny, aktivitami organizací zaměřujících se na preventivní aktivity nebo volný čas dětí a mládeže.

Služby a jiné nástroje v oblasti péče o ohrožené děti by měly být dostupné pro cílové skupiny jak finančně, územně, tak i v rozsahu nabízených a poskytovaných služeb. Z hlediska dlouhodobého a kontinuálního vývoje sítě podpůrných služeb a institucí v České republice není možné, aby jedna organizace nebo instituce pokryla veškeré potřeby (finanční, výchovné, zdravotní, sociální, kulturní) ohrožených dětí, jejich rodičů nebo jiných pečovatелů. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby byly jednotlivé organizace vzájemně informovány o činnosti a kompetencích, aby mezi sebou komunikovaly a existovala tak návaznost služeb.

Základním nedostatkem práce s ohroženými dětmi a rodinami v České republice je její roztržičnost. Aktivity jednotlivých rezortů nejsou nijak koordinovány, což z pohledu dítěte někdy znamená nedostatečně rychlé a nekompetentní rozhodování o nejlepší formě péče (viz tisková konference MPSV a MŠMT Transformace systému péče o ohrožené děti, 30. dubna 2009). Mezirezortní roztržičnost je i přes různé snahy o propojování jak osobní, tak prostřednictvím projektů zaměřených na síťování služeb, stále patrná také v síti služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích. Spolupráce ale často není navázána nebo není dostatečně efektivní ani mezi organizacemi spadajícími pod jeden rezort.

Při zvyšování efektivity poskytovaných intervencí, v oblasti spolupráce různých subjektů, organizací, je často používaným pojmem sousloví „multidisciplinární přístup“. Právě vzájemnou úzkou a koordinovanou spoluprací klíčových aktérů v péči o ohrožené děti a rodiny je možné přiblížit se k naplnění multidisciplinárního přístupu při řešení problémů ohrožených dětí a rodin.

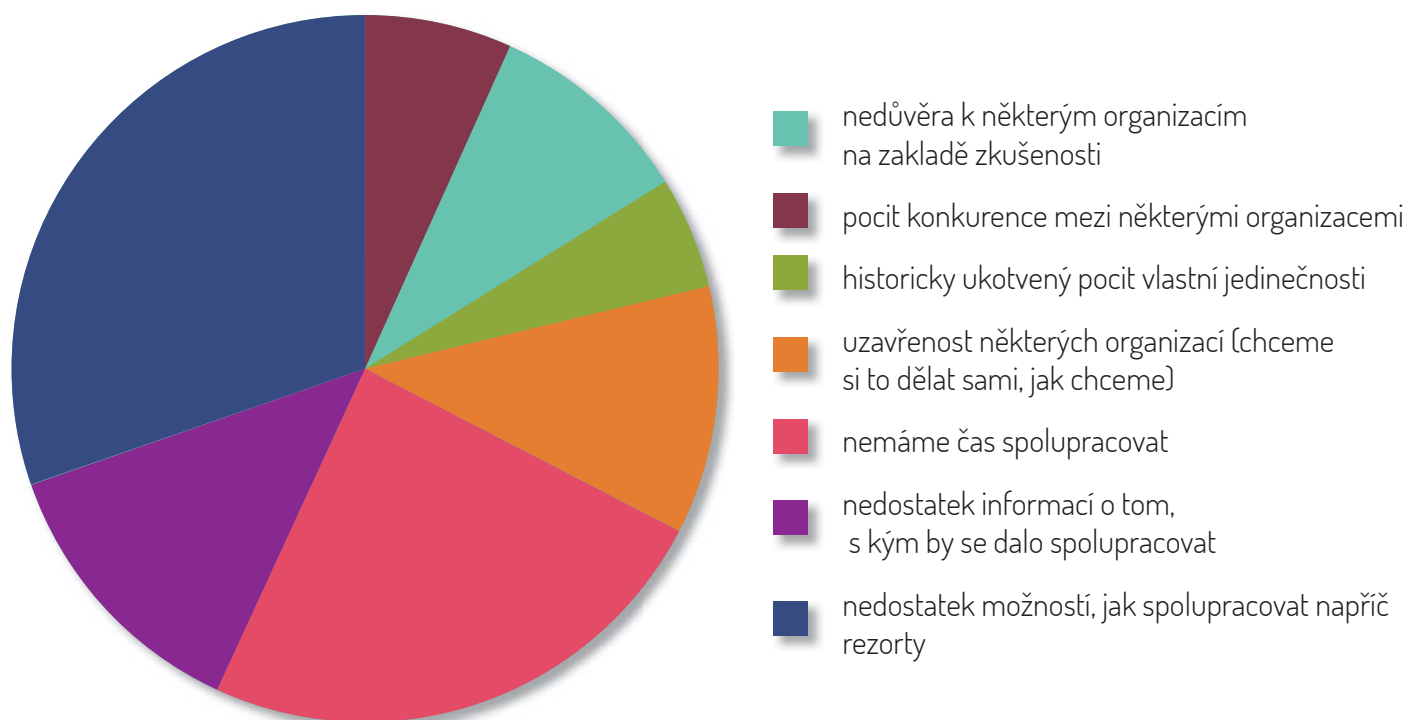
České slovo spolupráce hovoří naprosto jasně a výmluvně, shodně s anglickým ekvivalentem „working together“. I ten vyjadřuje, že pracovat vedle sebe nestačí.

Aby byla spolupráce účinná a efektivní, je třeba, aby odborníci pracovali spolu, ve vzájemné kooperaci. Teprve tak se péče stane komplexní a efektivní jak finančně, kdy budou odstraněny zbytečné překryvy a včasné řešení situace znemožní eskalaci problému, jehož řešení by pak bylo nákladnější, tak ve výsledku i časově pro všechny zapojené aktéry.

Na začátku navazování spolupráce, před aktivním zahájením síťování služeb je nezbytné mít informace o všech relevantních klíčových aktérech, o tom, jaké činnosti ten který subjekt sítě vykonává, jaké služby nabízí, poskytuje, jaká je jeho územní, věcná působnost, jakou má pozici v síti služeb, jaké má kompetence, jakou má zodpovědnost za konkrétní kroky.

Při strukturovaných kvalitativních rozhovorech i při dalších rozhovorech s klíčovými aktéry sítě služeb v Pardubicích se ukázalo, že nedostatečná informovanost v síti je nejčastěji způsobena následujícími důvody:

Důvody nedostatečné vzájemné informovanosti v síti služeb v Pardubicích

Při spolupráci, jejímž cílem by měla být efektivní pomoc ohroženému dítěti, ohrožené rodině, je nutné dodržovat určité principy, které je třeba nastavit. Účastníci kazuistických seminářů se shodli, že součástí dobré spolupráce je vzájemná výměna zkušeností, informací, a to není možné bez otevřené komunikace mezi partnery, kteří mají společný zájem. Zároveň je třeba zachovávat principy neutrality, kontinuity, transparentnosti a také zákonné nebo etické požadavky na ochranu osobních údajů.

Při kazuistických setkáních dále opakovaně zaznívalo, že je nutné nastavit udržitelný systém komunikace využitelný univerzálně v dlouhodobějším horizontu, který by se upravoval v případě legislativních změn, vstupu nových výrazných služeb, aktérů do sítě, v případě jiného demografického vývoje, vyššího nárůstu některých problémových jevů a v dalších případech výrazně ovlivňujících síť služeb. Pro kvalitní komunikaci a zajištění hladkého průběhu spolupráce je dobré jasné vymezení rolí a kompetencí jednotlivých aktérů, jednoznačné rozdělení úkolů a určení osob zodpovědných za jednotlivé úkoly. Toto je velmi těžké zvláště při současném mezirezortním uspořádání systému, kdy z důvodu rozdílného pojetí samotné práce s ohroženými dětmi a rodinami bývá domluva napříč rezorty problematická také z hlediska pojetí rolí, odpovědnosti a kompetencí v rámci spolupráce.

Z kazuistických setkání, z kvalitativních rozhovorů i z dalších neformálních rozhovorů s aktéry v síti služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích je zřejmý zájem aktérů posílit multidisciplinární přístup a spolupráci subjektů působících v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny. Účastníci kazuistických setkání se také shodli, že by bylo vhodné podpořit formalizaci spolupráce v oblastech, které jsou vnímány jako problematické a kde nefunguje vzájemná komunikace aktérů řešících daný problém.

Jako nedostatečně fungující nebo zcela absentující, zároveň jako žádoucí a potřebné označili účastníci kazuistických setkání tato opatření, tyto aktivity v rámci tvorby sítě:

- integrovaný informační portál s informacemi o nabídce ohroženým dětem, rodičům, případně zefektivnění a rozšíření stávajících platforem,
- zavedení koordinátora, který by usnadňoval komunikaci mezi jednotlivými aktéry v síti služeb,
- pravidelná vzájemná setkání, vzájemná výměna informací,
- společné vzdělávací semináře,

- podpora otevřenosti při sdílení výstupů z projektů, vzdělávacích akcí, poskytnutí výstupů dalším organizacím a odborníkům,
- vzájemná konzultace a podpora při specifických problémech,
- uzavírání smluv na podporu spolupráce (včetně zapojení klientů, např. třístranné dohody),
- případové konference, rodinné konference a jiné inovativní formy podpory spolupráce a práce v komunitě.

Až na výjimky se účastníci kazuistických seminářů a respondenti kvalitativních rozhovorů shodli, že mají zájem pravidelně spolupracovat také s dalšími institucemi, organizacemi a odborníky. Uváděli ale, že v Pardubicích v současné době neexistuje formalizovaná a strukturovaná forma spolupráce (až na komunitní plánování v pracovní skupině rodiny s dětmi a mládež). V Pardubicích je spolupráce realizována nejčastěji ve formě odborných konzultací. Spolupráci aktérů v síti služeb podporují také projekty jiných subjektů, kde ale není zcela zaručena a plánovaně zajišťována jejich dlouhodobost a udržitelnost (vedle tohoto projektu je to v současné době podpora lokálního síťování v rámci projektu MPSV Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí nebo další projekt SKP-CENTRUM, o.p.s. Podpora zkvalitňování následné péče o mladé lidi opouštějící náhradní rodinnou nebo ústavní péči, který je zaměřen na zefektivnění práce aktérů, jejichž činnost je zaměřena na podporu mladých lidí opouštějících náhradní rodinnou péči a ústavní péči).

Pro fungování podpůrných forem spolupráce je podle aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích klíčové:

- osobní kontakt,
- pravidelnost,
- zpětná vazba,
- návaznost služeb,
- delegování dílčích úkolů,
- vymezení rolí a kompetencí,
- dodržování ochrany osobních dat,
- dostatek času,
- vzájemná koordinovanost a kooperace,
- pohotovost.

8. AKTUÁLNÍ PROBLEMATICKÉ JEVY VYSKYTUJÍCÍ SE V PARDUBICÍCH V KONTEXTU FUNGOVÁNÍ SÍTĚ

Vzhledem k solidní zajišťovanosti Pardubic službami pro ohrožené děti a rodiny a obecně vzhledem k nabídce podpory a aktivit pro děti a rodiny nejsou nedostatkem sítě chybějící služby, ale spíše ne úplně rychlá a operativní reflexe aktuálních problémů ze strany poskytovatelů služeb i institucí.

Město Pardubice se snaží ve spolupráci s aktéry sítě služeb flexibilně reagovat na nově vzniklé problémy, problematické jevy. Není nezbytně nutné, aby vznikaly nové služby, ale je důležité podporovat ty současné tak, aby mohly reagovat na zvyšující se počet zájemců nebo na proměnu problémových jevů.

IDENTIFIKOVANÉ PROBLÉMOVÉ JEVY

Nedostatek finančních prostředků, chudoba rodin

Pro rodiny s dětmi je ohrožující nedostatek finančních prostředků. Problémem je nedostatek finančních prostředků především pro neúplné rodiny. Pokud má rodič zaměstnání a má pravidelný měsíční příjem, i když příjem třeba nedosahuje dostatečné výše pro zajištění všech vlastních potřeb i potřeb dětí, nedosáhne obvykle na dávky hmotné nouze.

Problematika zadlužování

V rámci rozvoje a rozšiřování kapacit existujících služeb je pozornost v Pardubicích zaměřena na rozvoj odborného sociálního poradenství (problematika předlužování, dluhů, finanční gramotnosti apod.). Tyto nežádoucí sociální jevy se na území Pardubic vyskytují čím dál ve větší míře a souvisí s dalšími negativními jevy (například nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, finanční negramotnost). Absence schopnosti hospodařit s penězi u sociálně slabších jedinců vedou většinou k zadlužení, neplacení

nájmů, následně ke ztrátě bydlení apod. Je tedy možné předpokládat další a vyšší vytíženost a potřebu takových služeb. Především v sociálně vyloučených lokalitách je síť služeb schopných zajistit komplexní poradenství v oblasti zadlužení nedostatečná, stejně tak jako u ostatních obyvatel, kteří jsou kvůli vysokému zadlužení sociálním vyloučením ohroženi. Poptávka po této službě na území Pardubic neustále stoupá a vzhledem k závažnosti problematiky zadlužování a čerpání sociálních dávek je rozšiřování kapacity této služby nezbytné.

Užívání návykových látek

Dlouhodobě se objevuje potřeba zvýšení kapacity služeb pro osoby ohrožené užíváním či závislé na užívání návykových látek. Na území Pardubic působí pouze jediné ambulantní centrum, které je zároveň jediné pro celý kraj. Jedná se o ambulantní centrum při organizaci Laxus z.ú. Od roku 2013 roste počet klientů, kteří měli problémy s užíváním alkoholu a patologickým hráčstvím.

Nedostatečná kapacita psychologické a psychiatrické péče o děti a mládež a v oblasti rodinné terapie

Na základě kvantitativních rozhovorů, ze zpětné vazby od klíčových aktérů v území i z výsledků komunitního plánování bylo zjištěno, že v Pardubicích by bylo zapotřebí zvýšit kapacitu psychologů, psychiatrů, zejména pak dětských specialistů. Dále služby terapeutů, rodinných terapeutů, mediátorů. Tyto odbornosti jsou ale nedostatečné v celé České republice, je to problém, který přerůstá lokální úroveň a je spíše systémový.

Azylové bydlení pro celou rodinu

Dlouhodobě potřebnou, poptávanou, ale stále neexistující službou je azylové, krizové bydlení pro celou rodinu, které nerozdělí rodinu (tak jako je to v případě využití azylového domu pro ženy a matky s dětmi).

Sociální bydlení

V městě stále není v dostatečném rozsahu dostupné sociální bydlení, v této

problematicke je ale zřetelný posun oproti minulým letům, město Pardubice se intenzivně věnuje podpoře sociálního bydlení, v roce 2016 vznikla Koncepce dostupného bydlení v Pardubicích. Město Pardubice realizuje projekt Pilotní ověření systému sociálního bydlení na lokální úrovni v obci Pardubice, který by měl ověřit nastavený systém dostupného bydlení. Město Pardubice se zařazením do pilotního projektu Ministerstva práce a sociálních věcí připojí k dalším městům v České republice, ve kterých se bude propracovávat a ověřovat systém bydlení. Dostupné bydlení v Pardubicích je určeno občanům města, kteří se nacházejí v bytové nouzi, jednou z ohrožených skupin jsou také rodiny s dětmi.

Dobrovolníci

Ne zcela využitý potenciál je ve spolupráci s dobrovolníky, kteří mohou personálně posílit podporu ohrožených osob a rodin a zajistit aktivity a činnosti, které nejsou financovány v rámci dotací, např. na poskytování sociálních služeb nebo těch, na které není nezbytná vysoká odbornost (např. doučování dětí, mentoring, doprovázení dětí při trávení volného času).

Spolupráce se školami

Z kazuistických setkání i řízených kvalitativních rozhovorů jednoznačně vyplynulo, že stále není dostatečná a úzká spolupráce mezi poskytovateli sociálních služeb, OSPODem na jedné straně a školami, školkami na straně druhé. V této oblasti je výrazný prostor pro zlepšení, pro nastavení vzájemné spolupráce.

Zapojení školských a zdravotnických zařízení do sítě služeb

Posílení mezirezortní spolupráce, podpora setkávání, výměny informací a výměny zkušeností mohou mít vysoce pozitivní vliv na efektivní řešení problémů ohrožených dětí a rodin. Mezirezortní spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny je stále spíše strategickým cílem, deklarovanou prioritou na národní úrovni, která ale stále není uspokojivě realizována, stejně tak není realizována na lokální úrovni, i když zde by mohla být spolupráce díky osobním vazbám, společným klientům, kontextu místního prostředí mnohem jednodušší.

Informovanost rodin

Dlouhodobě se nedaří přenášet informace veřejnosti, rodinám o síti podpůrných služeb, o nabídce služeb, aktivit pro rodiny s dětmi, chybí informace o podpoře rodičů s dětmi, tyto informace se nedaří přenášet právě rodičům, pečovatelům, kde je podpora potřebná nebo kde by bylo důležité preventivní působení.

Vybraným oblastem, u kterých je zapotřebí optimalizovat systém spolupráce, se věnovali aktéři sítě služeb během kazuistických seminářů, které tvořily důležitou a podstatnou součást projektu, v rámci kterého analýza vzniká. Výstupy z těchto seminářů jsou také součástí této analýzy.

Název zdroje	Odkaz
Přehled sociálních služeb a pomoci v Pardubicích	https://www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/komunitni-planovani/prehled-socialnich-sluzeb-a-pomoci-v-pardubicich/
Online katalog sociálních služeb a pomoci v Pardubickém kraji	http://www.socialnisluzbypk.cz/
Policie ČR Pardubice	http://www.policie.cz/clanek/vc-pardubicky-kraj-pardubice.aspx
OSPOD	http://www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti/
Městská policie Pardubice	http://www.mppardubice.cz/kdo-jsme-a-co-de-lame.html
Interaktivní mapa školských zařízení v Pardubicích	http://mapy.pardubice.eu/MyCity/skoly
Úřad práce pobočka Pardubice	http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak
Přehled azylových domů Pardubický kraj	https://www.azylovedomy.cz/?stranka=databaze&kraj=pardubicky
Kulturní a zábavní centra Pardubice	https://www.pardubice.eu/o-pardubicich/turisticke-informace/kulturni-a-zabavni-mista/
Přehled sportovních a dětských hřišť a akcí	https://www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-skolstvi-kultury-a-sportu/sport/
Turistické informační centrum	http://www.ipardubice.cz/
Domy dětí a mládeže Pardubice	https://www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-skolstvi-kultury-a-sportu/skolstvi/domy-deti-a-mladeze/
Seznam mediátorů Pardubický kraj	http://www.komorazapsanychmediatoru.cz/mediatori/hledat?kraj=10&obec=&jmeno=&prijmeni=&zamereni=&search=Vyhledat
Okresní soud v Pardubicích	https://portal.justice.cz/Justice2/soud/soud.aspx?o=158&j=168&k=1619

9.1. Centrální aktéři sítě služeb

Pardubický
kraj

Krajský úřad Pardubického kraje

I když má krajský úřad celokrajskou působnost, jeho vliv na dění přímo v Pardubicích je vzhledem k postavení a kompetencím krajů v České republice neoddiskutovatelný.

Krajský úřad poskytuje odbornou a metodickou pomoc ve všech klíčových oblastech, které ovlivňují péči o ohrožené děti a rodiny (sociální služby, sociální péče, státní sociální podpora, pomoc v hmotné nouzi, sociálně-právní ochrana dětí a mladistvých, sociálně-právní ochrana dětí a mladistvých s poruchami chování nebo páchajícími trestnou činností apod.)

Pardubický kraj dále zajišťuje tyto činnosti:

- Rozhoduje o registraci poskytovatelů sociálních služeb a vede registr těchto poskytovatelů na území kraje.
- Zabezpečuje plnění funkce zřizovatele zdravotnických a školských příspěvkových organizací a organizací, které poskytují sociální služby.
- Vede rejstřík školských a zdravotnických zařízení na území kraje.
- Vytváří podmínky pro zřizování zařízení sociálně-právní ochrany dětí a rozhoduje o udělení pověření k výkonu této ochrany.
- V součinnosti s obecními úřady obcí s rozšířenou působností a MPSV organizuje náhradní rodinnou péči, zajišťuje zprostředkování náhradní rodinné péče, posuzuje žadatele o osvojení a svěření dítěte do pěstounské péče a rozhoduje o jejich zařazení do evidence žadatelů.
- Zajišťuje dostupnost informací a je oprávněn ke kontrole a prošetření postupů a rozhodnutí obcí s rozšířenou působností.

Pardubický kraj se řadí mezi velmi aktivní kraje z hlediska podpory sociální oblasti a také z hlediska podpory transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny.

Mezi jeho pravidelně aktualizované strategické, metodické dokumenty patří např.:

- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje

- Akční plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje
- Krajský plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením
- Standardy kvality výkonu SPOD
- Strategie integrace příslušníků sociálně vyloučených romských lokalit v Pardubickém kraji 2016–2020

Pardubický kraj nevytváří jenom strategické, metodické odborné dokumenty, vytváří celou řadu podpůrných dokumentů či přehledů, katalogů, informačních materiálů jak pro širokou, tak odbornou veřejnost:

- Regionální karty sociálních služeb.
- Katalog sociálních služeb pro veřejnost
- Adresář NNO

Pardubický kraj se snaží v rámci svojí činnosti podporovat neziskový sektor, takže také poskytovatele služeb pro rodiny a děti. Spolupráce s neziskovým sektorem je v rámci Pardubického kraje na vysoké úrovni a kraj vynakládá nemalé prostředky nejen na podporu základních činností neziskových organizací, ale také na jejich rozvoj a zkvalitňování. Mezi užitečné nástroje patří:

- Pravidelná Komunikace Pardubického kraje a NNO (prostřednictvím setkávání, kulatých stolů, seminářů)
- Podpora aktivit KONEP – Koalice nevládek Pardubicka
- Burza filantropie

Zásadní je postavení Pardubického kraje v rámci Transformace systému péče o ohrožené děti. Pardubický kraj se aktivně zapojil do transformace služeb pro ohrožené děti a rodiny prostřednictvím pilotního individuálního projektu MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny realizovaného v letech 2012–2015. Dále, jako jeden ze dvou krajů v České republice, realizoval Pardubický kraj projekt spolufinancovaný z fondů EHP a Norska 2009–2014 v rámci programu CZ-04 Ohrožené děti a mládež s názvem Transformace péče o ohrožené děti a mládež. Hlavním cílem tohoto projektu bylo vytvoření osmi transformačních plánů pobytových zařízení zřizovaných Pardubickým krajem. Více informací o těchto projektech včetně jejich výstupů je k dispozici na webových stránkách Pardubického kraje.

Možnosti být aktivním hráčem na poli transformace dopomáhá také fakt, že kraje jako takové disponují výraznými relevantními kompetencemi ve vztahu k transformaci. Nejedná se jenom o samotnou zřizovatelskou funkci u některých aktérů sítě služeb, ale rovněž o odpovědnost za vytváření sítě služeb ve všech klíčových oblastech.

V sociální oblasti definuje kraj podobu sítě prostřednictvím střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb a následně ji ovlivňuje především aktivní přerozdělování dotací poskytovatelům služeb. Kraj (resp. krajský úřad) je zároveň orgánem registrace poskytovatelů sociálních služeb, obdobnou úlohu má i v řízeních o vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany pro právnické a fyzické osoby. Kraj je rovněž metodickým orgánem vůči orgánům sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. V oblasti sociální je kraj zřizovatelem domovů pro osoby se zdravotním postižením. V oblasti školské je kraj zřizovatelem dětských domovů. V oblasti zdravotnické je kraj v pozici nejvýznamnějšího zřizovatele ústavních zařízení pro nejmenší děti (dětských domovů pro děti do 3 let věku).

Konkrétní aktivity kraje v oblasti transformace péče o ohrožené děti a rodiny v Pardubickém kraji odráží obecnou situaci v oblasti péče o ohrožené děti.

Pardubice

Obecní úřad obce s rozšířenou působností – Magistrát města Pardubic

Magistrát města Pardubic zajišťuje následující agendu související s péčí o ohrožené děti a rodiny:

- Je pověřen výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Zastupuje zájmy nezletilých, zajišťuje výkon opatrovnictví nezletilých, zabezpečuje výkon funkce kurátora pro mládež, provádí místní šetření a oznamuje soudům a jiným státním orgánům rozhodné skutečnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, zajišťuje sociálně-právní poradenství a zprostředkovává odborné pomoci, sleduje výkon ústavní a ochranné výchovy, podporuje sanaci rodin, ve kterých byla dítěti nařízena ústavní výchova, a v neposlední řadě také zajišťuje náhradní rodinnou péči.
- Má ve své působnosti zajištění sociální prevence. Zaměřuje se na řešení výchovných problémů osob mladistvých, podílí se na realizaci nápravných opatření u dětí a mladistvých, kteří spáchali přestupek proti zákonu nebo čin jinak trestný. U osob mladších patnácti let zajišťuje pedagogicko-psy-

chologickou pomoc v kooperaci se vzdělávacími institucemi a součinnosti se soudy při nařízení ústavní výchovy. Provádí sociální práci s mladistvými osobami ohroženými sociálním vyloučením a koordinuje poskytování sociálních služeb těmto osobám.

- Plní úkoly na úseku protidrogové problematiky a poskytuje poradenství příslušníkům národnostních menšin.
- Zabezpečuje činnost dle zákona o sociálních službách, která také zahrnuje koordinaci poskytování sociálních služeb a odborného sociálního poradenství. Dále zajišťuje dostupnost informací o možnostech a způsobu poskytování sociálních služeb a rozhoduje o poskytnutí příspěvku na služby dle zákona o sociálních službách. Zjišťuje potřeby poskytování sociálních služeb na území obce a podílí se na zpracování komunitního (střednědobého) plánu sociálních služeb.

Město Pardubice disponuje mnoha interaktivními přehledy, které umožňují z hlediska síťování propojovat aktéry a zjednodušují sdílení informací jak mezi odbornou veřejností, tak širokou veřejností. Jedná se především o:

- Mapový portál Magistrátu města Pardubic (interaktivní mapa školských zařízení, bezbariérovost budov, dopravní situace apod.)
- Katalog pro volný čas dětí a mládeže (www.pardubice.eu/o-pardubicich/katalog-pro-volny-cas-deti-a-mladeze)
- Katalog sociálních a souvisejících služeb (www.pardubice.eu/o-pardubicich/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb)
- Přehled sociálních služeb a pomoci v Pardubicích na internetových stránkách města v rámci dokumentů vztahujících se ke komunitnímu plánování

Mezi pravidelně aktualizované strategické metodické dokumenty patří:

- Program prevence kriminality na rok 2015
- Koncepční plán prevence kriminality statutárního města Pardubice na léta 2016–2017
- Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb na období 2017–2020
- Akční plány v rámci komunitního plánování na období od 1. 1. 2018 do 31. 12. 2018
- Pracovní skupiny komunitního plánování

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) je státní orgán, který zabezpečuje sociálně-právní ochranu dětí. Jedná se o ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a ochranu oprávněných zájmů dítěte. V Pardubicích je tento odbor členěn na:

- Úsek terénní sociální práce
- Sociální kuratela
- Náhradní rodinná péče

V rámci města Pardubic působí také Komise pro sociálně-právní ochranu dětí, která je zřízena starostou obce jako zvláštní orgán obce s rozšířenou působností. Komise rozhoduje o vydání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, pokud právnická nebo fyzická osoba žádá o pověření ke zřízení výchovně rekreačního tábora pro děti, koordinuje výkon sociálně-právní ochrany dětí, v odůvodněných případech může komise projednat závažné kazuistiky rodin vedené orgánem sociálně-právní ochrany dětí a doporučit další možný postup, včetně doporučení uložení výchovného opatření dle zákona o rodině (napomenutí, dohled, omezení).

Úloha OSPODu spočívá především ve vyhledávání ohrožených dětí vyžadujících zvláštní ochranu a vedení evidence dětí a jejich rodiny, kde bylo zjištěno nebezpečí ohrožení zdraví či vývoje dítěte, a v neposlední řadě poskytnutí okamžité pomoci dětem, které jsou na životě či zdraví ohroženy. Rodinám poskytují nebo zprostředkovávají poradenství a mohou iniciovat soudní řízení o výchovných opatřeních. Působí na rodiče, aby plnili své povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, případně působí ve smyslu obnovení narušených funkcí rodiny.

OSPOD jsou ustanoveny opatrovníkem dítěte u soudních řízení, podávají návrh na nařízení ústavní výchovy a vydání předběžného opatření o svěřením dítěte určité osobě. Též mají zákonem uloženou povinnost sledovat dodržování práv dítěte ve všech školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, v zařízeních sociální péče, ve zvláštních dětských zdravotnických zařízeních a v obdobných zařízeních. Sledují zejména rozvoj tělesných a duševních schopností dětí, ověřují důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení a zjišťují, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči.

V oblasti náhradní rodinné péče přijímají žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny, vyhledávají vhodné děti do náhradní rodinné péče a sledují vývoj dětí svěřených do péče jiné fyzické osoby nebo do pěstounské péče.

Sociálně-právní ochranu zabezpečují sociální pracovníci, kurátoři pro mládež a protidrogoví koordinátoři. Sociální pracovníci jsou klíčovými osobami v péči o ohrožené děti, proto jsou v časté spolupráci se školami, školskými zařízeními, zdravotnickými zařízeními a dalšími státními či nestátními organizacemi.

Komise Rady Města Pardubic pro rodinu a děti

Úkolem komise je mimo jiné koordinovat výkon sociálně-právní ochrany dětí na území obce s rozšířenou působností, navrhnout a posuzovat sociálně preventivní programy či posuzovat jednotlivé případy a vydávat k nim stanoviska.

Organizace a zařízení pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochranu dětí mohou vykonávat také pověřené osoby, a to na základě pověření s předem určeným rozsahem. Pověřené osoby jsou zejména nestátní neziskové organizace, které mohou poskytovat především preventivní a poradenskou činnost.

Mezi pověřené osoby patří např. organizace, které jsou pověřeny vyhledáváním dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje, organizace zabývající se pomocí rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů, souvisejících s péčí o dítě, organizace zabývající se činností zaměřenou na ochranu dětí před škodlivými vlivy, zajišťováním přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny nebo zřizováním výchovně rekreačních táborů pro děti.

Jedná se také o organizace, které jsou pověřeny zřizovat zařízení sociálně-právní ochrany:

- zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- zařízení odborného poradenství pro péči o děti
- zařízení sociálně výchovné činnosti
- zařízení pro výkon pěstounské péče

Organizace pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí s místem výkonu Pardubice (MPSV k 1. 1. 2018):

- Centrum Don Bosco – Salesiánský klub mládeže, z.s. Centrum Don Bosco
- DaR – Centrum pro dítě a rodinu, o.p.s.
- Dětské centrum Veská
- Děti patří domů, o. s.
- Oblastní charita Pardubice
- Křídla pro pěstouny z.s.
- Poradna pro rodinu Pardubického kraje
- SKP-CENTRUM, o.p.s.
- Vesta Pardubice z.s.
- Fond ohrožených dětí, Klokánek Pardubice

9. 2. Aktéři v oblasti zdraví a zdravotnictví

Lékaři a zdravotnická zařízení

Primární zdravotní péče o dítě je zajišťována pediatrem, který poskytuje komplexní preventivní, diagnostickou a léčebnou péči. Pediatrie je tedy nedílnou součástí péče o dítě. V Pardubicích je více než 37 praktických lékařů pro děti a dorost. Tito lékaři mají své významné postavení zejména v prevenci syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Často se stávají klíčovými osobami, které mohou detekovat týrání či zanedbání dítěte, jež vyšetřují.

Na základě kvalitativních rozhovorů se dlouhodobě ukazuje, že spolupráce mezi tímto zdravotnickým odvětvím a sociální oblastí je slabá. Obě strany vnímají nenastavenou spolupráci a velmi často hlavně z kapacitních důvodů nevnímají potřebu tuto spolupráci nastavovat. Pokud nějaká spolupráce existuje, tak je to spolupráce s OSPODem, kdy OSPOD žádá v některých případech vyjádření lékaře, případně spolupráci v podobě umístění letáček do čekáren ordinací.

S dětskými pacienty se setkávají nejen pediatri, ale také chirurgové a ostatní zdravotnický personál. Velice důležitá je pak úloha každého z nich v celém procesu diagnostiky týrání, neboť jejich vyšetření se často stává odborným základem, od kterého se odvíjí další postup.

U všech těchto specialistů platí, že spolupráce v rámci sítě není nastavená, a i když se v rámci procesu týrání drží legislativních procesů, podpora a spolupráce v rámci sítě by kvalitu řešení této problematiky určitě zvýšila. Ostatně lékaři a zdravotnická zařízení jsou nezbytným článkem v multidisciplinárním přístupu k ohroženým dětem, kdy je potřeba sdílet (v rámci legislativních možností) podstatné informace, nastavovat kooperaci všech odborníků a organizací a koordinaci následných postupů všech relevantních aktérů v daném případě, kterými mohou být také lékaři.

V Pardubicích je více než 584 poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotnictví zahrnuje nemocnici, síť ambulantních specialistů, lékařských pohotovostních služeb (také pro děti a dorost), lékárny, domácí zdravotní péči a také síť poskytovatelů tzv. nelékařské zdravotní péče – psychologové, logopedi apod. V rámci Pardubic funguje také Dětská gynekologie, která je

často velmi důležitá v rámci řešených relevantních případů.

Pro potřeby tématu této analýzy slouží níže uvedený výčet relevantních aktérů sítě služeb v rámci zdravotnických zařízení v Pardubicích:

Gynekologická cytologie Pardubice, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
INSPAMED Pardubice, s. r. o.	neurologie
PSYCHÉ PARDUBICE, s. r. o.	psychiatrie
PSYCHOTERAPIE PARDUBICE, s. r. o.	klinický psycholog
GYNPO Pardubice, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
Dětská neurologie Pardubice, s. r. o.	dětská neurologie
Petr Knížek, pediatr Pardubice, s. r. o.	praktické lékařství pro děti a dorost
Mgr. Pavla Hlavničková	klinický logoped
PhDr. Libuše Novotná	psychiatrie, klinický psycholog
MUDr. Michal Tichý	gynekologie a porodnictví
MUDr. Ladislav Hanousek	gynekologie a porodnictví
MUDr. Hana Lucká	gynekologie a porodnictví
GERMED-PSY, s. r. o.	psychiatrie
Lexikon, s. r. o.	klinický logoped
MUDr. Jaroslav Jirásko	dětská kardiologie
MUDr. Zdeněk Kučera	gynekologie a porodnictví
NEUROMED CZ, s. r. o.	neurologie
EVA CLINIC, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
MUDr. Svatava Tomašulová, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
H-MED PLDD, s. r. o.	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Frátriková psychiatrie, s. r. o.	psychiatrie
MUDr. Jaroslav Jirásko	praktické lékařství pro děti a dorost

MUDr. Pavla Zajíčková	neurologie
MUDr. Martin Toušek	dětská chirurgie, chirurgie
MUDr. Žaneta Hádlíková	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Jana Ptáčková	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Elena Adámková	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Andrea Kučerová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Kateřina Štichhauerová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Marie Cupalová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Iva Madejová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Veronika Vrubelová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Helena Jandová	praktické lékařství pro děti a dorost
CCBR Czech, a. s.	praktické lékařství pro děti a dorost, radiologie a zobrazovací metody, vnitřní lékařství
MUDr. Eva Čápová	dětská a dorostová psychiatrie
Psychoterapeutické centrum, s. r. o.	klinický psycholog
MUDr. Toušková DCH, s. r. o.	dětská chirurgie, chirurgie, maxilofaciální chirurgie
MUDr. Robert Středa gynekologie, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
Centrum psychiatrické péče, s. r. o.	psychiatrie
MUDr. Eva Bartečková	neurologie
PsychoCom, s. r. o.	klinický psycholog
MUDr. Zuzana Kokrdová, Ph.D.	gynekologie a porodnictví
Laboratoře lékařské genetiky, s. r. o.	gynekologie a porodnictví, lékařská genetika
MUDr. Daniela Šillerová, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
Laxus z. ú.	psychiatrie, adiktolog
Zdravotnické středisko Dubina, v. o. s.	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Veronika Cardová, s. r. o.	psychiatrie

MEDEORA, s. r. o.	klinický psycholog
Centrum logopedie, s. r. o.	klinický logoped
Nemocnice Pardubického kraje, a. s., Pardubická nemocnice, Záchytná stanice	návykové nemoci
MUDr. Dana Ježková	praktické lékařství pro děti a dorost
Dětská gynekologie, gynekologie a porodnictví, s. r. o.	praktické lékařství pro děti a dorost
PsychoCom, s. r. o.	klinický psycholog
Psychiatrie Rýznarová, s. r. o.	psychiatrie
MUDr. Kateřina Lejhancová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Olga Špidlenová	praktické lékařství pro děti a dorost
TITAN-NEUROREHABILITACE, s. r. o.	neurologie, fyzioterapeut
MUDr. Jana Šálková	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Hana Veselá, s. r. o.	gynekologie a porodnictví
MEDITR, s. r. o.	vnitřní lékařství, dorostové lékařství
MUDr. Edvard Ehler, CSc.	neurologie
MUDr. Drahoslava Lérová	praktické lékařství pro děti a dorost
MUDr. Jan Peršín, s. r. o.	praktické lékařství pro děti a dorost

Porodnice

V Pardubickém kraji jsou celkem 4 porodnice, jedna z nich je právě v Pardubicích. I když se jedná o součást krajské nemocnice, porodnice není perinatologickým centrem, jinak však nabízí všechny standardní služby a od r. 2003 má titul „baby-friendly hospital“. Porodnice má své významné postavení v oblasti péče o ohrožené děti, zejména v případech nechtěného těhotenství a v situaci, kdy se matka rozhodne dále o dítě nepečovat či svěřit dítě do adopce. V současné době lze využít instituci utajeného porodu v nemocnici nebo mimo zdravotnická zařízení. Žena může o utajený porod požádat v libovolné porodnici na základě žádosti podepsané v přítomnosti svědků (sestry a lékaře). Žádost

se uschová odděleně od dokumentace. Dítě pak může být v krátkém časovém horizontu svěřeno do osvojení, pokud o něj v předpisem stanovené lhůtě matka neprojeví zájem.

Babybox pro odložené děti – Statim

Nabízí pomoc rodičům, matkám a dětem, které se v tísnivé situaci nedokáží postarat o novorozence, prostřednictvím tzv. „babyboxů“, které umožňují anonymní odložení novorozeneckých dětí. Také v Pardubicích je umístěn babybox, a to přímo v Pardubické krajské nemocnici. Tento babybox je zároveň jedním ze tří babyboxů v Pardubickém kraji.

Poradenství pro ženy v tísní

I když Dětské centrum Veská nesídlí přímo v Pardubicích, nabídka služeb Dětského centra Veská je navázána na Pardubice a územím působnosti jsou také Pardubice. V Pardubicích provozuje Dětské centrum Veská také byty pro dočasné ubytování přímo v komunitě v rámci ZDVOP. Dětské centrum Veská je zdravotnické zařízení pro děti a jejich rodiče, toto zařízení zároveň spravuje Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dětské centrum Veská poskytuje:

- komplexní péči dětem opuštěným, týraným a dětem se speciálními potřebami od narození až do 18 let,
- komplexní péči nezletilým maminkám s nařízenou ústavní výchovou,
- specializovanou zdravotní péči dětem velmi těžce hendikepovaným,
- individuální péči těhotným maminkám a maminkám s dětmi v tíživé sociální situaci,
- je jediné svého druhu, které je schopno pomoci a podpořit ženy v tísní v rámci Pardubic.

Služby pro děti a mládež se zdravotním postižením a jejich rodiny

Jedná se např. o služby osobní asistence, ošetrovatelské a rehabilitační, dále pak poradenství, respitní péči, pobytové služby, stacionáře, podporu integrace dětí do běžného života, podporované zaměstnávání prostřednictvím chráně-

ných pracovních míst a dílen, chráněné bydlení, tedy o služby, které zajišťují péči o děti se zdravotním postižením nebo takovou péči rodinám umožňují. Vzhledem k tomu, že jsou Pardubice krajské město, jsou tyto služby dostupné v Pardubickém kraji právě zde. Tyto služby nemají přímou lokalizaci pouze na Pardubice, ale vzhledem ke svému umístění je využitelnost pro klienty z Pardubic nejjednodušší. V Pardubicích funguje Rodinné Integrační Centrum z.s. zaměřující se na poskytování služeb pro rodiny s dětmi s poruchou autistického spektra, dále také sdružení PROZRAK, o.p.s., které se specializuje na screening zrakových vad u dětí předškolního věku v Pardubicích.

Pro dospělé členy rodiny je pak k dispozici CEDR Pardubice o.p.s., jehož cílovou skupinou jsou osoby s duševním onemocněním, nabízí sociální služby, sociálně terapeutické dílny, sociálně aktivizační služby, ale také chráněné zaměstnávání. Dalším subjektem nabízejícím služby pro osoby s duševním onemocněním je Péče o duševní zdraví, z.s., která provozuje vedle služeb sociální rehabilitace a sociálně terapeutických dílen také chráněné dílny, obchod, chráněnou kavárnu. Pro osoby se zrakovým postižením má v Pardubicích pobočku také celonárodní organizace TyfloCentrum.

Canisterapii, hipoterapii, klub rodičů s dětmi se zdravotním postižením, alternativní logopedická cvičení nebo doprovázení nabízí také Rodinné Integrační Centrum z.s. Doprovázení, osobní asistenci nabízí také Oblastní charita Pardubice, Česká abilympijská asociace, z.s., Centrum pro zdravotně postižené Pardubického kraje.

Raná péče

Raná péče je služba poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Cílem je snížit negativní vliv postižení nebo ohrožení a vytvářet pro dítě a rodinu vhodné podmínky pro sociální integraci dítěte. V Pardubicích funguje Středisko rané péče v Pardubicích, o.p.s. Rozvoj této služby byl v roce 2015 absolutní prioritou Akčního plánu sociálních služeb Pardubického kraje.

Zařízení pro děti se zdravotním postižením a pro rodiče, příbuzné se zdravotním postižením

Zařízení pro děti se zdravotním postižením poskytují zejména pobytové služby a další doprovodné a návazné služby. Převážně se jedná o koedukovaná zařízení, v nichž žijí dívky i chlapci, muži i ženy různého věku.

Dříve se jednalo o ústavy sociální péče, dnes jsou tato zařízení považována za zařízení sociálních služeb. Domovy pro osoby se zdravotním postižením dnes nahrazují ústavy sociální péče pro mládež a současný trend v poskytování služeb pro osoby se zdravotním postižením vede k větší integraci a otevřenosti okolnímu světu.

Do domovů pro osoby se zdravotním postižením bývají umísťovány děti se zdravotním postižením (tělesným, orgánovým, mentálním nebo kombinovaným). Pro výkon ústavní výchovy v těchto domovech platí přiměřeně ustanovení o právech a povinnostech dětí umístěných ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy.

Výchova zahrnuje předškolní výchovu zajišťovanou v mateřských školách při ústavu, školní vzdělání zajišťované při domově nebo mimo domov. Zajišťována je také příprava na povolání, která se uskutečňuje ve středních školách, odborných učilištích, střediscích praktického vyučování nebo ve střediscích zácviku pro jednotlivá povolání při zařízení nebo mimo zařízení.

Péče je poskytována formou celoročního, týdenního nebo denního pobytu nebo také formou pobytu na přechodnou dobu.

V rámci Pardubic funguje Základní škola a Praktická škola SVÍTÁNÍ, o.p.s., která nabízí nejen vzdělávání, ale také sociálně terapeutické dílny a tranzitní program, k dispozici je také Denní centrum. Denní centrum spravuje také organizace Most do života.

9. 3. Aktéři v oblasti školství a vzdělávání

Význam škol a pedagogů v péči o ohrožené děti je zřejmý. Škola je v každodenním styku s dětmi, a stává se tak důležitým článkem v tomto systému. Svou úlohu má především v prevenci sociálně patologických jevů, v depistáži ohrožených dětí, krizové a jiné intervenci, v práci s rodinou a v iniciaci včasné pomoci dětem i rodině. Školská zařízení poskytují poradenství a zprostředkovávají potřebnou odbornou pomoc. Jsou důležitým subjektem pro spolupráci při řešení individuálních případů. Propojení školního a mimoškolního prostředí je proto logické. Na území Pardubic působí vedle škol zřizovaných krajem a obcemi také soukromé školy a škola církevní.

Mateřské školy

Počet mateřských škol v Pardubicích (dle jejich zřizovatelů):

Zřizovatel	Počet
Obec	32
Kraj	1
Soukromá osoba	1
Církev	1
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	0
CELKEM	35

Situace v mateřských školách z hlediska spolupráce v síti služeb je dlouhodobě špatná. Mateřské školy nejsou dlouhodobě zapojovány mezi klíčové aktéry v problematice ohrožených rodin a dětí, i když jsou často prvními odbornými aktéry, kteří se setkávají s dětmi, rodinami, kde jako první mohou identifikovat problémy v rodině, zanedbávání péče atp.

Jejich včasná preventivní role je neoddiskutovatelná a celou sítí dlouhodobě zanedbávaná. Ani pracovníci mateřských škol se nezapojují výrazněji do této problematiky, i když by jim odborné informace, a hlavně vzájemná podpora od dalších subjektů, mohla výrazně pomoci při řešení vlastních problémových situací ve školce.

Na rozdíl od základních škol není součástí pedagogického sboru mateřských škol specialista (jako třeba sociální pedagog, výchovný poradce apod.). Praxe je pak taková, že je snahou dostat problematické děti do jiného zařízení, případně se situace neřeší a dítě zůstává doma, dokud nenastoupí do základní školy. Zcela zbytečně tak může dojít k prohloubení neřešených problémů do stavu, kdy je již obtížná náprava nebo kdy je náprava již velmi složitá a méně efektivní než včasná intervence.

Mateřské, ani základní školy nemají svého zástupce v komunitním plánování města, ve skupině rodina a děti. Zapojení školek do sítě služeb, do spolupráce aktérů v síti služeb by mělo být intenzivnější a zapojení zástupců školek do síťování služeb by mělo být jedním ze základních cílů při vytváření sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích.

Základní školy

Počet základních škol v Pardubicích (dle jejich zřizovatelů):

Zřizovatel	Počet
Obec	16
Kraj	0
Soukromá osoba	3
Církev	1
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	0
CELKEM	20

Školská poradenská zařízení

Jako školská poradenská zařízení fungují Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice a Základní a Praktická škola Svítání, o.p.s.

Tato zařízení zajišťují činnosti a služby pro děti, žáky, studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení. Poskytují speciálně pedagogické, pedagogicko-psychologické, preventivně výchovné, informační, diagnostické, poradenské a metodické služby. Též napomáhají při volbě dalšího vzdělávání a přípravě na budoucí povolání. Součástí jejich činnosti je i prevence a řeše-

ní výchovných obtíží a sociálně patologických jevů (záškoláctví, násilí, šikana, závislosti, sexuální zneužívání, zneužívání sektami, kriminální chování). Zabývají se integrací dětí s postižením a zmírňováním důsledků zdravotního postižení. Spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany dětí a dalšími školskými a zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.

Mezi školská poradenská zařízení se dále řadí také výchovní poradci, školní psychologové, školní metodici prevence, speciální pedagogové. V tuto chvíli je situace na školách v Pardubicích velmi dobrá. Magistrát města Pardubic podpořil své školy zavedením psychologů (ve výši 0,5 úvazku/škola) do škol. Stále probíhá zavádění těchto pracovníků do škol a nastavování fungování všech pozic v rámci preventivní i intervenční činnosti školy (na školách dochází k nastavování kompetencí všech pozic – metodiků, výchovných poradců a školních psychologů). V rámci Pardubického síťování se dlouhodobě nedaří zavést formální podobu spolupráce mezi těmito jednotlivými pozicemi v podobě spolupráce právě těchto klíčových osob. Dlouhodobě nejsou vyjasněné vzájemné kompetence a je zcela na místě doporučit, aby se tito zástupci škol stali stabilní součástí spolupracující sítě v problematice ohrožených rodin a dětí.

Škola zabezpečuje poradenské služby zpravidla prostřednictvím výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa nebo speciálního pedagoga. Tyto služby jsou zaměřeny na prevenci školní úspěšnosti a primární prevenci sociálně patologických jevů. Dále poskytují poradenství při volbě dalšího vzdělávání a budoucího profesního uplatnění. Zajišťují odbornou podporu dětem s poruchami učení a při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků se sociálním znevýhodněním. Činnost poradců se dále zaměřuje na vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování a na individuálně případovou práci se žáky v osobních problémech.

Střediska výchovné péče

Středisko výchovné péče v Pardubicích nese název SVP Pyramida a zaměřuje se na řešení obtíží týkajících se problémového chování ve školním i v domácím prostředí. Zaměřuje se na pomoc dětem a rodinám a úzce spolupracuje se školami a dalšími institucemi, které vstupují do výchovného procesu dětí a mládeže. Klientům nabízí společný dialog založený na důvěře, snaze pomoci a poskytnutí bezpečného prostoru pro řešení aktuálních potíží.

9. 4. Aktéři v oblasti bezpečnosti a ochrany

Policie České republiky

Policie ČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem podřízeným Ministerstvu vnitra ČR, který mimo jiné odhaluje trestné činy a jejich pachatele a koná o trestných činech vyšetřování, odhaluje přestupky. Do její kompetence také spadá mimo jiné zadržení dětí s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které jsou na útěku, a spolupůsobí rovněž při jejich vyhledávání. Dále k její činnosti patří podpora péče a pomoc obětem trestných činů. Spolupodílí se na prevenci kriminality a sociálně patologických jevů. Policie ČR je v péči o ohrožené děti důležitým orgánem státní správy. V neposlední řadě se podílí na výchově a zvyšování právního vědomí u dětí, které patří pro svoji bezbrannost k nejohroženějším skupinám obyvatel. V Pardubicích působí Krajské ředitelství policie Pardubického kraje se sídlem v Pardubicích.

Městská policie

Také městská policie má nezastupitelné místo v síti péče o ohrožené rodiny a děti, výrazným oddělením je oddělení preventivní. Toto oddělení pořádá besedy a přednášky v mateřských, základních a středních školách či ve středních odborných učilištích. Cílem je seznamování dětí, mládeže s činností městské policie, zvyšování jejich právního vědomí a informování o možnostech bezpečného chování a o mnohém nebezpečí, se kterým se děti i dospělí mohou setkat v reálném životě. Preventivní oddělení se věnuje pořádání různých dopravních a vědomostních soutěží, zaměřených na zvyšování právního vědomí žáků a studentů.

9. 5. Aktéři v oblasti justice

Státní zastupitelství

Jedná se o soustavu úřadů, které jsou určeny k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu. Plní především roli orgánu veřejné žaloby v trestním řízení. Spolupodílí se na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů. Mimo jiné také vykonává dozor v místech, kde se vykonává ústavní nebo ochranná výchova a trest odnětí svobody. Je oprávněno vstupovat do zařízení, nahlížet do povinné dokumentace, hovořit s dětmi a mladistvými a podávat soudu návrhy na zrušení ústavní nebo ochranné výchovy a nařizovat bezodkladné propuštění nezákonně umístěného dítěte.

Státní zastupitelství s působností i pro město Pardubice:

- Krajské státní zastupitelství
- Okresní státní zastupitelství

Soudy

Soudy vykonávají soudní moc a realizují právo na soudní ochranu, které je zakotveno v Listině základních práv a svobod. Projednávají a rozhodují spory a jiné věci patřící do pravomoci soudu podle zákonů o občanském soudním řízení. Projednávají a rozhodují trestní věci patřící do pravomoci soudu podle zákona o trestním řízení. Soudy pro mládež projednávají trestní věci mladistvých, které řeší specializovaní soudci obecných soudů.

V Pardubicích působí Okresní soud v Pardubicích.

Právě soudy, soudci z opatrovnického oddělení jsou také klíčovými aktéry pro řešení problémů ohrožených dětí a rodin. Nezbytná je úzká spolupráce pracovníků OSPODu se soudci. Soudci nemají časové kapacity pro rozvoj spolupráce s OSPODem nebo v rámci sítě služeb, neúčastní se aktivit zaměřených na tuto problematiku. Sami ale uvádějí, že by jim pomohlo větší proinformování o službách, které jsou k dispozici a se kterými by mohli při přípravě rozsudků kalkulovat. Na zlepšení informovanosti soudců a zapojení do procesu síťování se zaměřují aktivity lokálního síťování v rámci systémového projektu MPSV.

Probační a mediační služba

Práce s mladistvými a dětmi tvoří specifickou oblast činnosti Probační a mediační služby, specialisté na práci s mládeží působí v jednotlivých střediscích. Usilují o co nejrychlejší vstup do případů, už v rámci přípravného řízení nabízí spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným, která spočívá zejména v mimosoudním řešení situace (mediaci). Organizují a zajišťují efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality. Služby jsou bezplatné a na jednotlivá střediska se může obrátit jak samotný mladistvý a jeho zákonní zástupci, tak i poškozený.

9. 6. Aktéři náhradních forem péče o ohrožené děti v Pardubicích

INSTITUCIONÁLNÍ FORMA PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY

V Pardubicích je síť zařízení institucionální péče tvořena velkými i malými zařízeními internátního i rodinného typu. Garantem institucionální péče o ohrožené děti je stát a tato péče je upravena řadou právních předpisů. Zařízení spadají pod rezort Ministerstva zdravotnictví ČR, v jehož gesci je ústavní výchova dětí od narození do tří let věku. Ta je vykonávána v kojeneckých ústavech, dětských centrech a v dětských domovech pro děti od jednoho do tří let. Výkon ústavní výchovy dětí starších tří let je svěřen zařízením, která spadají do gesce MŠMT ČR. Výkon ústavní výchovy dětí s tělesným nebo mentálním postižením je svěřen zařízením sociální péče v gesci MPSV ČR.

V zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy pracují: vychovatelé, učitelé, asistenti učitele, speciální pedagogové, lékaři, zdravotní sestry, fyzioterapeuti, ergoterapeuti, arteterapeuti, rehabilitační pracovníci, psychologové, etopedi, sociální pracovníci, dobrovolníci, aj.

Jak již bylo uvedeno výše, institucionální systém péče o ohrožené rodiny a dětí prožívá svou transformaci. Tato transformace je zatím příčinou mnoha dohadů, debat a hledání nalezení nejvhodnějšího řešení pro ochranu dítěte jako takového.

Pardubický kraj je jedním z nositelů transformace i díky transformačnímu projektu, do kterého se jako jeden ze dvou krajů České republiky zapojil. Zapojení do procesu transformace se týká také zařízení, která mají úzkou návaznost na Pardubice. Ani tady ovšem proces komplexní transformace pobytových zařízení ve školské a zdravotnické oblasti není zatím systémově realizován, transformační procesy probíhají spíše v rámci projektů a na základě osobního nasazení vedoucích osob v těchto zařízeních. I v Pardubicích je cílem transformace pobytových zařízení péče o ohrožené děti a rodiny na nové typy služeb odpovídající potřebám ohrožených dětí a rodiny s ohledem na akcentaci nejlepšího zájmu dítěte.

I když je finální změna možná pouze systémovými (legislativními) změnami a rezortním sjednocením, je jednoznačné, že kvalitu a efektivitu práce s ohroženými dětmi v institucionální péči zvyšuje, pokud je vyšší kvalita práce v terénu (práce s biologickou rodinou, doprovázející organizace, návazné služby...) a pokud subjekty péče sledují společný cíl, kterým je blaho dítěte, a za tímto účelem spolupracují.

Je potřeba také v souvislosti se změnami pracovat s odbouráváním stereotypních řešení (např. možnost dětí spolurozhodovat o své budoucnosti, zplnomocňování dětí, spolupráce v síti, propojování rezortů alespoň na lokální úrovni).

Kvalitně fungující jednotlivé složky v systému a jejich vzájemná spolupráce v terénu přispívají k odbourávání stereotypních neefektivních řešení, čímž podporují efektivitu celého systému.

Zdravotnická zařízení poskytující ústavní a výchovnou péči dětem do 3 let

Ústavní a výchovná péče o děti do 3 let věku je vykonávána ve zdravotnických zařízeních spadajících do rezortu Ministerstva zdravotnictví. Do těchto zařízení jsou umísťovány děti, jejichž vývoj je vážně ohrožen nevhodným domácím prostředím nebo jimž nelze ze zdravotních, zdravotně-sociálních nebo sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči.

V nedávné době se kojenecké ústavy transformovaly na dětská centra, která poskytují komplexní péči o děti. Úkolem dětských center je zejména diferenciální diagnostika, prognóza (zdravotní i sociální), poradenství, terapie a sociálně-právní ochrana. Dále vykonávají také práci s biologickými a náhradními rodiči, realizují programy zvyšující rodičovské schopnosti, provozují pokoje pro matky s dětmi a poskytují zcvik v péči o dítě. V dětských centrech působí sociálně pediatrický tým – lékař (sociální pediatr), psycholog (klinický), speciální pedagog, různí terapeuti (fyzioterapeut, muzikoterapeut, arteterapeut apod.). Dětské centrum Veská, sídlící nedaleko, je hlavním spádovým centrem pro relevantní případy. Jedná se nejen o zdravotnické zařízení, ale současně také o ZDVOP.

Školská výchovná zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Školská výchovná zařízení zajišťují ústavní a ochrannou výchovu dětem a mládeži ve věku od 3 do 18 let nebo do ukončení přípravy na povolání, nejdéle však do věku 26 let. Poskytují také péči dětem cizinců bez doprovodu. Účelem zařízení je zajišťovat dětem na základě rozhodnutí soudu náhradní výchovnou péči v zájmu jejich zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Dětem je poskytováno plné přímé zaopatření, vzdělávání, zdravotní péče a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení.

Diagnostické ústavy

Diagnostický ústav není nejen v Pardubicích, ale ani v Pardubickém kraji. Nejbližším diagnostickým ústavem je tak Diagnostický ústav v Hradci Králové. Diagnostický ústav je školské zařízení pro děti, u nichž se rozhoduje o dalším umístění do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně o podmínkách návratu zpět domů nebo k příbuzným či do pěstounské péče. Zařízení zajišťuje komplexní diagnostiku dítěte a jeho úkolem je analyzovat problémy a vypracovat výchovná doporučení, která budou realizována v následném zařízení, do něhož bude dítě v budoucnu umístěno. Kromě diagnostického poslání má také úkoly vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální. Přijímá děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, na základě předběžného opatření, nebo děti, o jejichž umístění požádali zákonní zástupci dítěte či dítě samo (tzv. dobrovolné pobyty).

Diagnostický ústav vede evidenci dětí v zařízeních ve svém územním obvodu a zajišťuje metodické vedení, koordinaci a ověřování účelnosti postupu a výsledku výchovné práce v těchto zařízeních.

Dětské domovy

Jedná se o zařízení, jejichž snahou je vytvářet výchovné podmínky, které se přibližují modelu dětského domova rodinného typu. Kapacita zařízení bývá menší a důraz je kladen také na psychologickou a terapeutickou péči o svěřené děti. V Pardubicích se nachází Dětský domov Pardubice a spádově je ještě často využíván Dětský domov Holice.

Dětské domovy se školou

Účelem těchto dětských domovů je zajišťovat péči s výchovně léčebným režimem pro děti se závažnými poruchami chování, vyžadují-li výchovně léčebnou péči pro přechodnou nebo trvalou duševní poruchu, pro děti s uloženou ochrannou výchovou a dále pak pro nezletilé matky a jejich děti. Jedná se o děti, které mají psychopedické, etopedické a psychiatrické problémy. V Pardubicích není tento typ zařízení, nejbližší toto zařízení je v Chrudimi.

Výchovné ústavy

Výchovné ústavy poskytují péči dětem se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Do výchovného ústavu mohou být umístěny i děti s ochrannou výchovou starší 12 let, mimořádně i děti se zvláště závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní výchovou. Účelem zařízení je především výchovná a vzdělávací činnost. Při výchovném ústavu se zřizuje základní či střední škola. Některé ústavy také zřizují oddělené výchovné skupiny pro nezletilé matky a jejich děti nebo pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči.

Výchovné ústavy na území města Pardubic nejsou, nejbližší výchovný ústav je ve Vysokém Mýtě. Jedná se o Výchovný ústav pro dívky, Výchovný ústav pro chlapce není v celém Pardubickém kraji, pokud tak chlapci po DDŠ mají odcházet do výchovného ústavu, musí velmi často odcházet z Pardubického kraje a dochází ke zcela nevhodnému přetrhávání vazeb v rodné lokalitě.

SOUČASNÁ PODOBA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE A KLÍČOVÉ SUBJEKTY POSKYTUJÍCÍ POMOC A ODBORNÉ SLUŽBY V OBLASTI NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Historicky si prošla náhradní rodinná péče několika zásadními koncepčními změnami. Během období první republiky fungoval systém náhradní rodinné péče postavený výhradně na pěstounské péči. V období totality byla tato koncepce péče výrazně změněna a postavena na ústavní péči a centralizovaném přístupu péče o rodinu a dítě. V 60. letech 20. století začala být opět využívána pěstounská péče, ovšem ne v takové míře jako za první republiky. Poslední desetiletí je charakterizováno snahou o deinstitucionalizaci.

zaci péče a opětovnou podporu náhradní rodinné péče. Na potřebu vrátit se ke koncepci pěstounské péče upozorňují odborníci již delší dobu, a to především v souvislosti s cílem snížit neúnosně vysoký počet dětí, vyrůstajících v institucionální péči, a v kontextu jednoznačných výzkumů, které upozorňují na negativní dopad ústavní péče na dítě – a to jak v rovině psychické, rodinné, tak sociální.

V současné době se systém zprostředkování náhradní rodinné péče řídí zákonnými podmínkami, které upravují zejména zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 359/1999 Sb.) a zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Od 1. ledna 2013 je dalším regulativem této oblasti také vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen vyhláška). Novela zákona č. 359/1999 Sb. přinesla do oblasti náhradní rodinné péče řadu změn. Celý proces zprostředkování zahrnuje řadu subjektů a dělí se do několika fází. Jeho součástí je jak práce s dětmi, které jsou do náhradní péče umísťovány (resp. jimž je náhradní rodinná péče zprostředkována), tak práce s osobami, které mají zájem osvojit dítě nebo přijmout dítě do pěstounské péče (dále jen žadatel/žadatelé). V neposlední řadě se jedná o zavedení institutu přechodné pěstounské péče jako alternativě k péči ústavní s cílem co nejvíce péči ústavní nahradit právě péčí pěstounskou.

Důležitou úlohu plní kraj, krajský úřad, který má jak agendu náhradní rodinné péče ve své gesci (včetně odborné přípravy žadatelů k přijetí dítěte do NRP a jejich psychologického vyšetření), tak i metodické, konzultační, poradenské a kontrolní místo. Podporu má pak kraj v jednotlivých svých ORP. OSPOD tak podává návrhy soudů na osvojení a na pěstounskou péči, vede evidenci žadatelů NRP za své ORP, vede evidenci dětí vhodných pro NRP ve spolupráci se zařízeními pro výkon ústavní výchovy a napomáhá kraji ve věcech zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

Kromě výše uvedených subjektů jsou výrazným aktérem také neziskové organizace, které mohou získat pověření (na základě § 49 a násl. Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). Tyto organizace pak mohou zajišťovat služby pěstounským rodinám na základě uzavření dohody s nimi. Každá pěstounská rodina má právo na svou doprovázející osobu, kterou může být právě tato pověřená organizace nebo OSPOD. Tyto organizace pak poskytují odbornou pomoc, přípravy, uzavírají dohody o výkonu pěstounské

péče apod. V Pardubicích mají toto pověření následující organizace: Vesta Pardubice z.s., Poradna pro rodinu Pardubického kraje, Křídla pro pěstouny, z.s., Oblastní charita Pardubice, Děti patří domů, z.s., Dětské centrum Veská ZDVOP, DaR – Centrum pro dítě a rodinu, o.p.s.

Programy pro mladé lidi odcházející z ústavního zařízení

Programy připravující na vstup do samostatného života pomáhají mladým lidem posilovat komunikační dovednosti, získávat praktické poznatky z oblasti hledání a zajištění práce, bydlení, vedení samostatné domácnosti a aktivního trávení volného času. Programy se zaměřují na podporu psychosociálních dovedností, které vedou k snadnějšímu začlenění do běžného života po odchodu z ústavní výchovy. V Pardubickém kraji fungují dvě organizace, které nabízejí službu doprovázení. Tato služba od obou organizací je využívána také v Pardubicích, službu doprovázení nabízí Salesiánský klub mládeže, z.s. Centrum Don Bosco a Centrum J.J. Pestalozziho, o.p.s.

Domy na půl cesty a startovací bydlení

Domy na půl cesty poskytují pobytové služby a pomoc při řešení obtížných sociálních situací mladým lidem zpravidla od 18 do 26 let věku, kteří opouštějí ústavní, popřípadě jiná zařízení, pěstounské rodiny nebo jsou propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Nabízejí podporu při rozvoji psychosociálních a dalších dovedností důležitých při vstupu do samostatného života.

Startovací bydlení pomáhá mladým lidem rozvíjet návyky a dovednosti pro zvládnutí samostatného bydlení. Přidružené služby pak pomáhají k podpoře samostatnosti, udržení práce a k posílení vlastní sebedůvěry.

V Pardubicích se nachází jeden dům na půl cesty, který provozuje SKP-CENTRUM, o.p.s. I když ho mohou využívat klienti například dětského domova v Pardubicích, doplňuje tento dům na půl cesty celokrajskou síť těchto zařízení (celkem jsou v kraji čtyři) a funguje tak v rámci celého kraje. Kapacita této služby pro kraj, ale i pro Pardubice jako takové je dostačující.

V poslední době roste otázka případné transformace či optimalizace této služby. Čím dál tím častěji se nejedná o návaznou službu pro mladé lidi opu-

štějící náhradní formy péče, ale spíše o zachytné místo pro mladé lidi, kteří 2–3 roky budovali samostatný život a dostali se do situace, že došlo k nějaké formě selhání a oni se rozhodli vrátit a využít službu domu na půl cesty. Práce s oběma skupinami je odlišná a jejich promíchávání v domě na půl cesty není vhodné. Optimalizace služby, znovunastavení služby je zásadní téma pro budoucnost, tak aby služba neztratila své postavení v síti a její místo bylo jasné a výsledky efektivní.

9. 7. Aktéři v oblasti sociálních služeb pro děti, mládež a rodinu

Rodina, dítě a mládež je cílová skupina se zcela specifickými potřebami, které je nutné řešit specifickou péčí. Pro podporu rodiny a dítěte je důležitá síť navzájem úzce spolupracujících organizací a služeb, které jsou poskytovány na základě skutečných potřeb cílové skupiny i regionu. Smyslem je nabízet odborné terénní, ambulantní, popřípadě pobytové služby zaměřené na podporu dítěte a rodiny. Všechny aktivity směřované k rodině a dětem mají za cíl vést ke stabilitě a k vytvoření optimálního prostředí pro život a vývoj dítěte.

Současná nabídka služeb zahrnuje různé druhy poradenství, terapeutické služby, terénní a preventivní programy a také služby krizové pomoci. Služby zajišťují psychologové, psychoterapeuti, sociální pracovníci, pedagogové a speciální pedagogové, odborníci v problematice závislostí, ale i dobrovolníci, streetworkeri a terénní pracovníci. Jedná se o rozsáhlou síť mnoha služeb a aktivit.

Do nabídky služeb patří např.:

- poradenské a terapeutické služby,
- krizová pomoc,
- programy pro řešení sporných případů – rodinná mediace,
- programy sanace rodin a terénní práce s rodinami,
- programy sociální integrace,
- programy v oblasti prevence sociálně patologických jevů a drogových závislostí.

Následující přehled služeb zahrnuje služby pro děti, mládež a rodinu na území Pardubic, v některých případech (z důvodu nedostupnosti služeb) jsou uvedeny též organizace působící v Pardubickém kraji s dostupností v Pardubicích.

Terénní práce – streetwork

Součástí mnoha zařízení je také terénní práce – tzv. „streetwork“. Jedná se o aktivitu, která je realizována v přirozeném prostředí mládeže, tedy především na ulici, v restauračních zařízeních, klubech, parcích apod. Cílem je

zejména prevence společensky nežádoucích jevů (např. užívání drog, vandalizmus, násilné chování apod.), snižování rizik ohrožujících mládež, podpora a pomoc mladým lidem v obtížné životní situaci, podpora aktivního trávení času a zapojení do společnosti.

Terénní služby zajišťují v Pardubicích organizace Laxus z.ú, Romodrom, o.p.s. a SKP-CENTRUM, o.p.s. – terénní programy při NZDM, dále také Centrum na podporu integrace cizinců – Pardubický kraj.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují celou řadu služeb dětem ve věku od 6 do 26 let věku, a to zejména dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy. Nabízí otevřený prostor dětem a mládeži pro trávení volného času, případně nabízí pomoc dětem v nepříznivých životních situacích nebo dětem ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života, předcházet nebo snižovat sociální či zdravotní rizika související se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Ve své činnosti nabízí také terénní programy, programy primární prevence, případně programy na podporu rozvoje a podporu školní přípravy dětí z ohrožených rodin. Na území města Pardubic provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež SKP-CENTRUM, o.p.s.

Dobrovolnické programy

V oblasti volného času a prevence s dětmi a mládeží je rozvíjena řada dobrovolnických programů. Dobrovolníci se věnují dětem, případně rodinám za účelem pomoci, prevence sociálně patologických jevů, účelně stráveného volného času aj. Dobrovolnictví v Pardubicích pro tuto cílovou skupinu je nabízeno, kapacity ale nejsou dostatečné a dostatečné není ani využití dobrovolnických aktivit, kde by byl velký potenciál pro zlepšení situace ohrožených dětí a rodin. V Pardubicích (ale i v celém kraji) chybí programy jako Pět P nebo Lata. Dobrovolnické programy mají Oblastní charita Pardubice a KONEP, který také umožňuje využití dobrovolníků v dalších organizacích.

Poradenské a terapeutické služby pro děti, mládež a rodiny

Poradenství pomáhá rodinám i dětem lépe se orientovat v náročných životních situacích a nabízí pomoc při hledání možného řešení. Cílem terapeutických služeb je podpora návratu všech zúčastněných ke stabilitě a běžnému životu v původním rodinném prostředí (s výjimkou dětí ohrožených na zdraví či životě). Usilují o minimalizaci rizik a zlepšení kvality života rodiny a dítěte v ohrožení nebo v krizi.

Úkolem terapeutické podpory je vyhodnocovat a analyzovat situace, navrhnout opatření, motivovat rodinu, dosahovat dohody s rodinou a dítětem o dalším postupu, nabízet a zprostředkovávat intervenční, terapeutické, sociální i výchovné služby a sledovat průběh opatření i jejich účinnost. Terapeutické služby nabízí či zprostředkovává většina organizací v Pardubicích, která má pověření, případně pracuje s dětmi či rodinou. Přímé odkazy na tyto organizace je možné dohledat v rámci rozcestníků, které jsou uvedené v úvodu této kapitoly.

Občanské poradny

Poskytují poradenství v oblastech bydlení, rodinných a mezilidských vztahů, pracovněprávních vztahů, zaměstnanosti, majetkoprávních vztahů, právní ochrany a v sociální oblasti. Poskytují také kontakty na další odbornou pomoc. V Pardubicích zajišťuje činnost občanské poradny Občanská poradna Pardubice, z.s.

Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Poskytují poradenství osobám v obtížné životní situaci. Pomáhají řešit vztahové a osobní problémy. Nabízí poradenskou a psychoterapeutickou pomoc jednotlivcům, párům, manželům a rodinám. Dále nabízí krizovou intervenci, manželskou a rodinnou terapii, rozvodové poradenství a porozvodové vedení, sociálně-právní poradenství. Nabízí též mediaci dohod, a to především o výchově dětí a uspořádání vzájemných vztahů. V Pardubicích působí a tuto agendu zajišťuje Poradna pro rodinu Pardubického kraje.

Krizová pomoc rodinám a dětem, poradenství

Jedná se o pomoc dětem nebo rodičům, kteří se nacházejí v situaci ohrožení zdraví, života nebo v jiné obtížné životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami. Krizovou psychosociální pomoc nabízejí:

- poradenské linky a linky důvěry,
- krizová centra,
- azylové domy (viz dále).

Relativně dostačující jsou ambulantní formy krizové pomoci, z dlouhodobého hlediska by se v Pardubicích měly navyšovat lůžkové kapacity krizového lůžka. Sociální službu Krizová pomoc zajišťuje v tuto chvíli v Pardubicích jediná organizace, SKP-CENTRUM, o.p.s.

Poradenské linky a linky důvěry

Psychologická služba první pomoci pro každého, kdo se ocitl v situaci, se kterou si nedokáže poradit. Nabízí pomoc při orientaci v obtížných situacích, kontakty na odborníky a zařízení z oblasti problematiky psychického zdraví, sociálních služeb aj. Pardubice nemají vlastní poradenskou linku, k využití jsou tak známé celorepublikové linky:

- Linky důvěry s celostátní působností:

Bezplatná linka bezpečí pro děti a mládež – 116 111

Celostátní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích. Služba funguje zdarma. Kromě telefonního kontaktu lze využít také chatovou službu.

- Linka vzkaz domů – 800 111 113, 724 727 777

Linka slouží především dětem a mladým lidem, které situace v rodině, ve škole nebo v ústavním zařízení donutí k útěku, nebo těm, kteří o tomto kroku zatím jen uvažují.

Intervenční centrum

Služba intervenčního centra je určena osobám ohroženým násilným chováním, na základě vykázaní ze společného obydlí podle zvláštního právního předpisu. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby, obývající s ní společné obydlí, nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o osobě ohrožené násilným chováním dozví. Na území města Pardubic je

tato služba zajištěna jednou z poboček intervenčního centra organizace SKP-CENTRUM, o.p.s.

Odborné sociální poradenství

Odborné sociální poradenství je poskytováno, s ohledem na problematiku ohrožených rodin s dětmi, v oblastech dluhové a právní, manželské a rodinné, poradenství pro osoby, jejichž způsob života může vést ke konfliktu ve společnosti, poradenství pro cizince, poradenství pro osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách a pro osoby ohrožené sociálním vyloučením. Jedná se o stále častěji využívanou službu, neboť se stále stupňují problémy spojené s dluhy, ztrátou bydlení, nezaměstnaností apod.

V Pardubicích je tato služba spojovaná s problematikou zadlužování klientů. Z dlouhodobého hlediska (v rámci kraje) bude podporována spolupráce těchto služeb se sociálními pracovníky úřadů. Důležité postavení má tato služba v místech zvýšené koncentrace sociálně slabých rodin.

V Pardubicích tuto službu nabízí např. Poradna pro rodinu Pardubického kraje, Most pro, o.p.s., Bílý kruh bezpečí, Laxus z.ú., Občanská poradna Pardubice, z.s., Romodrom.

Azylové domy

Azylové domy poskytují pobytové služby rodinám nebo matkám s dětmi v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Nabízí přechodné ubytování matek nebo rodičů s nezletilými dětmi nebo těhotným ženám, které se ocitly v krizové sociální situaci spojené se ztrátou bydlení nebo musely svůj domov opustit z důvodu závažného ohrožení života, zdraví či bezpečí. Azylový dům je řešením pro rodinné krize v případech domácího násilí, socioekonomických potíží, ztráty bydlení nebo přírodních katastrof. Kromě ubytování nabízí sociální poradenství, zprostředkování dalších návazných služeb, osobní asistenci, aktivizační programy a volnočasové aktivity.

Na území celého Pardubického kraje je nedostatek sociálního bydlení a nedostatečná kapacita a počty pobytových zařízení. Tato absence pak vede rodiny k využívání dlouhodobě nevhodných forem bydlení, jako jsou ubytovny. Z dlouhodobého hlediska ani azylové bydlení není vhodná forma dlouhodobé-

ho bydlení. V Akčním plánu rozvoje sociálních služeb v Pardubickém kraji je kladen důraz na navýšení kapacit, dlouhodobě patří služba azylové domy mezi služby s nejvyšším procentem neuspokojených žádostí o sociální službu.

Přímo v Pardubicích se nacházejí dva azylové domy. Oba domy zajišťuje formou sociální služby organizace SKP-CENTRUM, o.p.s. Jedná se o azylový dům pro muže a azylový dům pro ženy a matky s dětmi. Dlouhodobě chybí azylový dům pro celé rodiny, důsledkem čehož bývá velmi časté rozdělení rodiny. Požadavek na podporu azylového bydlení pro celé rodiny je také v Akčním plánu rozvoje sociálních služeb v Pardubickém kraji.

Rodinná mediace

Rodinná mediace nabízí pomoc při řešení sporu za účasti mediátora, který spor nerozhoduje, ale pomáhá stranám nalézt vlastní, pro všechny přijatelné řešení. Rodinná mediace může pomoci před rozvodem, při rozvodu a po rozvodu rodičů. Mediátor pomáhá rodičům uzavřít dohodu, která upravuje způsoby péče o děti aj. Dále mediace může pomoci v oblasti mezigeneračních vztahů, majetkových záležitostech, nedorozumění v rodinném soužití aj.

Na tuto činnost se zaměřuje např. Asociace mediátorů ČR. Poskytuje mediační služby a poradenství v oblasti řešení konfliktů a vyjednávání, školení institucí a jednotlivců v technikách efektivní komunikace, vyjednávání, facilitace a prevence a řešení konfliktů.

Službu rodinné mediace nabízí pro občany z Pardubic Poradna pro rodinu Pardubického kraje a také Centrum J.J.Pestalozziho, o.p.s.

Sociálně aktivizační služby, programy sanace rodin a terénní práce s rodinami

Tyto programy jsou určeny pro rodiny, jejichž děti jsou ohroženy umístěním mimo vlastní rodinu nebo jsou v ústavní výchově již umístěny. Cílem je sanace narušených funkcí v rodině. Prostřednictvím dlouhodobé terénní podpory a poradenství pomáhají upravit vnitřní rodinné prostředí a hledat alternativní řešení problémů rodiny. Podporují a posilují rodičovské dovednosti, pomáhají při domácí přípravě dětí, doučování a motivaci k lepší docházce, zajišťování volnočasových aktivit aj.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen. V Pardubicích působí hned několik služeb SAS.

V Pardubicích poskytuje službu SAS, Oblastní Charita Pardubice, Rodinné integrační Centrum z.s., DaR – Centrum pro dítě a rodinu, o.p.s., ABATAB, spolek pro péči o rodinu, Amalthea z.s. Nejčastěji řešenou příčinou jsou nízké rodičovské kompetence, nízká podpora vzdělání v rodinách, absence pozitivních vzorců chování a fungování rodiny pro děti, zadluženost, závislost na sociálních dávkách apod.

I v souvislosti s transformací ústavní péče je potřeba nadále navyšovat kapacity těchto terénních služeb, které jsou klíčové pro stabilizaci ohroženého dítěte doma a k podpoře ohrožených rodin.

Kontaktní centra a jiné programy v oblasti prevence sociálně patologických jevů a drogových závislostí

Kontaktní centra poskytují ambulantní nebo terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Dále pak rodinám a blízkým osobám uživatelů drog nabízí poradenství, terapii aj. Jedinou službou je K-Centrum při organizaci Laxus z.ú. v Pardubicích. Jedná se o jediné kontaktní centrum pro celý Pardubický kraj. V rámci nedostatečné místní dostupnosti je více než žádoucí, aby byla zřízena další kontaktní centra v kraji. Problematické jsou zvláště dlouhé čekací doby na odborné pracovníky.

I když je K-centrum jediné, služeb pomoci a podpory závislým osobám a osobám, které se chtějí ze své závislosti léčit, je více, celková kapacita takto orientovaných služeb je ale dlouhodobě nedostatečná (a to zvláště v otázce závislostí u mladistvých). Příkladem dalších relevantních služeb pro tuto oblast je Centrum terénních programů Pardubického kraje, které poskytuje terénní programy v jedenácti městech včetně Pardubic.

9. 8. Související služby, aktivity volnočasového charakteru, sdružení a spolky pro rodiny s dětmi

V předchozích podkapitolách byly představeny služby primárně odborné. Součástí sítě péče o ohrožené děti a rodiny jsou však také aktivity volnočasového charakteru, které mají neméně důležité místo, zvláště pak v prevenci. Stávající nabídka služeb nabízí dětem, mládeži a rodinám aktivity směřující k navazování vztahů, rozvíjení jejich osobnosti a účelnému trávení volného času. Vytváří prostor pro přirozené navázání spolupráce s dítětem v případě, že má obtíže a ocitne se v nouzi nebo se dlouhodobě potýká s vážnými problémy. Nabízí volnočasové aktivity, poradenství a aktivity preventivního charakteru.

Vzhledem k charakteru města, které je krajským městem, je jasné, že je síť volnočasových aktivit poměrně bohatá. Aktivitám pro děti a mládež se v Pardubicích věnují domy dětí a mládeže, tradiční spolky jako Sokol, Skaut, různé sportovní kluby, církevní organizace aj. Více informací o volnočasových možnostech se dá najít na webu magistrátu, kde je přehled jak volnočasových možností, aktivit, tak také např. seznam veřejných hřišť a sportovních zařízení. Odkazy na relevantní zdroje informací pro tuto oblast naleznete v úvodu této kapitoly.

10. KAZUISTICKÉ SEMINÁŘE JAKO FORMA HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ

10. 1. Popis kazuistických seminářů

Základní statistika kazuistických seminářů

- Uskutečnilo se celkem 6 kazuistických seminářů.
- Celkový počet zapojených organizací v rámci kazuistických seminářů byl 17.
- Nejvíce účastníků se sešlo na kazuistickém semináři č. 5, téma sociálně patologických jevů (celkem 19 osob).
- Průměrně bylo na každém kazuistickém setkání 15 účastníků.

Témata kazuistických seminářů

1. Řešení rozvodové a porozvodové situace v rodinách s dítětem ohroženým danou situací
2. Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce
3. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce
4. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe
5. Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce
6. Problematika interdisciplinární spolupráce (síťování) z hlediska péče o ohrožené děti a rodiny (kazuistický seminář se zahraničním partnerem)

Účastníci kazuistických seminářů

- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
- Pardubický kraj (OSPOD, koncepční oddělení)
- Magistrát města Pardubic (OSPOD, odbor školství, kultury a sportu)
- Komise pro rodinu a děti Rady Města Pardubic

- Městská policie Pardubice
- Policie České republiky
- Okresní soud Pardubice
- Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice
- KONEP
- Asociace dobrovolnických mentoringových programů, z.s.
- zástupci základních škol
- DaR – Centrum pro dítě a rodinu, o.p.s.
- Laxus z.ú.
- Oblastní Charita Pardubice
- Amalthea z.s.
- Dětské centrum Veská
- SVP Pyramida
- Centrum Don Bosco
- Oblastní Charita Pardubice

Průběh kazuistických seminářů

Před každým kazuistickým setkáním bylo v rámci realizačního týmu projektu a po konzultaci s OSPODem vytipováno téma setkání. Dále byli vytipováni klíčoví aktéři s ohledem na zvolené téma a bylo jim rozesláno pozvání na setkání. Před setkáním byly připraveny ve spolupráci s vybranými klíčovými aktéry kazuistiky, které byly pro seznámení dopředu rozeslány všem potvrzeným účastníkům.

Na začátku každého kazuistického setkání představil facilitátor projekt, dosud realizované aktivity projektu a proběhlo vzájemné představení účastníků. Na setkání bylo vždy připraveno detailní představení řešené problematiky, součástí setkání byla vždy práce ve skupinách, prezentace závěrů práce ve skupinách a představení dalšího postupu. Cílem kazuistických setkání bylo identifikovat problematické jevy týkající se ohrožených dětí a rodin a nedostatky v oblasti spolupráce při řešení identifikovaných problematických jevů v rámci sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny. Závěry z kazuistických setkání pak sloužily jako podklad pro metodická setkání a zpracování metodických postupů.

Každé setkání probíhalo v prostorách SKP-CENTRUM, o.p.s., délka trvání každého setkání byla 3 hodiny. Ze setkání byly zpracovány zápisy, které byly následně zaslány všem účastníkům setkání.

10. 2. Výstupy kazuistických seminářů

Kazuistický seminář č. 1

Řešení rozvodové a porozvodové situace v rodinách s dítětem ohroženým danou situací

Identifikované problémy v oblasti interdisciplinární spolupráce při řešení rozchodových a rozvodových konfliktů:

1. Předávání informací mezi jednotlivými aktéry, komunikace

- Zbytečné časové prodlevy v předávání informací,
- předávání neúplných informací,
- z hlediska omezení daných legislativou, standardy kvality, závazky mlčenlivosti, ochranou osobních údajů apod. není možné předávat některé podstatné informace mezi zapojenými aktéry,
- vysoká důležitost osobních vazeb, vztahů, aktivita a ochota jednotlivých pracovníků,
- nedostatečná zpětná vazba o zvolených postupech, řešeních pro další aktéry,
- relevance názoru dítěte, práce s postojem dítěte,
- rozdělení kompetencí, vzájemná informovanost, vztah služeb řešících rozdílné, i když související problémy (např. domácí násilí v rodině, následně rozvod).

2. Nedostatečná kapacita služeb

- OSPOD potřebuje podpůrné služby, přílišné navázání klientů odčerpává potřebné kapacity, OSPOD není prostředníkem komunikace mezi rodiči,
- optimálně služba, pracovník provázející klienta celým průběhem řešení problémové situace,
- potřeba optimalizace podpůrných služeb – „přeslužbování“ klientů,
- potřeba řešení situace s nespolupracujícími rodiči, s nízkou motivací rodičů,
- potřebné podpůrné služby – rodinná terapie, mediace, dětský psychiatr.

3. Spolupráce se školou

- Nepředávání potřebných informací ze strany školy,
- malá informovanost o činnosti OSPODu, o existujících podpůrných službách,
- vymezení kompetencí mezi školou, podpůrnou službou, vzájemné zasahování do kompetencí,
- spolupráce se školními psychology,
- rezortně i věcně oddělené systémy, potřeba sbližování, posílení vzájemné informovanosti a spolupráce – případové konference, setkávání odborníků.

Kazuistický seminář č. 2

Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

Výstupy diskuze nad jednotlivými parametry problematiky bydlení:

Zatížení rodiny	
Definice sociálních jevů, které rodinu zatěžují a definují situaci, ve které se rodina nachází (co ji činí ohroženou), pozadí rodiny (široká rodina, majetkové poměry, zaměstnání rodičů, věk a potřeby dětí, vzdělání rodičů apod.)	
Nejčastější problémy v rodině, která se ocitá v nevyhovující bytové situaci	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek finančních prostředků • špatné hospodaření s penězi • nezaměstnanost • starost o nezaopatřené děti (mnoho dětí v rodině) • problémy se závislostmi (alkohol) • rozpady vztahů • násilí, agresivita, fyzické útoky • zdravotní stav • nezájem o řešení nedostatečné bytové situace • časté stěhování – obtížná spolupráce
Nejčastější definice ohrožení dítěte (podle paragrafu 6 zákona o SPO)	<ul style="list-style-type: none"> • neplnění rodičovských povinností • ohrožení násilím • problémová docházka do MŠ, ZŠ
Fungování široké rodiny a možnosti podpory	<ul style="list-style-type: none"> • důležitá součást sítě podpory • důležitost při řešení jak v začátku obtíží, tak v průběhu jejich řešení • obtíže ve vztazích mezi rodiči a dětmi, prarodiči a rodiči, s otci dětí • možnost finanční výpomoci
Majetkové poměry rodiny	<ul style="list-style-type: none"> • žádný nebo jen minimální majetek • vysoce ohrožující kritérium

Zaměstnaní rodičů	<ul style="list-style-type: none"> • často chybí – závislost na dávkách • nízké pracovní návyky • problém opakování vzorců chování
Počet dětí a věk	<ul style="list-style-type: none"> • vysoký počet dětí je zatěžujícím kritériem • ještě více zatěžující je péče o děti s postižením
Vzdělání rodičů	<ul style="list-style-type: none"> • převážně na nízké úrovni • chybějí i základní dovednosti související s hledáním, udržením bydlení • nedostatečné hygienické návyky
Charakteristika původního „stálého“ bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • často nevyhovující bydlení • přechodné nebo krizové formy bydlení • nájemné přesahující reálné možnosti rodiny
Lokalita bydliště původního bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • nevhodná lokalita s nízkou dostupností zdrojů • pro nové bydlení je ideální volbou stejná/blízká lokalita (lékaři, ZŠ, MŠ, přirozené sociální sítě apod.)

Záchytná síť

Kdo všechno do rodiny vstupuje, aktéři procesu řešení, jejich provázanost. Za aktéry považujeme nejen podpůrné služby a OSPOD, ale také úřad práce (dávky), školu, zdravotnictví apod. Jak jednotliví aktéři ovlivňují chod rodiny, jaké jsou jejich kompetence

Nejčastější subjekty, které se podílejí na řešení situace rodiny (před pobytem v krizovém zařízení, v sociálním bytě)	<ul style="list-style-type: none"> • předávání informací mezi jednotlivým subjekty podílejícími se na řešení situace je často nedostatečné • není často zřejmé, kdo je koordinátorem situace
Bodová definice spolupráce subjektů, předávání informací mezi subjekty, role subjektů (kdo je centrální apod.)	<ul style="list-style-type: none"> • předávání informací mezi jednotlivým subjekty podílejícími se na řešení situace je často nedostatečné • není často zřejmé, kdo je koordinátorem situace
Co v rámci podpory rodiny funguje (z hlediska aktivity aktérů a z hlediska jejich spolupráce)	<ul style="list-style-type: none"> • v některých případech spolupráce azylové bydlení – OSPOD – SAS • pouze částečně se daří zapojovat nejbližší rodinu – potřeba posílení • potřeba posílení vzájemné spolupráce (např. případové konference)

<p>Co v rámci podpory rodiny opakovaně nefunguje (z hlediska aktivity aktérů a z hlediska jejich spolupráce)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • psychologická pomoc • předávání informací v případě tzv. kočujících rodin • možnost následného bydlení po azylovém bydlení • důsledná terénní práce i následná terénní práce po vyřešení krizové situace • zapojení širší rodiny
<p>Postavení podpůrných organizací – jejich kompetence v ideálním případě</p>	<ul style="list-style-type: none"> • posílení návaznosti služeb • možnost navázat rodinu na sociální bydlení • posílení vzájemného toku informací mezi organizacemi, OSPODem, obcí • posílení vzájemné komunikace v síti služeb • potřeba služeb komplexní péče o rodiny • potřeba krizové psychologické pomoci, terapeutické podpory
<p>Postavení OSPODu v síti pomoci</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koordinace řešení situace • komunikace s podpůrnými službami, poskytovateli bydlení, úřadem práce • realizace případových konferencí • dohled
<p>Postavení úřadu práce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • významné, nutnost posílení, spíše navázání komunikace
<p>Postavení úřadu práce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • posílení zapojení ZŠ, MŠ do řešení situace – možnost včasného zachycení problému • zapojení širší rodiny (např. formou rodinných konferencí) • zapojení dalších aktérů – soudy, zdravotní zařízení, policie • potřeba koordinátora řešení situace, chybí management při řešení situace

Proces řešení 1 (prevence)

Individuální plán práce s rodinou, jak rodina reaguje, dovednosti a kompetence rodiny, využívání služeb, kroky, které se daří a nedaří

<p>Nejčastější první kroky, které musí rodina udělat pro řešení situace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • spolupráce s OSPODem • oslovení podpůrné terénní služby • spolupráce s ÚP • uvědomění si vlastních problémů • snaha aktivně řešit svoji situaci a spolupracovat přitom s podpůrnými organizacemi • zapojení širší rodiny, snaha řešit situaci se zapojením širší rodiny
<p>Typologie reakcí rodiny (charakteristické reakce) na navržené postupy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zpočátku spolupráce, ale pokud se nedostává pomoc okamžitě, klient rezignuje na další řešení, postupy • potřeba opakovaného nabídnutí pomoci a navázání důvěrného vztahu s klientem
<p>Co funguje, aby rodina začala spolupracovat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • motivační rozhovory • jasně definované a srozumitelné cíle v IP • potravinová a materiální pomoc • schopnost splácet dluhy, finanční prostředky na úhradu dluhů • podpora psychologa a právníka (mezioborová spolupráce) • seznámení s možnými důsledky a dopady nespolečné spolupráce
<p>Jak se projevuje nespolečné spolupráce rodiny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nekomunikace, rušení schůzek, nedostatečný zájem o řešení situace • agresivita • lhaní, slibování • neplnění postupů navržených v IP
<p>Typologie kompetencí a dovedností, které rodina potřebuje ke zvládnutí postupů řešení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dostatečné rozumové schopnosti • osobnostní vlastnosti • základní finanční gramotnost • dobrý zdravotní stav (velmi komplikující je psychiatrická diagnóza) • soudržnost rodiny

<p>Typologie využívaných služeb</p>	<ul style="list-style-type: none"> • OSPOD • úřad práce • azylové domy • ZDVOP • terénní programy neziskových organizací • intervenční centrum • poradna pro rodinu • bytový odbor MMP • komerční podpůrné služby
<p>Typologie ideálních služeb využívaných v dané situaci</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mnohočetné rodiny (mezigenerační soužití, souběžné řešení problémů více členů rodiny najednou) • nenavázání vztahů s klíčovým pracovníkem • vnímání služby jako represe, útoku proti klientovi • „přepečování“ klientů – klienti mohou rezignovat na vlastní aktivitu, snahu • zapojení přílišného množství odborníků bez koordinace, srozumitelnosti a přehlednosti pro klienta
<p>Negativní aspekty služeb při práci s rodinou (co se neosvědčuje, co nepomáhá či rodina stagnuje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mnohočetné rodiny (mezigenerační soužití, souběžné řešení problémů více členů rodiny najednou) • nenavázání vztahů s klíčovým pracovníkem • vnímání služby jako represe, útoku proti klientovi • „přepečování“ klientů – klienti mohou rezignovat na vlastní aktivitu, snahu • zapojení přílišného množství odborníků bez koordinace, srozumitelnosti a přehlednosti pro klienta

Krizové bydlení

Definování krizového bydlení v lokalitě (formy – ubytovna, azylové zařízení), jeho specifiky (pobyt celé rodiny, kapacity, délka trvání apod.)

Důvody, proč rodina potřebuje využít krizové bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • domácí násilí • rozpad vztahu spojený se ztrátou bydlení • omezené kompetence především v oblasti finanční gramotnosti • absence širší rodiny, případně její neschopnost nabídnout účinnou pomoc • neochota spolupracovat, aktivně se podílet na řešení situace
Teoretické možnosti, jak by se krizovému bydlení dalo vyhnout	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc širší rodiny, známých • pomoc od obcí formou náhradního bydlení na přechodnou dobu • možnost utajovaného bydlení • dřívější navázání na terénní pracovníky, včasné podchycení problematické situace
Formy krizového bydlení v Pardubicích a okolí	<ul style="list-style-type: none"> • azylový dům pro ženy a matky s dětmi, azylový dům pro muže, noclehárna, krizové bydlení (městská ubytovna)
Které formy krizového bydlení v Pardubickém kraji chybí	<ul style="list-style-type: none"> • chráněné bydlení pro rodiče s omezenými kompetencemi, pro rodiče se zdravotním, případně sociálním znevýhodněním • sociální bydlení se zajištěnou asistencí podpůrné služby • sociální byty obecně (problematika dlouhých čekacích lhůt)
Pozitivní zpětné vazby na krizové bydlení (co tam funguje)	<ul style="list-style-type: none"> • zajištění ubytování, řešení krizové situace • stabilizace klientů • odborné poradenství včetně krizové intervence • individuální přístup, intenzivní práce, možnost navázat dlouhodobější spoluprací
Negativní zpětné vazby z krizového bydlení v Pardubicích	<ul style="list-style-type: none"> • časové omezení služby • závislost na jiných podpůrných organizacích (dlouhé čekací lhůty, omezená kapacita, např. psycholog)

Co nabízí za podpůrné služby krizové bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • možnosti využití darů • sociální šatník • zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (např. akce pro děti) • služby, které nejsou za úhradu (fakultativní služby)
Typologie činností, které musí člověk dodržovat v krizovém bydlení (aspekty života v krizovém bydlení)	<ul style="list-style-type: none"> • soužití s lidmi, kteří nejsou dobrovolnou volbou klientů – vztahové problémy • nezbytné dodržování pravidel • přizpůsobení se požadavkům, činnostem, které dosud nebyly obvyklé (hygiena, úklid)
Pozitivní dopady na rodinu žijící v krizovém bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • stabilizace situace • možnost získat informace k dalším možnostem řešení nepříznivé situace • možnost téměř kdykoli získat informace k vedení domácnosti, péči o dítě
Negativní dopady na rodinu žijící v krizovém bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • ztráta soukromí • snížení motivace pro hledání jiné formy bydlení

Proces řešení 2

Změny v procesu řešení po nástupu do krizového bydlení v rámci využívání krizových pobytů, role aktérů, definice a proměna aktérů, vzájemná spolupráce, co funguje a nefunguje

Které subjekty nejčastěji řeší situaci rodiny, která je v jedné z forem dostupného krizového, sociálního bydlení	<ul style="list-style-type: none"> • poskytovatelé pobytových sociálních služeb • úřad práce (výplata dávek) • rodina (rodiče, partneři, širší rodina) • OSPOD (kontrola, koordinace) • obec • ZŠ, MŠ • soud (výživné) • komerční subjekty
--	--

<p>Které ze subjektů řešily situaci klienta již před nástupem do krizového/sociálního bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obec • ZŠ, MŠ • intervenční centrum • poradna pro rodinu (psycholog) • komerční, městské ubytovny • úřad práce • rodina • OSPoD • soud
<p>Pokud se některé subjekty v předchozích dvou otázkách shodují, uveďte, jak se mění jejich práce s rodinou, případně, jak se mění nabídka jejich podpory</p>	<ul style="list-style-type: none"> • změna podpůrného působení ve směru řešení nepříznivé situace, hledání a zajištění bydlení • potřeba posílení a zintenzivnění spolupráce mezi aktéry
<p>Jak probíhá spolupráce mezi subjekty (uveďte výrazné vazby), kdo s kým nejvíce spolupracuje na řešení situace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • výrazná je spolupráce pobytových sociálních služeb s OSPoDem
<p>Které vazby (vazba) v řešení situace chybí a domníváte se, že by větší komunikace či nastavení společného postupu pomohla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • větší vazba všech ostatních aktérů na úřad práce • větší zapojení členů rodiny, širší rodiny • spolupráce podpůrných služeb a obce při zajištění bydlení • včasné zapojení ZŠ, MŠ do řešení situace
<p>Co je největšími překážkami při řešení situace rodin, které již využívají služeb krizového nebo sociálního bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • možnost využití celého spektra dostupného bydlení v dostatečné kapacitě • diskriminace na trhu s bydlením (např. z důvodu etnické příslušnosti, vícečetné rodiny) • motivace pro aktivní řešení situace • motivace ke standardnímu způsobu života, přejímání nevhodných vzorců chování • vzájemná informovanost a spolupráce všech aktérů • nezapojování rodiny do řešení situace • politická zakázka, která nemusí vždy respektovat systémová řešení
<p>Pokud případ dopadne dobře, co bývá tou důležitou okolností, která napomůže řešení situace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • motivace a schopnosti klienta řešit nepříznivou situaci • reálná dostupnost dalšího návazného bydlení • stabilní rodinné zázemí (sociální kapitál)

Dovednosti rodin

Jak rodina v procesu řešení postupuje, které dovednosti a kompetence potřebuje, jaké je v tomto postavení sítě služeb atp.

<p>Typologie změn v chování rodiny při opuštění „vlastního“ bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • potřeba stabilizace situace • zhoršení vztahů v rodině • riziko rozdělení rodiny • ztráta motivace řešit situaci, snížení zodpovědnosti za další řešení situace
<p>Reakce rodin na nabízené podpůrné služby v krizových zařízeních oproti stejným službám nabízeným ve vlastním bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • riziko nespolupráce, nerespektování pravidel, podmínek pobytu v krizových zařízeních • reakce rodin závisí na vnitřní motivaci řešit situaci
<p>Dovednosti, vlastnosti potřebné pro to, aby se rodina vymanila z krizového bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vnitřní motivace ke změně • schopnost zajistit si finance, základní finanční gramotnost, hospodaření s penězi • zapojení obou rodičů (do péče o děti, do zajištění financování bydlení, hospodaření) • větší zapojení podpůrné sociální sítě, aktivizace širší rodiny
<p>Které typy služeb či podpory pomáhají zvyšovat dovednosti uvedené výše (v závorce vždy poznamenat, kterou z výše uvedených dovedností služba zvyšuje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sociální služba v zařízení • terénní, odborné podpůrné služby • krizová centra
<p>Negativní projevy rodiny při dlouhodobém využívání krizových pobytů (včetně projevů dětí)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • snižování motivace řešit situaci • postupné snižování, ztráta dovedností nezbytných pro udržení bydlení • adaptabilita na podmínky krizového bydlení (zatajování informací, obcházení pravidel)
<p>Pozitivní aspekty a dopady na chování rodin dlouhodobě žijících v krizovém bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zintenzivnění zájmu a péče o děti • posílení pozitivního vztahu k samostatnému bydlení • zvýšení motivace pro udržení bydlení

<p>Nejčastější problémy, se kterými se rodiny potýkají při formě krizového bydlení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozdělení rodiny (malé možnosti pro krizové bydlení celých rodin) • ztráta soukromí • vytržení z vlastní sociální sítě, stigmatizace • psychické problémy • změna MŠ, ZŠ
<p>Co nejčastěji rodiny „plánují“ udělat pro zlepšení své situace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • chybí motivace – dlouhodobý problém, generační přenos vzorců chování • negativní působení širší rodiny • neplacení výživného • nedostupnost bydlení i přes dostatečnou motivaci a dostatečné schopnosti (etnicita, vícečetné rodiny) • špatný zdravotní stav
<p>Typologie příčin, proč se zlepšení neodehraje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • chybí motivace – dlouhodobý problém, generační přenos vzorců chování • negativní působení širší rodiny • neplacení výživného • nedostupnost bydlení i přes dostatečnou motivaci a dostatečné schopnosti (etnicita, vícečetné rodiny) • špatný zdravotní stav

Kazuistický seminář č. 3

Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

Účastníci setkání byli rozděleni do tří skupin dle věku dětí, identifikovali volnočasové aktivity využitelné pro jednotlivé věkové skupiny dětí a u vytipovaných volnočasových aktivit definovali tyto základní parametry:

1. relevance – zda je vybraná volnočasová aktivita využitelná pro děti v určném věku,
2. dostupnost v Pardubicích – zda je aktivita dostupná, pokud ne, tak proč není,
3. identifikace bariér pro využívání aktivit – jaké existují bariéry pro využití aktivity,
4. konkretizace možností – identifikace možností, nástrojů pro zpřístupnění aktivit,
5. aktéři a jejich kompetence – propojenost aktérů, komunikace, informovanost,
6. ideální stav a využitelnost pro cílovou skupinu – posouzení současného stavu, návrhy řešení.

1. skupina – předškolní děti

Možnosti pro trávení volného času

Docházka do mateřské školy, kroužky ve školce, soukromé jesle, soukromé školky, nulté ročníky v ZŠ, veřejná hřiště pro předškoláky, služby mateřských center, služby rodinných center, dětské koutky, dětské atrakce, hlídání dětí, poradenství pro rodiče, dětské skupiny na pracovištích, komerční kroužky, Sokol, sportovní kluby, sportoviště volná, sportoviště komerční, pravidelné volnočasové akce města, kulturní akce, aktivity náboženských spolků, nabídka neziskových organizací, sociální služby, dobrovolnické služby, preventivní akce bezpečnostních složek, preventivní aktivity města, služby ústavních zařízení, pedagogicko-psychologické poradny.

Identifikované nedostatky

- finanční nedostupnost u komerčních, hrazených volnočasových aktivit (hlídání dětí, kroužky ve školce, služby mateřských center, sportovní kluby, dětské atrakce, kulturní akce, soukromé školky, soukromé jesle, komerční kroužky, komerční sportoviště)
- omezené, nedostatečné kapacity, dlouhá čekací doba (pedagogicko-psychologická poradna, poradenství pro rodiče, nulté ročníky ZŠ, služby ústavních zařízení, dětské skupiny na pracovištích)
- nedostatečná informovanost rodičů, ostatních aktérů (např. u aktivit náboženských spolků, sociálních služeb, poradenství pro rodiče, Sokolu, sportovních aktivit)
- obecným problémem pro využití atraktivit volného času je nedostatečná motivace rodičů

Pozitivním faktem je naopak to, že nabídka volnočasových aktivit je pro předškolní děti široká, existují ale bariéry pro využití volnočasových aktivit pro cílovou skupinu ohrožených dětí nebo dětí, u kterých je třeba preventivně předcházet jejich ohrožení (nedostatek financí, nedostatečná dostupnost, nedostatečné kapacity, nedostatečná informovanost, nízká motivace rodičů).

2. skupina – děti ve věku cca 6–12let (mladší školní věk)

Možnosti pro trávení volného času

Hlídání dětí, služby rodinných center, poradenství pro rodiče, dětské skupiny na pracovištích, služby družiny, školní kroužky, soukromé školy, školní kluby, kroužky DDM, komerční kroužky, Sokol, Skaut, sportovní kluby, ZUŠ, veřejná hřiště, volná sportoviště, komerční sportoviště, legální plochy na graffiti, pravidelné volnočasové akce města, kulturní akce, nízkoprahová zařízení, aktivity náboženských spolků, nabídka neziskových organizací, sociální služby, terénní služby, dobrovolnické služby, tematické kluby, preventivní akce bezpečnostních složek, preventivní aktivity kraje, preventivní aktivity města, kurátoři pro děti a mládež/OSPOD, služby ústavních zařízení, pedagogicko-psychologické poradny, NZDM, středisko výchovné péče, dětské koutky, dětské atrakce.

Identifikované nedostatky

- všechny výše uvedené možnosti trávení volného času jsou v Pardubicích dostupné
- obecné identifikované bariéry pro využívání nabídky volnočasových služeb (nedostatek financí, nedostatečná dostupnost, nedostatečné kapacity, nedostatečná informovanost o aktivitách mezi jednotlivými aktéry, nízká motivace rodičů, nedostatečná informovanost rodičů)
- finanční nedostupnost u komerčních, hrazených volnočasových aktivit (např. hlídání dětí, komerční kroužky, komerční sportoviště, sportovní kluby, kroužky DDM, dětské atrakce, kulturní akce, soukromé školky, soukromé jesle)
- omezené, nedostatečné kapacity, dlouhá čekací doba (pedagogicko-psychologická poradna, poradenství pro rodiče, ZUŠ, výchovní poradci na ZŠ, družiny, legální plochy na graffiti)
- nedostatečná informovanost rodičů, ostatních aktérů (pedagogicko-psychologická poradna, poradenství pro rodiče, sociální služby, komerční sportoviště, volná sportoviště)
- spoluúčast, pomoc rodičů, doprovod, chybějící podpora rodiny (ZUŠ, komerční kroužky, kroužky v DDM, využívání komerčních sportovišť, volných sportovišť)

3. skupina – mládež ve věku cca 13–18 let

Možnosti pro trávení volného času

Poradenství pro rodiče, školní kroužky, soukromé školy, školní kluby, kroužky DDM, komerční kroužky, Sokol, Skaut, sportovní kluby, ZUŠ, veřejná hřiště pro mládež, volná sportoviště, komerční sportoviště, legální plochy na graffiti, volnočasové akce města, kulturní akce, nízkoprahová zařízení, aktivity náboženských spolků, nabídka neziskových organizací, sociální služby, terénní služby, dobrovolnické služby, tematické kluby, preventivní akce bezpečnostních složek, preventivní aktivity kraje, města, kurátoři pro děti a mládež/OSPOD, aktivity domova mládeže, pedagogicko-psychologické poradny, NZDM, středisko výchovné péče.

Identifikované nedostatky

- existuje velká nabídka možností vhodného trávení volného času pro děti v tomto věku, problematické jsou opět obecné bariéry pro využívání atraktivit volného času – nedostatek financí, nedostatečné kapacity, nedostatečná informovanost o aktivitách mezi jednotlivými aktéry, nízká motivace rodičů
- problémem u mnoha volnočasových aktivit je nízkoprofilovost, a tím i snížená dostupnost
- problematické jsou dlouhodobě kapacity a čekací lhůty v oblasti terapeutických, poradenských služeb pro děti nebo celé rodiny (např. pedagogicko-psychologická poradna, rodinná terapie)
- nezbytné jsou předchozí zkušenosti dětí s volnočasovými aktivitami, s kroužky, kluby, v tomto věku se děti jen obtížně motivují, pokud nemají vlastní pozitivní zkušenost
- významnou bariérou je nedostatek financí – bylo by vhodné, potřebné, aby existoval fond využitelný pro děti z CS, jejichž rodiče si nemohou dovolit financovat některé aktivity, zároveň jsou děti motivovány a setrvání v nějaké organizované volnočasové aktivitě je výrazně prospěšné pro jejich další vývoj a životní směřování
- v Pardubicích nejsou dostupné a zároveň jsou potřebné tyto typy služeb: individuální doučování, doprovázení dětí (např. mentoring, Pět P, dobrovolnická aktivita), „předprobační“ program pro problémové děti

Kazuistický seminář č. 4

Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe

Toto kazuistické setkání mělo odlišnou formu od dalších kazuistických setkání, byly prezentovány příklady dobré praxe vhodného trávení volného času dětí a mládeže, možnosti preventivních a podpůrných aktivit v oblasti trávení volného času.

Prezentované příspěvky na kazuistickém semináři:

- současný vývoj v oblasti prevence na systémové úrovni, příklady dobré praxe (Miloslav Macela),
- finanční bariéra a co s ní – možnosti financování volnočasových aktivit pro sociálně znevýhodněné děti a mládež (Matěj Karas),
- představení mentoringu ve Svitavách (Milan Zanina),
- představení dobrovolnického centra KONEP v Pardubicích (Lucie Křivková),
- představení dobrovolnického centra Oblastní charity Pardubice (Václav Pitucha),
- dobrovolnický mentoringový program Pět P – 20 let zkušeností v ČR (Jan Dolínek).

Kazuistický seminář č. 5

Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce

Účastníci setkání byli rozděleni do třech skupin podle identifikovaných problematických oblastí (delikventní chování, dítě v riziku, těžké závislosti), kde identifikovali současný stav a možnosti řešení problematických jevů.

Závěry práce ve skupinách:

Delikventní chování		
Podtémata: <ul style="list-style-type: none"> • trestná činnost • záškoláctví • neuznávání autorit		
Současná situace	Ideální stav	Reálné možnosti zlepšení
<ul style="list-style-type: none"> • velké množství aktérů, kteří řeší výše uvedená podtémata • klíčoví aktéři – OSPOD, škola, PPP, SVP, PMS, diagnostický ústav, NZDM... • problémy s kapacitou potřebných služeb • problémy s motivací dětí, rodin	<ul style="list-style-type: none"> • výrazné posílení práce s celou rodinou • zajištění intenzivní rodinné terapie, terapeutická skupina • zajištění intenzivního mentoringu	<ul style="list-style-type: none"> • posílit oblast odhalení příčin problémů, mít odpovídající nástroje, možnosti • posílení role škol při vyhledávání dětí v riziku (např. možnost speciálního pedagoga) • koordinace preventivních aktivit na školách, včasný záchyt před ohrožením dítěte • nastavení spolupráce mezi školami a sociální oblastí (např. oblast záškoláctví, ale i další) • podpora dětí (rodin) procházejících náročnou životní situací (např. rozvod, rozchod rodičů, jiné náročné situace, záchyt problémů • rozšíření kapacit služeb psychologů, SVP, poradenských a terapeutických služeb pro rodinu • psycholog na OSPODu

Dítě v riziku

Podtémata:

- **rodinné prostředí** – nedůslednost, nestanovení hranic, nepodnětnost rodinného prostředí
- **školní prostředí** – záškoláctví, vliv vrstevnických skupin, party
- **osobnost dítěte**

Současná situace	Ideální stav	Reálné možnosti zlepšení
<ul style="list-style-type: none"> • nedaří se zachytávat včas signály ohrožení dítěte • situace je řešena až v době, kdy je velmi obtížná a složitá náprava • často chybí pozitivní vzor, pozitivní vztahy, minimálně funguje doprovázení, mentoring 	<ul style="list-style-type: none"> • intenzivní podpora rodičovských kompetencí u rodičů dětí s preventivně identifikovaným rizikem – problém včasného zachytu • podpůrná opatření ve školách ve vztahu k včasnému zachytu • možnost pro učitele odkazovat na odborníky v rámci školy – speciální pedagog, psycholog (např. v případě neomluvených hodin) • další podpůrná opatření v rámci školy, posílení škol v této oblasti, až pokud by selhala intervence školy, pak teprve intervence OSPODu • příklady práce s rodinou ze zahraničí – společný pobyt rodiny, pokud selhává práce s dítětem 	<ul style="list-style-type: none"> • včasné podchycení problémů na ZŠ s využitím všech možností stávající legislativy a podpory • řešení problémů v chování dítěte podpůrnými školními službami – SVP, PEPSY • podpora nejen službami, ale také pozitivním vzorem, vztahem, větší zaměření se na doprovázení dětí • možnost existence sociální služby zaměřené na doprovázení celé rodiny • využití všech možností OSPODu včetně využití ostatních podpůrných, poradenských služeb

Těžké závislosti

Podtémata:

- cesta klienta k drogové závislosti
- přístup rodiny (výchova, finanční zdroje)
- vliv vrstevnické skupiny

Současná situace	Ideální stav	Reálné možnosti zlepšení
<ul style="list-style-type: none"> • selhávající rodina, která neřeší problémy včas, problémy bagatelizuje, nepřipouští problémy nebo není dostatečně motivována na jejich řešení • podpora rodiny je pouze v době, kdy je problém, neexistuje, nefunguje podpora rodin v době, kdy není problém zřetelný, viditelný • potřebná psycho-terapie je pouze nárazová, podpora není dlouhodobá 	<ul style="list-style-type: none"> • intenzivní a dlouhodobá podpora ohrožených rodin (např. formou SAS) • včasná a intenzivní rodinná psychoterapie 	<ul style="list-style-type: none"> • posílení a zintenzivnění práce s rodinou (např. SAS) ve spolupráci s dalšími aktéry v síti služeb • intenzivnější zapojení rodin do řešení problémů dětí, zapojení širší rodiny (např. rodinné konference) • realizace případových konferencí – posílení komunikace mezi aktéry, rozdělení kompetencí X nedostatečná časová kapacita, nízká ochota některých aktérů k využití tohoto nástroje • posílení koordinace intervenujících služeb, zamezení překryvu služeb, zneužívání služeb nebo nedostatečné orientování klientů v možnostech využití podpůrných služeb

Kazuistický seminář č. 6

Problematika interdisciplinární spolupráce (síťování) z hlediska péče o ohrožené děti a rodiny (kazuistický seminář se zahraničním partnerem)

Kazuistický seminář č. 6 byl realizován ve spolupráci se zahraničním partnerem projektu (Mesto Banská Bystrica) a s účastí jeho zástupců. Kazuistický seminář byl zaměřen na další rozpracování tématu sociálně patologických jevů, s využitím zkušeností zahraničního partnera.

Navázalo se na minulé kazuistické setkání, kde byla tato tematika rozdělena na dílčí podoblasti (delikventní chování, dítě v riziku, těžké závislosti). U všech podoblastí byly na minulém setkání identifikovány reálné možnosti pro zlepšení problémů formou spolupráce aktérů v síti služeb.

Na tomto setkání se řešily konkrétní možnosti a konkrétní opatření, která by mohla pomoci formou síťování aktérů k řešení problémů. Druhou linií setkání pak byla vzájemná diskuze a výměna příkladů dobré praxe v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny se zahraničním partnerem. Zástupcem MPSV ČR byly představeny zkušenosti se síťováním v České republice, slovenský partner připravil prezentaci svých zkušeností s péčí o ohrožené děti a rodiny v Banské Bystrici, kde je dlouhodobě vytvářen propracovaný systém péče o ohrožené děti a rodiny propojený s prostupným bydlením.

Prezentované příspěvky na kazuistickém semináři:

- Shrnutí doposud realizovaných aktivit
- Shrnutí kazuistických setkání
- Dítě v nepříznivé situaci – kazuistiky a jejich řešení v kontextu aktivit MPSV a zahraničních příkladů dobré praxe v rámci síťování
- Identifikované problémové oblasti v rámci sociálně patologických jevů
- Statistické údaje týkající se kriminality na území Pardubického kraje, kriminality mladistvých
- Systémový projekt MPSV, aktivita zaměřená na podporu síťování v České republice
- Zkušenosti s péčí o ohrožené děti a rodiny a s budováním podpůrné sítě služeb v Banské Bystrici

10. 3. Shrnutí diskutovaných témat, oblastí z jednotlivých kazuistických seminářů

1. Řešení rozvodové a porozvodové situace v rodinách s dítětem ohroženým danou situací

- Nastavení spolupráce relevantních aktérů (výměna informací, společný postup...)
- Relevance názoru dítěte, práce s postojem dítěte
- Definování kompetencí aktérů (hlavně role OSPODu v rozvodových konfliktech)
- Nedostatečná kapacita některých služeb
- Potřeba optimalizace podpůrných služeb – „přeslužbování“ klientů
- Nespolupracující rodiče, nízká motivace rodičů
- Spolupráce se školou

2. Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Sociální jevy, které zatěžují rodinu
- Definování záchytné sítě, relevantních aktérů
- Spolupráce aktérů (sdílení informací, společné postupy)
- Řešení krize, možnosti krizového bydlení v území
- Současná nabídka systému, systémy prostupného bydlení
- Specifické situace a práce s nimi (kočování rodin mezi službami...)

3. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Důležitost volného času v rámci preventivních opatření
- Možnosti v lokalitě Pardubice
- Inovace a potenciál nevyužívaných možností (zapojení školských zařízení apod.)
- Finanční nedostupnost u komerčních, hrazených volnočasových aktivit
- Omezené, nedostatečné kapacity, dlouhá čekací doba

- Nedostatečná informovanost rodičů, ostatních aktérů
- Nedostatečná motivace rodičů

4. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe

Představení dobré praxe:

- Mentoring ve Svitavách
- Dobrovolnické centrum KONEP v Pardubicích
- Dobrovolnické centrum Oblastní charity Pardubice
- Dobrovolnický mentoringový program Pět P
- Možnosti mentoringových, dobrovolnických programů
- Možnosti v Pardubicích pro zavedení, rozšíření služeb

5. Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Současné nastavení kurately, problematika mladistvých v kontextu směřování SPO
- Postavení mladistvých v rámci opatření SPOD
- Problematika umístování dětí nad 15 let do ústavních zařízení
- Delikventní chování (trestná činnost, záškoláctví, neuznávání autorit)
- Dítě v riziku (nepodnětnost rodinného prostředí, záškoláctví, vliv vrstevnických skupin, party)
- Závislosti (cesta klienta k drogové závislosti, přístup rodiny, vliv vrstevnické skupiny)

6. Problematika interdisciplinární spolupráce (síťování) z hlediska péče o ohrožené děti a rodiny (kazuistický seminář se zahraničním partnerem)

- Reflexe dosavadních výstupů projektu
- Zhodnocení zvoleného nástroje síťování z hlediska přijetí a zpětné vazby aktérů, kteří se účastní aktivit projektu
- Pohled na řešení problému s využitím sítě služeb z pohledu partnerů projektu z Banské Bystrice
- Představení celorepublikového systému síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny, které Ministerstvo práce a sociálních věcí v tuto chvíli zavádí

10. 4. Nejčastěji identifikované problémy souhrnně za všechny kazuistické semináře

- Neznalost aktérů v síti služeb o dalších aktérech
- Neznalost pravomocí, rolí, kompetencí dalších aktérů v síti
- Chybějící definované společné postupy, role aktérů v nich
- Nedostatečné kapacity některých potřebných služeb
- Nespolupracující rodiče
- Nízká motivace rodičů, dětí na řešení nepříznivé situace
- Chybějící podpůrné dobrovolnické aktivity

ZÁVĚRY

Analýza systému péče o ohrožené děti a rodiny na území města Pardubic se zaměřila na identifikování a zmapování aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, na popis jejich kompetencí, vzájemných vazeb, vztahů, úrovně spolupráce. Analýza přináší komplexní pohled na systém péče o ohrožené děti a rodiny v Pardubicích s ohledem na dostupnost stávajících služeb, které působí v rozdílných systémech (sociální, školský, zdravotnický atd.). V rámci analýzy byli zmapováni nejdůležitější aktéři vstupující do oblasti péče o ohrožené děti a rodiny v Pardubicích.

Druhou oblastí, která je analýzou detailně mapována, je situace v Pardubicích s ohledem na stav síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny a možnosti kvalitativního posunu v této oblasti.

Analýza neobsahuje návrhovou část, ale pouze dílčí doporučení vyplývající ze zmapování stávajícího stavu. Analýza je jedním z podkladů pro tyto další části, aktivity projektu:

- pro metodická setkání, na kterých budou zástupci klíčových aktérů sítě služeb hledat postupy a možnosti řešení konkrétních situací ohrožených dětí a rodin,
- pro identifikaci a následné zpracování metodických postupů pro řešení nejčastějších situací,
- pro přípravu memoranda sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích, ve kterém se klíčoví aktéři sítě služeb v Pardubicích zavážou dodržovat některé základní principy spolupráce a navržené metodické postupy.

Pardubice jsou kvalitně zasíťovány službami pro ohrožené děti a rodiny, v rámci sítě služeb byla identifikována následující bílá místa, která nejsou službami pokryta nebo kde je nedostatečná kapacita služeb.

Analýzou byly identifikovány tyto nedostatky sítě služeb v Pardubicích:

- potřeba optimalizace podpůrných služeb – „přeslužbování“ klientů,
- malá intenzita spolupráce OSPODu, poskytovatelů sociálních služeb se školami, mateřskými školami

- finanční nedostupnost u komerčních, hrazených volnočasových aktivit (např. hlídání dětí, kroužky ve školce, služby mateřských center, sportovní kluby atp.),
- cestování klientů služeb po sociálních službách, „kočovní“ klienti,
- nízká motivace klientů ke změně návyků a nedostatek kompetencí sociálních pracovníků pracovat s takovým klientem,
- nedostatečné informování veřejnosti, nedostatečné povědomí veřejnosti o možnostech pomoci rodině a dítěti v ohrožení, o nabídce aktivit a služeb pro rodiny s dětmi,
- nedostatečně rozvinutý systém sociálního bydlení,
- chybějící kapacity chráněného bydlení pro rodiče s omezenými kompetencemi, pro rodiče se zdravotním, případně sociálním znevýhodněním,
- omezené, nedostatečné kapacity, dlouhá čekací doba (pedagogicko-psychologická poradna, poradenství pro rodiče, nulté ročníky ZŠ, služby ústavních zařízení, dětské skupiny na pracovištích),
- chybějící krizová služba pro děti a mládež,
- neexistence zařízení, služeb pro děti, jejichž problémy se pohybují na pomezí psychiatrických a výchovných problémů,
- nedostatečná kapacita služeb specializovaných dětských psychiatrů a psychologů, rodinné terapie,
- nevyužitý potenciál dobrovolnictví,
- chybějící koncepce rodinné politiky města Pardubic,
- personální poddimenzovanost a zahlcení administrativní činností pracovníků OSPOD,
- nedostatečná realizace a podceňování primární prevence.

Analýzou byly identifikovány tyto nedostatky síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny v Pardubicích:

- nezřetelné vymezení rolí v síti služeb, kompetencí, zodpovědnosti jednotlivých aktérů,
- neexistence formálně definovaných vztahů v síti služeb,
- nedostatečné zapojení dalších subjektů z oblasti školství a zdravotnictví do spolupráce v rámci sítě služeb,
- problematická vzájemná komunikace a spolupráce klíčových aktérů z důvodů mezirezortní roztržiténosti,

- nahodilost a nekoncepčnost spolupráce aktérů v síti služeb,
- nedostatečné poskytování zpětné vazby mezi jednotlivými aktéry sítě služeb,
- nedostatečné vzájemné informování aktérů o zajišťovaných činnostech, neznalost kompetencí, oblastí působení,
- chybějící udržitelný systém komunikace mezi klíčovými aktéry využitelný univerzálně v dlouhodobějším horizontu,
- společné vzdělávací semináře, podpora otevřenosti při sdílení výstupů z projektů, vzdělávacích akcí, poskytnutí výstupů dalším organizacím a odborníkům,
- nedostatečná praxe v uzavírání smluv na podporu spolupráce mezi aktéry s případným zapojením klientů služeb,
- chybějící personální kapacity pro síťování služeb, pro zprostředkování spolupráce mezi aktéry,
- zavedení koordinátora, který by usnadňoval komunikaci mezi jednotlivými aktéry v síti služeb.

Cílem současného směřování systému péče o ohrožené rodiny a děti by měl být systém otevřený principům síťování a transformaci. V oblasti péče o ohrožené děti a rodiny by měl být k dispozici fungující, otevřený, dostupný a propustný systém sítě služeb a institucí, který bude pružně reagovat na potřeby dítěte a rodiny. Tento systém bude postaven na principech multidisciplinární spolupráce jednotlivých aktérů s jasným rozdělením kompetencí jednotlivých klíčových subjektů.

Kvalitně fungující síť služeb dokáže hledat vhodné a efektivní způsoby řešení dané situace, řešení situace je pak včasnější, rychlejší a snižuje se tak riziko umístění dítěte do náhradní rodinné péče či do ústavní výchovy.

I když ještě nejsou v Pardubicích nastaveny jednoznačné komunikační kanály mezi všemi aktéry nebo jsou tyto komunikační kanály postaveny zatím na neformální úrovni, je zájem všech aktérů komunikaci posilovat ve prospěch řešení problémových situací dětí a rodin. Vzájemná spolupráce by měla být dále posilována a podporována všemi klíčovými aktéry v síti služeb a relevantními institucemi.

POUŽITÁ LITERATURA, ZDROJE INFORMACÍ:

Analýzy, strategické a plánovací dokumenty:

Analýza inovativních postupů a služeb pro rodiny a děti v České republice, Institut projektového řízení, a. s., 2017

Analýza potřeb dětí a rodin, SocioFactor, 2015

Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi, SocioFactor, 2014

Analýza systému péče o ohrožené děti a rodinu na území města Pardubice, SKP-CENTRUM, o.p.s., 2012

Analýza systému péče o ohrožené děti v Pardubickém kraji, Pardubický kraj, 2010

Katalog sociálních služeb a pomoci v Pardubickém kraji – Pardubicko, Pardubický kraj, 2012

Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb města Pardubic na období 2017–2020, statutární město Pardubice, 2017

Koncepce dostupného bydlení, Magistrát města Pardubic, 2016

Koncepční plán prevence kriminality statutárního města Pardubice 2016–2017

Metodická příručka vytváření komplexního systému služeb pro rodiny a děti – metodika síťování, Sociotrendy, 2015

Model minimálního rámce sítě služeb na úrovni obcí s rozšířenou působností, Sociotrendy, 2015

Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“, 2012.

Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti,
SocioFactor, 2015

Přehled sociálních služeb a pomoci v Pardubicích

Rozvoj služeb v rámci minitendrů, Ministerstvo práce a sociálních věcí
ČR, 2014

Sociodemografická analýza – mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR,
SocioFactor, 2013

Strategie transformace péče o ohrožené děti a rodiny na území Pardubického
kraje, Pardubický kraj, 2017

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje 2016–2018,
Pardubický kraj

Tisková konference MPSV a MŠMT „Transformace systému péče o ohrožené
děti“, 2009

Zákony:

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy
a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších
zákonů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším
odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění
pozdějších předpisů

Přílohy:

1. **Prezentace z kazuistických setkání**
2. **Přehled otázek ke kvantitativním rozhovorům – struktura kvalitativního rozhovoru**

1. Prezentace z kazuistických setkání

1. Řešení rozvodové a porozvodové situace v rodinách s dítětem ohroženým danou situací

„Sítování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Problematika rozvodových a rozchodových konfliktů z hlediska interdisciplinární spolupráce“

Kazuistický seminář 1

SKP
CENTRUM o.p.s.
pomáháme vstát

Pomáháme vstát

- Každý rok je rozvedeno okolo 26 tisíc manželství
- 57% z nich jsou manželství s nezletilými dětmi
- Agenda rozvodů a rozchodů tvoří hlavní náplň práce sociálních pracovníků OSPOD
- Často se jedná o složité, profesně i časově náročné případy
- Často se však nejedná o případy s vysokou mírou ohrožení dítěte, ale o případy nekončících konfliktů rozvádějících se rodičů

„Cílem sociálně-právní ochrany dětí není (a ani z principu této agendy být nemůže) dosáhnout řešení, se kterým budou spokojeny všechny strany. Je nesporné, že rodičovské konflikty mají na děti neblahý vliv, z hlediska sociálně-právní ochrany je nejpodstatnější, aby se rodiče byli schopni dohodnout na záležitostech spojených s výchovou dítěte, vzájemně respektovali svá práva a zmírňovali tak důsledky rozpadu jejich vztahu.“

**Jaké slabiny má systém, který tuto problematiku řeší?
Můžeme je odstranit? Můžeme systém zefektivnit?
Na lokální, krajské či systémové úrovni?**

Pomáháme vstát

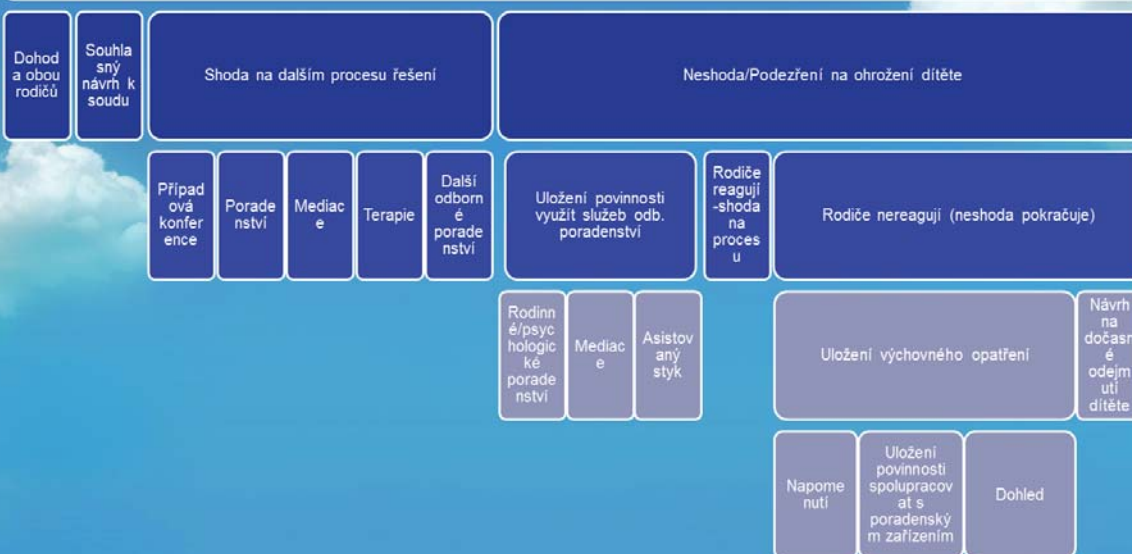
- Oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte; základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte
- Důležité je právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte
- Dítě má právo na výchovu a péči obou svých rodičů (čl. 18 odst. 1 Úmluvy), ale právo dítěte na pravidelný styk se svými rodiči (čl. 9 odst. 3) nemá absolutní povahu, tj. jsou přípustná jeho omezení, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte a pokud je to výsledek zohlednění jeho názoru v míře přiměřené jeho rozvíjejícím se schopnostem (čl. 12 odst. 1 Úmluvy)

Pomáháme vstát

- Stát nese absolutní odpovědnost za výsledek, tj. za to, že dítě si udrží dobrý vztah s oběma rodiči, nese odpovědnost za proces
- Soudy nejsou všemohoucí, zejména když se v záležitostech v oblasti rodinného života dostávají do střetu s rodiči, kteří nejsou schopni překonat svou nevraživost a nedbají zájmů vlastního dítěte.
- Odpovědnost za vynaložení všech dostupných prostředků nese v případě, že se nejedná o ohrožené dítě podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., soud, nikoli OSPOD. OSPOD odpovídá za řádné procesní zastoupení dítěte, tj. podávání informací a vysvětlení dítěti v průběhu celého řízení, zjišťování názoru dítěte nejen na věc samou, ale rovněž na vedení řízení, vykonávání návrhových oprávnění jménem dítěte, podávání opravných prostředků apod.
- Intervence se musí zaměřovat primárně na rodiče dítěte, protože je to právě jejich schopnost porozumění a spolupráce, které určuje, do jaké míry lze realizovat právo dítěte na péči obou svých rodičů či na pravidelný styk s rodičem, v jehož péči se nenachází, aniž by docházelo k nepřiměřenému omezení jeho dalších zájmů

Pomáháme vstát

Informace o problémech v rodině/jednání s rodiči

2. Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

„Sítování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Problematika řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce“

Kazuistický seminář 2

Poskytovatel sociálních a zdravotních služeb

Pomáháme vstát

- Bydlení je jednou ze základních životních potřeb
- Ztráta bydlení nebo ohrožení ztrátou bydlení je často spjata s dalšími problémy, které rodina řeší, velmi často vede k sociálnímu vyloučení nebo k ohrožení sociálním vyloučením
- Nedostupnost nebo nízká kvalita bydlení u ohrožených rodin a dětí má často širší dopady také na vývoj měst, obcí nebo jejich částí – jedná se tak i o společenský problém, ke kterému je potřeba přistupovat nejen individuálně (konkrétní případy rodin), ale také dlouhodobě a systémově z hlediska řešení dané problematiky v lokalitě
- V České republice je ohroženo ztrátou bydlení více než 100 000 osob, většina z nich jsou rodiny s dětmi
- Zvyšuje se finanční náročnost spojená s bydlením, tato položka tvoří stále větší část rozpočtu domácností (cca 20%), v případě domácností s nižšími příjmy je tento podíl výrazně vyšší

Cílem musí být vytvoření komplexní, hierarchicky uspořádané soustavy různých forem a stupňů sociálního bydlení, jejichž poskytování cílovým domácnostem je provázáno s individuální sociální prací a různými doprovodnými programy. Tento systém nemůže nikdy fungovat bez intenzivní a jasně definované interdisciplinární spolupráce všech aktérů, kteří se v dané lokalitě vyskytují.

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA

DVA ZÁKLADNÍ PŘÍSTUPY K ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY

- A) Housing ready (bydlení až po přípravě)
- B) Housing first (bydlení v první řadě)

DVĚ ZÁKLADNÍ CÍLOVÉ SKUPINY

1. Domácnosti v akutní bytové nouzi, kterým z různých důvodů chybí kompetence k udržení dlouhodobého nájemního bydlení
2. Domácnosti, které jsou na trhu bydlení diskriminované, avšak mají dostatek kompetencí k bezproblémovému využívání nájemního bydlení

ZÁKLADNÍ SYSTÉM VÍCESTUPŇOVÉHO BYDLENÍ (obvyklé na obcích v různých formách)

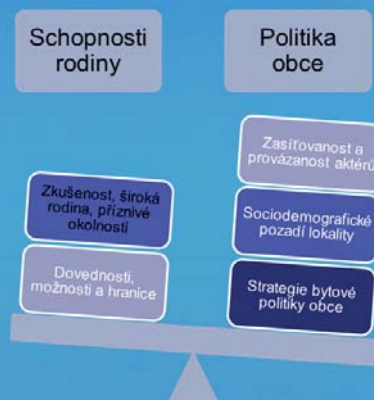
- a) Krizové bydlení (azylové bydlení, bydlení v ubytovnách,...)
- b) Bydlení v tréninkových bytech (poskytování doprovodné sociální asistence)
- c) Dlouhodobé sociální bydlení (nastavení parametrů tak, aby bylo zajištěno dlouhodobé důstojné bydlení cílové skupině)

ŘEŠENÍ SITUACE

▪ Specifická problematika – nalezení ideálního řešení „není“ problém (mít vlastní stabilní bydlení), je také často velmi snadné definovat „co pro to musí rodina udělat“, přesto bývá obtížné rodinu stabilizovat – PROČ?

▪ Danou problematiku neovlivňuje nedostatek dostupných postupů, neovlivňuje ji neznalost problematiky, neovlivňuje ji podoba a možnosti služeb, zcela zásadně ji ovlivňují dvě stěžejní okolnosti:

= pro dlouhodobé funkční návrhy řešení je potřeba dívat se na problematiku jako na nastavování lokálního systému (v závislosti na centrálním směřování), který zohlední a bude reflektovat schopnosti rodiny, pro které je řešení připravováno, nikoliv z hlediska individuálních případů a nikoliv z hlediska ideálních řešení

Pomáháme vstát

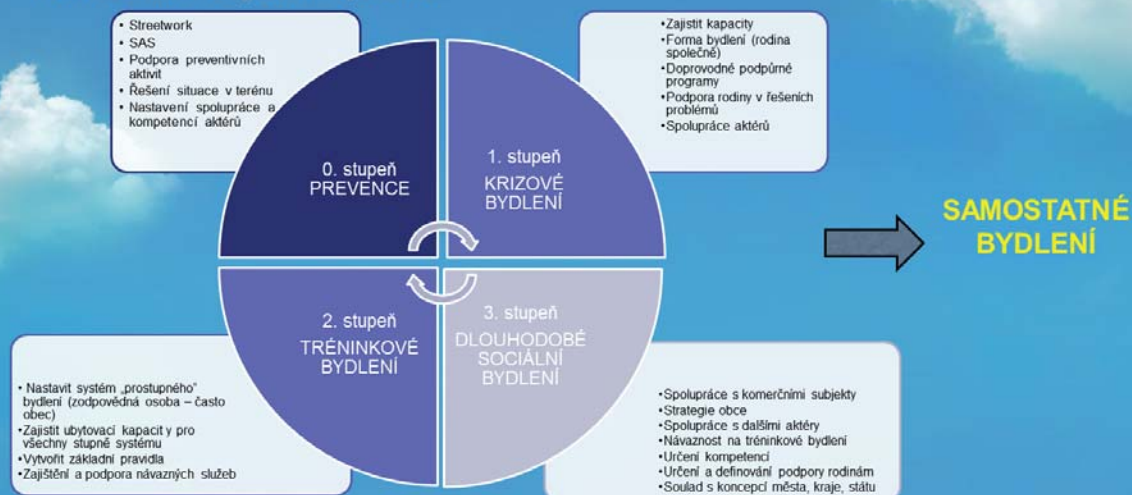
PODSTATNÍ AKTÉŘI PRO ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY

Pomáháme vstát

PLÁN ŘEŠENÍ – CO JE TŘEBA VYDEFINOVAT

▪Vzhledem k šíři problematiky je třeba vydefinovat všechny fáze problematiky z hlediska nastavení řešení, způsobu řešení, kompetencí aktérů, důležité je průběžné monitorování fungování systému

Pomáháme vstát

PRÁCE S ČASOVOU OSOU

Záchytná síť

Kdo všechno do rodiny vstupuje, aktéři procesu řešení, jejich provázanost, za aktéry považujeme nejen sociální služby a OSPOD, ale také úřad práce (dávky), školu, zdravotnictví apod., jak jednotliví aktéři ovlivňují chod rodiny, jaké jsou jejich kompetence

Krizové bydlení

Definování krizového bydlení v lokalitě (formy – ubytovna, azylové zařízení), jeho specifika (pobyt celé rodiny, kapacity,...), délka trvání, apod.

Dovednosti rodin

Jak rodina v procesu řešení postupuje, které dovednosti a kompetence potřebuje, jak jsou řešené....

Proces řešení situace

Proces řešení situace (faktor času)

Ohrožená rodina

Záchytná síť

Proces řešení

Vyhrocená potřeba krizového bydlení

Proces řešení

Dovednosti rodin

Formy řešení bytové situace

Dlouhodobé stabilní bydlení

Zatížení rodiny

Definice sociálních jevů, které rodinu zatěžují a definují situaci, ve které se rodina nachází (co ji činí ohroženou), pozadí rodiny (široká rodina, majetkové poměry, zaměstnání rodičů, věk a potřeby dětí, vzdělání rodičů apod.

Proces řešení

Individuální plán práce rodiny, jak rodina reaguje, dovednosti a kompetence rodiny, kroky, které se daří a nedaří, na co se naráží, co funguje a nefunguje

Proces řešení 2

Změny v procesu řešení po nástupu do krizového bydlení (v rámci využívání krizových pobytů), role aktérů, definice a proměna aktérů, vzájemná spolupráce, co funguje a nefunguje

Formy řešení bytové situace

Jaká je koncepce bytové politiky obce, jaká je vzájemná spolupráce subjektů v rámci dlouhodobého řešení, typologie základních bariér

3. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

„Sítování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce“

Kazuistický seminář 3

SKP
CENTRUM o.p.s.
pomáháme vstát

SKP
CENTRUM o.p.s.
Poskytovatel sociálních a zdravotních služeb

Pomáháme vstát

Absence vhodného trávení volného času je převážně u nezletilých společensky nežádoucí jev, který může vést k široké škále sociálně patologického chování (záškoláctví a zanedbávání povinné školní docházky, špatný vliv vrstevnické skupiny, šikana, agrese, delikvence, kriminalita a vandalismus, závislosti).

ZÁKLADNÍM PRINCÍPEM JE PREVENCE (primární, sekundární, terciální).

- ⇒ musíme se dívat na celou škálu možností, jak smysluplně trávit volný čas (pokud budeme nastavovat systém vhodného trávení volného času v Pardubicích, definujeme tím systém prevence jako takové)
- ⇒ je to právě oblast vhodného trávení volného času, která může pomoci předcházet či řešit řadu problémů, které se vyskytují u ohrožených rodin a dětí

Nebudeme se bavit o jevech s tím spojených, ale budeme se bavit o potřebnosti preventivních nástrojů v podobě vhodného trávení volného času a jejich definici, možnostech a nastavení.

KOMPLEXNÍ PRÁCE S TÉMATEM

Kazuistický seminář 3

- Definice současné mapy prevence
- Definice parametrů mapy

Kazuistický seminář 4

- Příklady dobré praxe
- Doporučení pro chybějící a slabá místa mapy

Metodické setkání

- Vytvoření koncepce preventivní mapy
- Vytvoření harmonogramu a stanovení odpovědnosti klíčových aktérů

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO DISKUZI

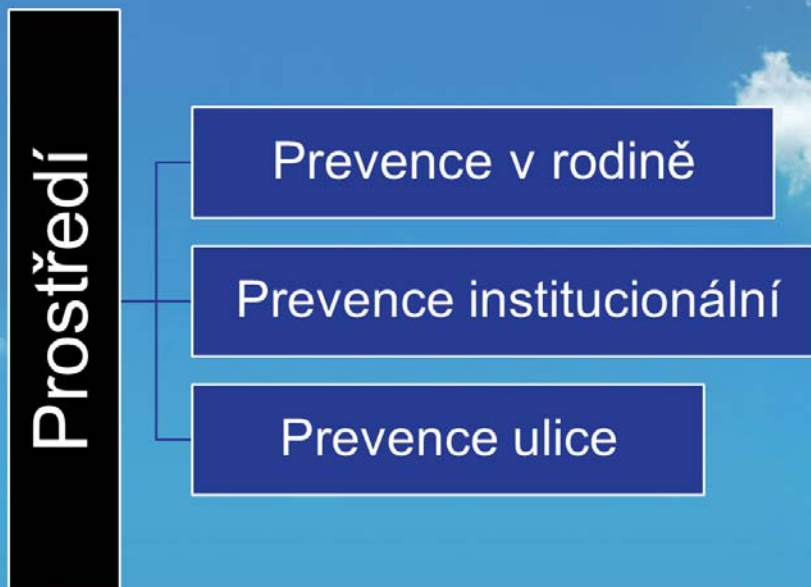
Cílová skupina

Předškolní děti (0-6 let)

Mladší školní věk (7-12 let)

Mládež (12-18 let)

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO DISKUZI

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO DISKUZI

Pomáháme vstát

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO DISKUZI

**Klíčovní aktéři
Komunikace
Odpovědnost
Možnosti**

- Rodina
- Školní zařízení
- Zřizovatel
- OSPOD
- Městská policie
- Nezisková organizace
- Sociální služba
- Ostatní školská zařízení
- Komerční zařízení
- Ostatní

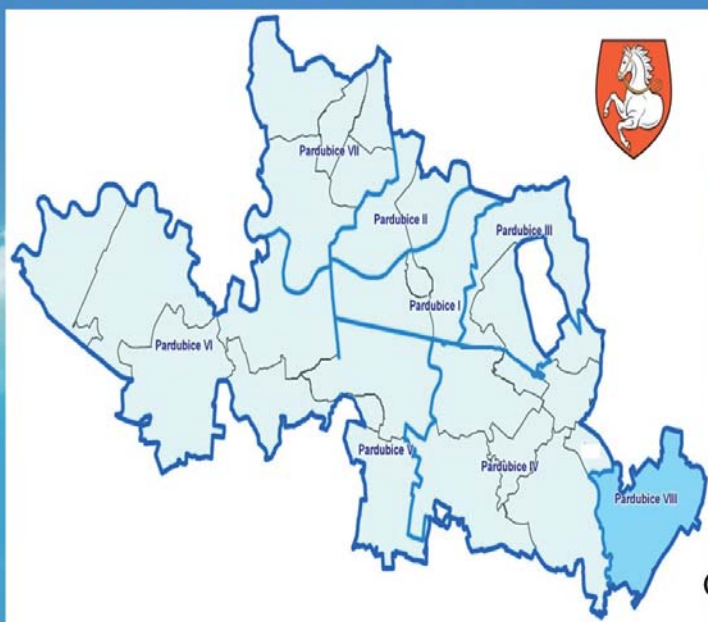
Pomáháme vstát

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO DISKUZI

**Dopady
prevence**

- posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů a hodnot
- zdravý životní styl
- pozitivní vzorce chování a jednání
- zdravé interakce ve skupině, podpora sociálního chování
- předcházení rizikového chování (záškoláctví, kriminalita, užívání návykových látek apod.)
- podpora sebedůvěry
- podpora návyků, řádu, dodržování, odpovědnosti
- ostatní

PRÁCE S PREVENTIVNÍ MAPOU

**Preventivní nástroje
pro každou skupinu**

**Typologie dílčích
nástrojů**

**Přiřazení parametrů
dílčích nástrojů**

4. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe

„Sítování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce 2 – příklady dobré praxe“

Kazuistický seminář 4

SKP
CENTRUM o.p.s.
pomáháme vstát

SKP
CENTRUM o.p.s.
Poskytovatel sociálních a zdravotních služeb

Pomáháme vstát

MALÉ OHLÉDNUTÍ ZA VÝCHODISKY...

cílem každé společnosti by měla být ochrana vývoje dalších generací

pro dosažení tohoto cíle se snažíme vytvářet příznivé podmínky pro život dítěte a jeho rodiny, ale zároveň nastavovat citlivý systém reagující na různá ohrožení

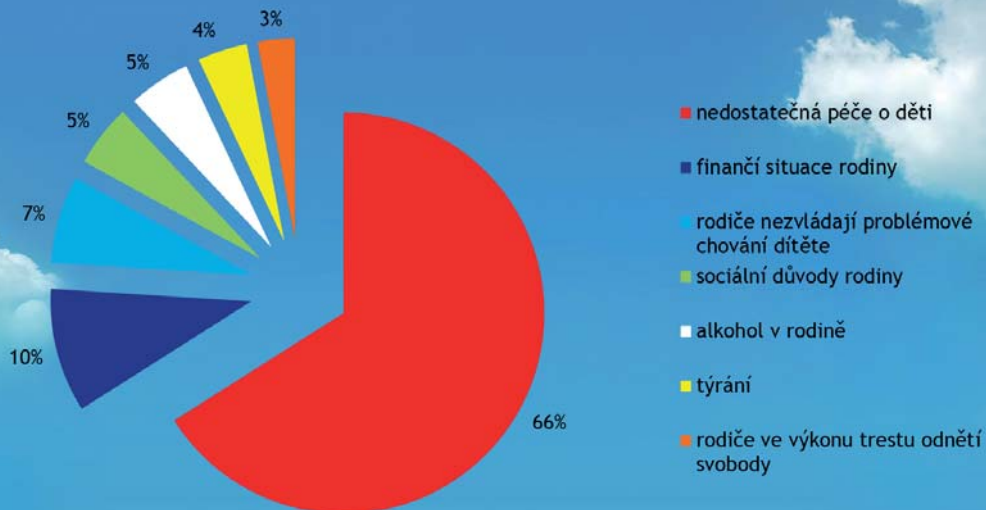
Prevence má v případě ohrožení dítěte nezastupitelnou roli

- Systém prevence má svůj základ na úrovni komunit a spadá do něj celé působení systému veřejné správy, přirozená angažovanost občanů a základní hodnoty společnosti
- Systémem prevence je potřeba posilovat celou zdravou diverzifikovanou společnost, což má vliv na minimalizaci primární úrovně ohrožení dítěte
- Při hledání řešení nastavení systému prevence se bavíme o nastavení obecné kvality života rodin v dané lokalitě se zaměřením na schopnost takového systému reagovat na ohrožené rodiny dle lokálních specifíků
- Není možné brát systém prevence jako individuální oblast s nastavováním odborných služeb, je potřeba pracovat s lokalitou jako celkem a nastavovat primárně vzájemnou spolupráci všech relevantních aktérů

Pomáháme vstát

MALÉ OHLÉDNUTÍ ZA VÝCHODISKY...

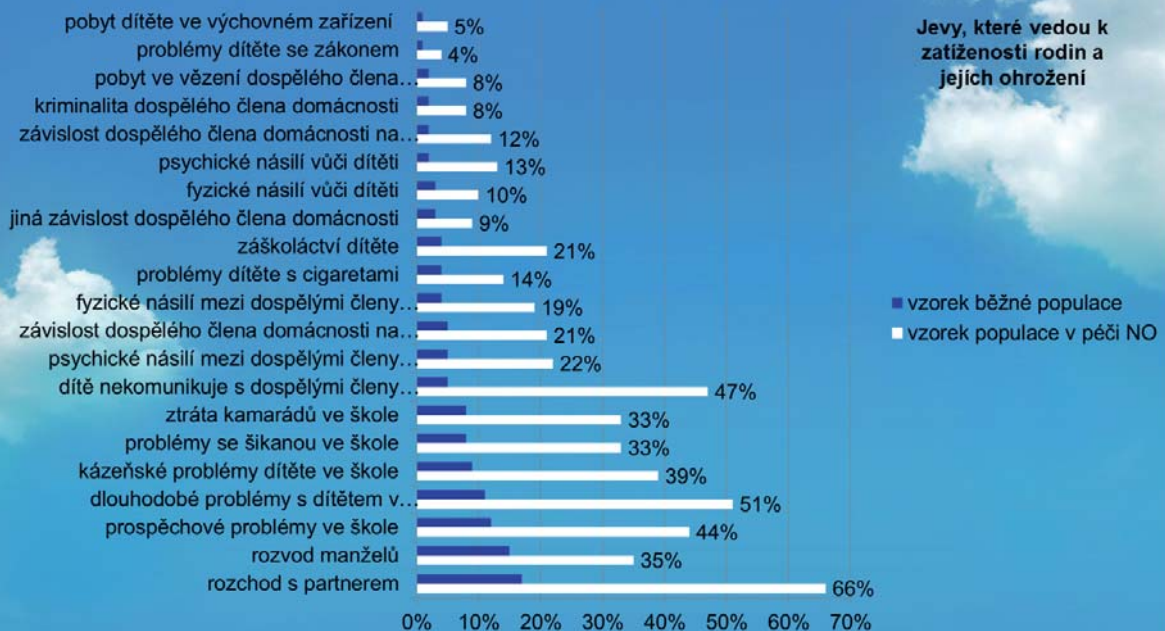
hlavní důvody umístění dítěte do NRP/ústavního zařízení

Zdroj: Vývoj dětí v náhradních formách péče (Radek Ptáček, Hana Kuželová a Libuše Čeledová)

Pomáháme vstát

MALÉ OHLÉDNUTÍ ZA VÝCHODISKY...

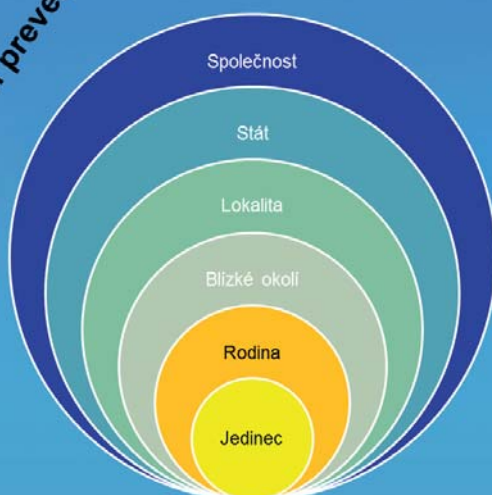

Zdroj: Nadace Sirius („Stav české rodiny, co ji chrání a ohrožuje“); jevy, které vedou k zatíženosti rodin a její ohroženosti

MALÉ OHLÉDNUTÍ ZA VÝCHODISKY...

Pomáháme vstát

Možnosti opatření primární prevence

eliminace
ohrožení
dítěte

oddálení
ohrožení
dítěte

zmírnění
dopadů
na dítě

Pomáháme vstát

CO BYLO

Kazuistický
seminář 3

Definice
volnočasových aktivit
v Pardubicích

Definování slabých
míst s ohledem na
schopnost systému
reagovat na ohrožení

POJMENOVÁNÍ 4
ZÁKLADNÍCH
NEDOSTATKŮ
SYSTEMU

Pomáháme vstát

DNEŠNÍ SEMINÁŘ

**Kazuistický
seminář 4**

*Příklady dobré praxe
pro vydefinované
klíčové oblasti*

*Seznámení s
dotazníkem, návrh
další spolupráce*

**Zpracování
výstupů obou
seminářů a
dotazníků**

Pomáháme vstát

CO BUDE DÁL

Metodický seminář

*Návrh realizace
opatření pro podporu
definovaných slabých
míst*

*Diskuze a konzultace
s klíčovými aktéry,
příprava podoby
harmonogramu a
rozdělení kompetencí*

**Uzavření memoranda
o spolupráci nad
klíčovými momenty s
relevantními aktéry**

Pomáháme vstát

PŘIPOMENUTÍ ZÁKLADNÍCH PARAMETRŮ

Cílová skupina

- Předškolní děti (0-6 let)
- Mladší školní věk (7-12 let)
- Mládež (12-18 let)

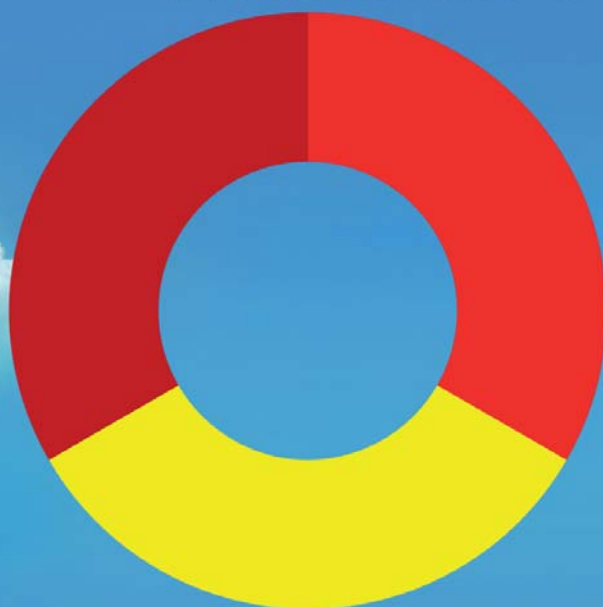
Prostředí

- Prevence v rodině
- Prevence institucionální
- Prevence ulice

Pomáháme vstát

VÝSTUPY Z MINULÉHO SETKÁNÍ

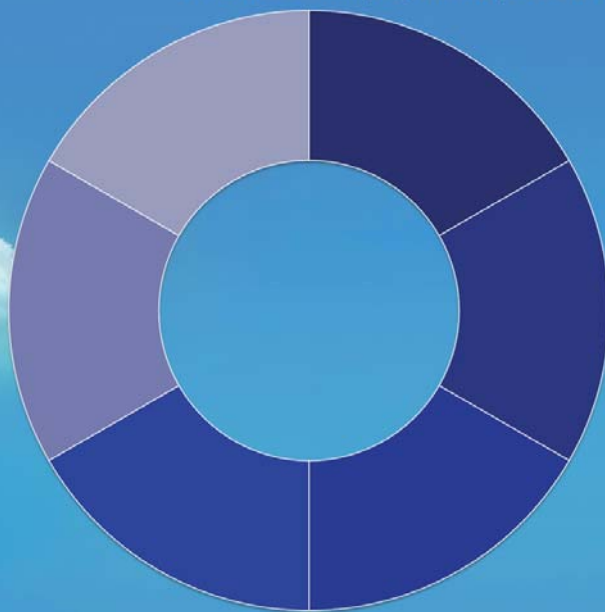
Silné stránky systému prevence v Pardubicích

- široká síť možností
- neidentifikované chybějící možnosti/služby
- velká nabídka možností trávení volného času

VÝSTUPY Z MINULÉHO SETKÁNÍ

Základní slabiny systému prevence v Pardubicích

- finanční nedostupnost
- nedostatečné kapacity
- nedostatečná informovanost
- nedostatečná práce s motivací
- chybějící dobrovolnické služby
- nedostatečná provázanost aktérů
- dlouhé čekací lhůty u služeb

VÝSTUPY Z MINULÉHO SETKÁNÍ

Díličí postřehy a doporučení

- Velmi slabá dostupnost u volnočasových kroužků (finanční, motivační, informační bariéry)
- U starších dětí je nezbytná zkušenost dětí s volnočasovými aktivitami – je třeba motivovat rodiče a děti co nejdříve (důraz na možnosti v předškolním a mladším školním věku)
- Vhodný by byl určitě „fond“ pro financování nedostupných volnočasových aktivit
- V Pardubicích nejsou dostupné či nedostatečně dostupné služby založené na dobrovolnictví (mentoring, Pět P, doprovázení, doučování, předprobační programy apod.)

Závěry pro další práci

System prevence má v Pardubicích dostatečně široký základ v rámci široké (zdravé) společnosti, chybí schopnost tohoto základu reagovat na ohrožené rodiny; chybí nízkoprahovost tohoto systému

Byly identifikované následující slabiny systému v kontextu ohrožených dětí: finanční dostupnost, informovanost, spolupráce a propojenost aktérů (společné plánování), zavedení nových služeb, práce s motivací rodin

5. Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce

„Sít'ování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Shrnutí, rekapitulace kazuistických setkání, plány na další období“

Kazuistický seminář 5

Pomáháme vstát

INTERVENČNÍ LOGIKA PROJEKTU, PRŮBĚH REALIZACE

Kazuistická setkání

- 6 kazuistických setkání (z toho 1 s účastí zahraničního partnera)
- Využití konkrétních kazuistik
- Definování problematických bodů ve zvolených tématech se zaměřením na spolupráci aktérů v síti služeb
- Výstupy – zápisy ze setkání, brožura "Dítě v nepříznivé situaci - kazuistiky a jejich řešení, podklad pro Analýzy systému péče o ohrožené děti a rodinu na území města Pardubic

Analýza

- Analýza problémových jevů na území města
- Hlavní aktéři sítě
- Popis stavu sítě
- Zmapování a posouzení spolupráce mezi subjekty sítě služeb
- Optimalizace spolupráce v síti služeb – návrh řešení

Metodická setkání

- 4 metodická setkání
- Identifikace procesních nedostatků, nedostatků ve spolupráci aktérů
- Stanovení konkrétních postupů pro řešení předem definovaných situací
- 2 témata, problematické oblasti pro každé setkání
- Návrh konkrétních systémových opatření použitelných pro efektivnější řešení situace klientů
- Výstup – Metodický manuál - systémové řešení krizových situací včetně vzorových příkladů řešení

TÉMATA KAZUISTICKÝCH SETKÁNÍ

1. Řešení rozvodové a porozvodové situace v rodinách s dítětem ohroženým danou situací
2. Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce
3. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce
4. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe
5. Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce
6. Kazuistické setkání místních aktérů s účastí zahraničního partnera

CO BUDE DÁL...

1.– 10.2017	11.2016– 10.2017	11.2016– 10.2017	6.–8.2017	11.2017–6. 2018	8.2018
• kazuistická setkání	• zpracování Analýzy	• zpracování kazuistické brožury	• realizace kvalitativních rozhovorů	• metodická setkání	• závěrečná konference

6. Problematika interdisciplinární spolupráce (síťování) z hlediska

„Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny“

Pomáháme vstát

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

„Analýza systému péče o ohrožené děti a rodinu na území města Pardubic“

Kazuistický seminář se zahraničním partnerem

Pomáháme vstát

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA

- Všeobecná charakteristika města Pardubic
- Sociodemografické faktory
- Historické ukotvení péče o ohrožené rodiny a děti v Pardubicích
- Současný stav systému sociálně-právní ochrany
- Základní statistické údaje

DISKUTOVANÁ TÉMATA, OBLASTI

2. Řešení dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Sociální jevy, které zatěžují rodinu
- Definování záchytné sítě, relevantních aktérů
- Spolupráce aktérů (sdílení informací, společné postupy)
- Řešení krize, možnosti krizového bydlení v území
- Současná nabídka systému, systémy dostupného bydlení
- Specifické situace a práce s nimi (kočování rodin mezi službami,...)

DISKUTOVANÁ TÉMATA, OBLASTI

3. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Důležitost volného času v rámci preventivních opatření
- Možnosti v lokalitě Pardubice
- Inovace a potenciál nevyužívaných možností (zapojení školských zařízení apod.)
- Finanční nedostupnost u komerčních, hrazených volnočasových aktivit
- Omezené, nedostatečné kapacity, dlouhá čekací doba
- Nedostatečná informovanost rodičů, ostatních aktérů
- Nedostatečná motivace rodičů

DISKUTOVANÁ TÉMATA, OBLASTI

4. Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených rodin a dětí očima dobré praxe

- Představení dobré praxe
  - Mentoring ve Svitavách
  - Dobrovolnické centrum KONEP v Pardubicích
  - Dobrovolnické centrum Oblastní charity Pardubice
  - Dobrovolnický mentoringový program Pět P
- Možnosti mentoringových, dobrovolnických programů
- Možnosti v Pardubicích pro zavedení, rozšíření služeb

DISKUTOVANÁ TÉMATA, OBLASTI

5. Problematika sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce

- Současné nastavení kurately, problematika mladistvých v kontextu směřování SPO
- Postavení mladistvých v rámci opatření SPOD
- Problematika umístování dětí nad 15 let do ústavních zařízení
- Delikventní chování (trestná činnost, záškoláctví, neuznávání autorit
- Dítě v riziku (nepodněnost rodinného prostředí, záškoláctví, vliv vrstevnických skupin, party
- Závislosti (cesta klienta k drogové závislosti, přístup rodiny, vliv vrstevnické skupiny)

NEJČASTĚJŠÍ OBECNĚ IDENTIFIKOVANÉ PROBLÉMY

- Neznalost aktérů v síti služeb o dalších aktérech
- Neznalost pravomocí, kompetencí dalších aktérů
- Nedostatečné kapacity některých potřebných služeb
- Nespolupracující rodiče
- Nízká motivace rodičů, dětí na řešení nepříznivé situace

2. Přehled otázek ke kvantitativním rozhovorům – struktura kvalitativního rozhovoru

BLOK 1: osoba dotazovaného

Jaké máte osobní zkušenosti s tématem síťování a službami pro ohrožené rodiny a děti v Pardubicích (v současném zaměstnání, ale také historicky, v osobní rovině)?

Máte pocit, že znáte síť služeb v Pardubicích pro ohrožené rodiny a děti? Sdělte prosím, jakou a s kým máte zkušenost. Zamyslete se, zda je to spíše z hlediska Vaší pozice, nebo je to z důvodu podoby sítě aktérů v Pardubicích (např. nemám zkušenost se SASkami, ale je to hlavně proto, že v Pardubicích nejsou...nebo nemám s nimi zkušenost, protože nejsou přímou součástí mé práce)

Jak přistupujete k síťování jako takovému, co pro Vás síťování je? Domníváte se, že je pro kvalitu sítě potřebné? Domníváte se, že má v Pardubicích podporu?

Možná se mýlím, ale výrazným tématem, které pravděpodobně řešíte, jsou porozvodová a porozchodová problematika, v České republice je nyní vlna řešení pomocí tzv. Cochemské praxe. Jak se z hlediska Vaší zkušenosti na tuto problematiku díváte, máte zkušenosti, případně názor právě na Cochemskou praxi či jiné inovativní aktivity?

Ovlivňují vize a trendy v současném systému Vaše rozhodnutí? (Například hledáte a ze své pozice můžete podpořit některý z trendů, nebo se zaměřujete na zcela individuální posouzení situace)?

System péče o ohrožené děti a rodiny je velmi roztržštěný (i mezi rezorty), dopadá tato roztržštěnost nějakým způsobem také na Vaši práci? Dá se alespoň na lokální úrovni s tím něco dělat, mírnit následky roztržštěnosti?

BLOK 2: podoba sítě

Zkuste popsat síť v Pardubicích, kteří aktéři jsou součástí, dokážete jmenovat

- a) Velké hráče
- b) Obecně kvalitně vnímané aktéry
- c) Aktéry individualisty
- d) Aktéry profesionály
- e) Diskutabilní aktéry

Výrazným subjektem pro spolupráci je v rámci SPO OSPOD, jaké máte zkušenosti, je něco v čem byste čekal jeho větší angažovanost, spolupráci? Do jaké míry je pro Vás spolupráce kvalitní, hodnotná, pomáhající řešení případu? Co naopak nefunguje, či nefunguje tolik? Máte nastavenou nějakou formalizovanou spolupráci mimo případy (konzultace, sdílení informací, řešení postupů šablon v některých případech apod.?)

Dokážete síť zhodnotit z hlediska osobních vztahů, historie a jiných kontextů, jaká je Vaše reflexe sítě v Pardubicích na základě Vašich zkušeností?

Síťování by mělo podporovat společné řešení situací, které se nedaří jednoduše vyřešit, případně jevů, pro které je potřeba mít postavenou „záchytnou síť“, dokážete zformulovat, které tyto oblasti se v Pardubicích objevují jako dlouhodobě špatně řešené, kterým by mohlo pomoci také efektivní síťování?

BLOK 4: dílčí témata a spolupráce sítě

Jak hodnotíte spolupráci aktérů (v rovině osobní, v rovině profesionální „nutné“ spolupráce)?

Jak vnímáte podporu síťování v Pardubicích (od aktérů, od jiných projektů apod.)?

Zaměřte se opět na obrázek aktérů, popište vzájemnou spolupráci z Vašeho pohledu.

V rámci transformace systému se klade velký důraz na „deinstitucionalizaci“, podporu preventivních služeb, proklientský způsob založený na přenášení odpovědnosti řešení na klienta, komunitní principy sociální práce... domníváte se, že současná spolupráce sítě podporuje tyto principy a přispívá k transformaci (například podpora služeb jako prevence před umístěním dítěte do ústavu apod.), reflektujete tento trend také ve své práci?

BLOK 5: bariéry/slabiny sítě, ale také co se daří

Zkuste definovat největší bariéry (v Pardubicích) fungování sítě a spolupráce aktérů.

Definujte škálu slabin současné sítě.

Co může další zefektivnění z Vašeho pohledu ohrožovat, jaké jsou výrazné vlivy na fungování sítě v Pardubicích z Vašeho pohledu?

Co naopak považujete za pozitivní progres, co se daří, co začalo fungovat, jaké nástroje se vydařily, případně co přispívá (jaké faktory) k tomu, že se daří síť zefektivňovat a zkvalitňovat?

Napadají Vás na základě našeho rozhovoru nějaká doporučení pro fungování sítě v Pardubicích?

Napadají Vás nějaké užitečné nástroje, které se Vám osvědčily, nebo jste o nich přesvědčeni, že by pomohly zefektivnit a zkvalitnit spolupráci v síti?